

UDVIKLINGSPLAN SYD

JYLLANDS ØSTKYST

EN SAMLET BÆREDYGTIG TURISMEUDVIKLING FREM MOD 2030

FJORDENHUS

Foto © Destination Trekantomraadet, Frame&Work

FORORD

Jyllands Østkyst er noget ganske særligt og muligvis det mest varierede turismeområde i Danmark. Området rummer en mosaik af enestående oplevelser, og variationen gør området unikt. På Jyllands Østkyst finder du alt lige fra store byer med international touch til smukke og idylliske kystbyer og havnebyer. Byerne er rige på kulturoplevelser, attraktioner, gastronomi og den helt særlige lokale stemning. Uden for byerne venter den ene naturoplevelse efter den anden med store imponerende skove, kyster med lækre badestrande, Gudenåen der bugter sig gennem landskabet og vandre- og cykelstier der bringer dig rundt i hele geografien på en bjergtagende facon. Der er med andre ord rigtig mange ting at være stolt af, og Jyllands Østkyst rummer et kæmpe potentiale som samlet destination.

For at udvikle turismen og skabe bedre forudsætninger for bæredygtig udvikling af turismen, har kommuner og destinationsselskaber sammen udarbejdet Udviklingsplan for Jyllands Østkyst. Planen er en fælles vision om at skabe mere udvikling, bæredygtig vækst, arbejdspladser, livskvalitet og levende lokalsamfund langs hele den østlige side af Jylland i balance med lokale natur- og kulturværdier.

Visionen understøtter den ambitiøse nationale turismestrategi, der har nogle klare målsætninger om at øge omsætningen, øget antallet af overnatninger og få en klart bedre fordeling af overnatninger mellem højsæsonen (juli og august) og resten af året frem mod 2030. Alt sammen på en social og miljømæssig bæredygtig måde.

Omsætning, overnatninger og sæsonfordeling er centrale nøgler til at skabe positive og bæredygtige samfundsmæssige effekter, der gavner by og land, kommuner og virksomheder og kan være med til at skabe og vedligeholde gode steder at bo og besøge – hele året.

Udviklingsplan Syd zoomer ind på den sydlige del af Jyllands Østkyst – et område kendetegnet ved stærk sammenhængskraft, et tæt samarbejde og en fælles forståelse af, at vi løfter bedst i flok. Her samarbejder ti kommuner og tre destinationsselskaber på tværs af grænser og forskelligheder for at skabe én samlet og ambitiøs retning for turismen.

I SYD mødes natur, kultur og mennesker i en sjælden balance. Her lever fortid og nutid side om side og netop mødet mellem tradition og fornyelse er med til at gøre området unikt. Vi er et sted, hvor nærvær og nysgerrighed går hånd i hånd, og hvor samarbejdet mellem mennesker, virksomheder og lokalsamfund er en del af vores DNA.

Langs fjorde, kyster og købstæder oplever man, hvordan liv, natur og erhverv hænger sammen. Her summer byerne af kultur og iværksætter, mens naturen altid ligger lige om hjørnet – klar til at give ro, energi og nye perspektiver. Det er et område, der lever – ikke for turisterne, men med dem.

Sammen har vi skabt et stærkt fælles fundament af tillid, samarbejde og udviklingskraft, og skal vi nå de ambitiøse mål vi har sat, kræver det, at vi fortsætter med at tænke og handle sammen. At vi fastholder den helhedsorienterede tilgang, hvor turismeudvikling ses som samfundsudvikling – og hvor natur, erhverv, kultur og byer spiller sammen i én fælles fortælling om Jyllands Østkyst.

Vi glæder os til at fortsætte rejsen frem mod 2030, hvor vi står med en endnu stærkere geografi, der har formået at skabe bæredygtig vækst, attraktive arbejdspladser, levende lokalsamfund og høj livskvalitet – til glæde for både borgere, gæster og fremtidige generationer.

Borgmestrene i Odder, Hedensted, Horsens, Vejle, Fredericia, Kolding, Billund, Haderslev, Aabenraa og Sønderborg Kommuner

TUNØ

Foto © Destination Kystlandet

Horsens Kommune

KOLOFON

Udviklingsplan Jyllands Østkyst er udarbejdet i 2024 og 2025. Planen er udarbejdet af ORANGE elevator og FLÅK på vegne af Dansk Kyst- og Naturturisme, Realdania og de seks destinationsselskaber samt de 23 kommuner, som er en del af geografien. Projektet er støttet med midler fra Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse, Realdania og Dansk Kyst- og Naturturisme.

Rettigheder til billeder fremgår på det enkelte billede. Illustrationer kan benyttes med kreditering af ORANGE elevator og FLÅK.

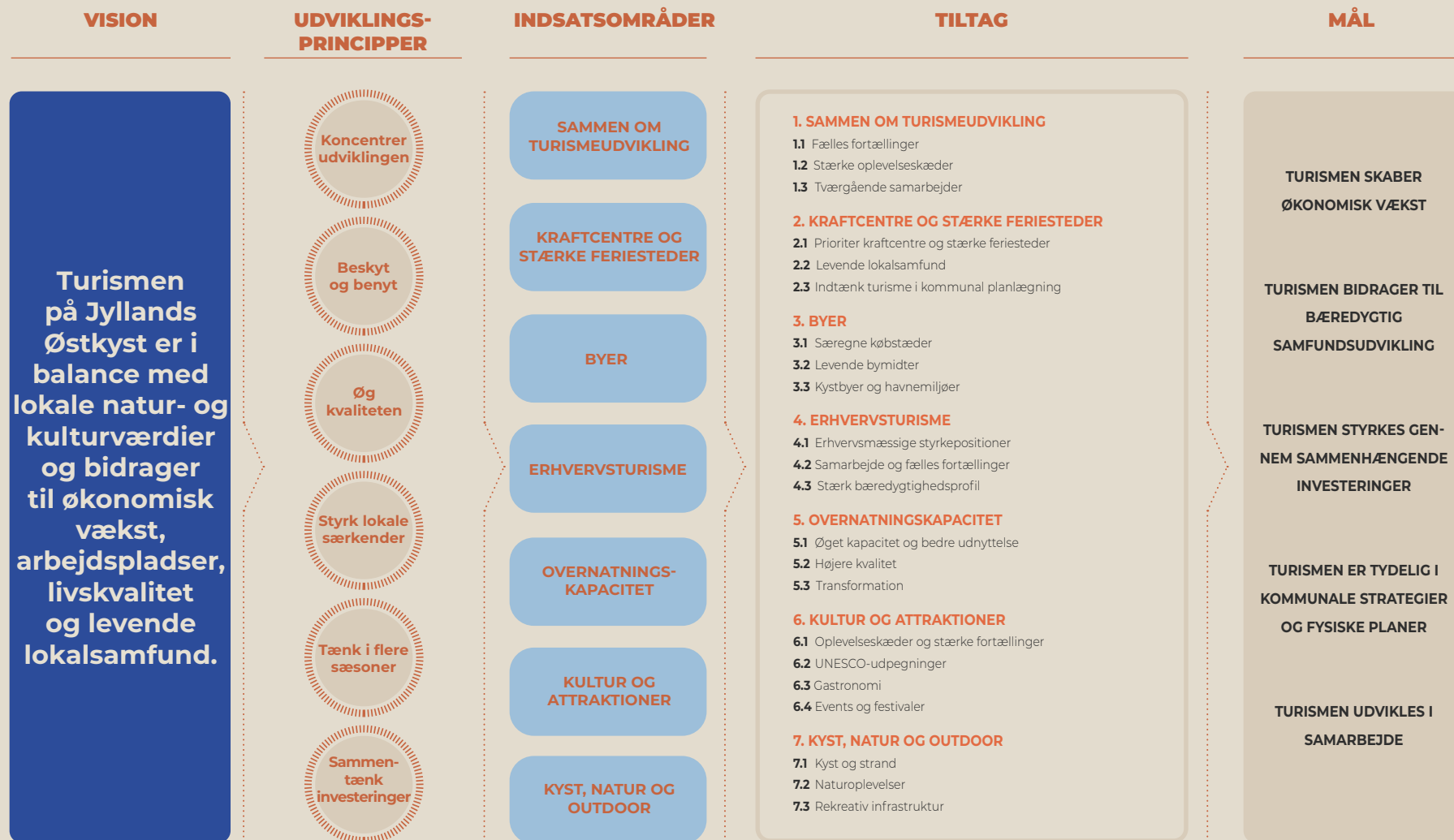
INDHOLDSFORTEGNELSE

1. INTRODUKTION.....	8	JYLLANDS ØSTKYST 2030	40
BÆREDYGTIG TURISMEUDVIKLING	12	UDVIKLINGSPRINCIPPER.....	41
TURISME PÅ AGENDAEN	14		
2. ANALYTISK AFSÆT	16	4. UDVIKLINGSPLAN SYD	48
JYLLANDS ØSTKYST I TAL	18	SYD I TAL.....	52
TURISMEN PÅ JYLLANDS ØSTKYST	23	INDSATSOMRÅDER	56
SAMMENFATNING AF ANALYTISK AFSÆT	24	1: SAMMEN OM TURISMEUDVIKLING	56
STYRKEPOSITIONER	25	2: KRAFTCENTRE OG STÆRKE FERIESTEDER	64
		3: BYER	88
3. STRATEGISK RAMME.....	32	4: ERHVERVSTURISME	96
VISION	35	5: OVERNATNINGSKAPACITET	102
MÅL OG MÅLEPUNKTER.....	36	6: KULTUR OG ATTRAKTIONER	110
KERNEUDFORDRINGER.....	38	7: KYST, NATUR OG OUTDOOR	120

KAPITEL 1

INTRODUKTION

SAMMENFATNING

INDLEDNING

Jyllands Østkyst er måske den mest varierede turistdestination, Danmark kan tilbyde. Mange forskellige natur- og kulturoplevelser samt overnatningstilbud binder geografien sammen i en mosaik, der er rig på oplevelser for både danske og internationale turister. Med enestående naturskønne landskaber, historiske bymiljøer og kulturelle seværdigheder er Jyllands Østkyst et ideelt rejsemål for både erhvervs- turister, kultur- og storbyturister samt kyst- og naturturister. Jyllands Østkyst har, hvad der kræves – og mere til – for at indfri ambitionerne om at skabe en bæredygtig udvikling af turismen frem mod 2030.

Turismeudviklingen på Jyllands Østkyst handler ikke kun om at øge omsætningen i turistbranchen. Turismeudvikling er også samfundsudvikling, hvor økonomisk vækst går hånd i hånd med udviklingen af levende byer, ressourcestærke lokalsamfund og naturmiljøer af høj kvalitet. Med denne ambition skal udviklingen af Jyllands Østkyst ske med fokus på både den økonomiske, sociale og miljømæssige udvikling af geografien.

Udviklingsplan Jyllands Østkyst omfatter en strategisk ramme, der dækker hele geografien, samt tre udviklingsplaner henholdsvis, *Udviklingsplan Nord*, *Udviklingsplan Midt* og *Udviklingsplan Syd*.

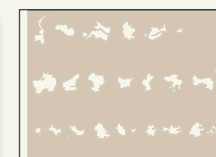
Nærværende dokument omhandler den bæredygtige turismeudvikling frem mod 2030 for *Syd*. I denne udviklingsplan findes en sammenfatning af det analytiske afsæt, som danner grundlag for udviklingsplanen, den strategiske ramme, som omfatter hele geografien, samt indsatsområder og tiltag for *Syd*.

BAGGRUNDSDOKUMENTER JYLLANDS ØSTKYST

JYLLANDS ØSTKYST

Analytisk afsæt

JYLLANDS ØSTKYST

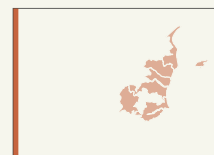
Kommuneopslag

UDVIKLINGSPLAN JYLLANDS ØSTKYST

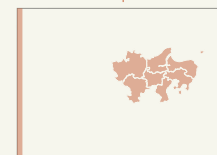
JYLLANDS ØSTKYST

Strategisk ramme

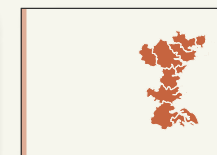
NORD

Destination NORD
Destination Himmerland

MIDT

Aarhusregionen

SYD

Destination Kystlandet
Destination Trekantområdet
Destination Sønderjylland

Illustration **Udviklingsplan Jyllands Østkyst**

FREDERICIA VOLD

Foto © Destination Trekantområdet

BÆREDYGTIG TURISME

Bæredygtighed er omdrejningspunktet for turismeudviklingen på Jyllands Østkyst. En bæredygtig turismeudvikling er en udvikling, der tager fuldt højde for turismens nuværende og fremtidige økonomiske, sociale og miljømæssige aftryk, og som imødekommer behovene hos både gæster, branche, miljø og borgere, sådan at der skabes turisme, som vi kan leve af og leve med.

Udviklingsplan Jyllands Østkyst skal sikre en bæredygtig turismeudvikling af geografien frem mod 2030. Udviklingsplanen tager afsæt i vision og pejlemærker fra den nationale strategi *Veje til bæredygtig turismevækst*, 2024. Formålet er at koordinere turismefremmende indsatser, der understøtter en bæredygtig samfundsudvikling. Med *Veje til bæredygtig turismevækst* er ambitionen, at Danmark skal indfri sit potentiale for at blive en af verdens mest bæredygtige turismedestinationer.

VISION: Turismen skal styrke dansk økonomi og det danske samfund gennem en miljømæssig, økonomisk og socialt bæredygtig vækst, der skaber værdi for borgere, turister og lokalsamfund.

Kilde: *Veje til bæredygtig turismevækst*, 2024

Målet er at styrke den danske økonomi og det danske samfund til gavn for både borgere, turister og lokalsamfund. Dette sker gennem en udvikling af dansk turisme, der har fokus på økonomisk, social og miljømæssig bæredygtighed. Økonomisk bæredygtighed handler om at tiltrække flere turister med et større forbrug i Danmark, mens social bæredygtighed fokuserer på at sikre tilfredse turister, borgere og medarbejdere.

Endelig handler miljømæssig bæredygtighed om at implementere grønne løsninger med mindre miljø- og klimaaftryk. I de seneste år har turismen været et væksterhverv med betydelig indvirkning på samfundets udvikling. Turismen medfører arbejdspladser, servicetilbud og oplevelser, som bidrager til social sammenhængskraft samt økonomisk aktivitet. Dette skaber byer og landdistrikter, der er attraktive både som bosætningssteder og som rejsemål året rundt. Turismen skal derfor støtte den samlede værdikæde gennem erhvervs-, kultur-, storby-, kyst- og naturturisme og sikre, at økonomisk aktivitet går hånd i hånd med klima og miljøhensyn samt lokale og samfundsmæssige interesser. Dette forudsætter, at udviklingen baseres på stedbundne potentialer og tværgående samarbejder, så investeringer understøtter en generel samfundsudvikling til gavn for både lokale, erhvervslivet, miljøet og turister.

VEJE TIL BÆREDYGTIG TURISMEVÆKST

Nedenstående pejlemærker og indikatorer stammer fra den nationale strategi for bæredygtig vækst i dansk turisme, som blev udgivet i oktober 2024 af By-, Land, og Kirkeministeriet.

PEJLEMÆRKER	INDIKATORER
Flere turister med et større turismeforbrug i Danmark.	<p>Turismeomsætningen i Danmark skal nå 200 mia. kr.</p> <p>Dansk turisme skal runde 74 mio. overnatninger.</p> <p>Antallet af overnatninger uden for højsæsonen (juli og august) skal udgøre 70 pct. af overnatninger i 2030.</p>
Tilfredse turister, borgere og medarbejdere.	<p>Danmark skal ligge i top 3 blandt landene i Nordeuropa, når det gælder de udenlandske turisternes overordnede tilfredshed med ferieoplevelsen i landet.</p> <p>80 pct. af danskerne skal opfatte turismens betydning som positiv for det danske samfund.</p> <p>Mindst 80 pct. af medarbejderne i turismeerhvervet skal være tilfredse med deres job som helhed.</p>
Grønne og bæredygtige løsninger med mindre miljø- og klimaftryk.	<p>Alle offentlige turismeorganisationer skal være bæredygtighedscertificeret.</p> <p>70 pct. af alle overnatningssteder og forlystelsesparker i Danmark skal være bæredygtighedscertificerede.</p> <p>Danmark skal ligge nummer 1 blandt landene i Nordeuropa i forhold til turisternes vurdering af landet som et miljøvenligt rejssemål.</p>

Kilde: Veje til bæredygtig turismevækst

TURISME PÅ AGENDAEN

Turisme er et erhverv, der bidrager positivt til kommunernes økonomi og antallet af arbejdspladser, og som understøtter kultur, shopping og spisesteder, så disse steder er med til at gøre området til et attraktivt sted at bo. Turisme spiller en væsentlig rolle for udvikling af kommunen og bør indgå i den fysiske planlægning og være et målrettet udviklingsområde.

Det er ambitionen, at turisme skal indtænkes langt mere i kommunernes planlægning end i dag. Arbejdet med udviklingsplanen for hele *Jyllands Østkyst* har en grundtanke om, at turisme integreres i alle planer med såvel erhvervsudvikling som fysiske anlæg. Dette vil være relevant, uanset om det gælder udviklingsplaner, visionsplaner, mobilitetsplaner, kommuneplaner eller andre relevante planlægningsværktøjer, der arbejdes med i kommunerne. At tænke turisme ind i alle planer vil øge de oplevelsesmæssige kvaliteter til glæde for både borgere og turister og understøtte de virksomheder, der leverer oplevelser til borgere og gæster.

For at sikre at turisme bliver en naturlig del af den kommunale planlægning, bør turisme indarbejdes i den strategiske planlægning, således at turismen kan bidrage positivt til et aktivt handelsmiljø, til gavn for både turister og borgere. Ligeledes vil det være relevant at afklare interesse for, at rekreative tiltag kan tænkes ind i nogle af de nye naturprojekter, som Grøn Trepert afføder.

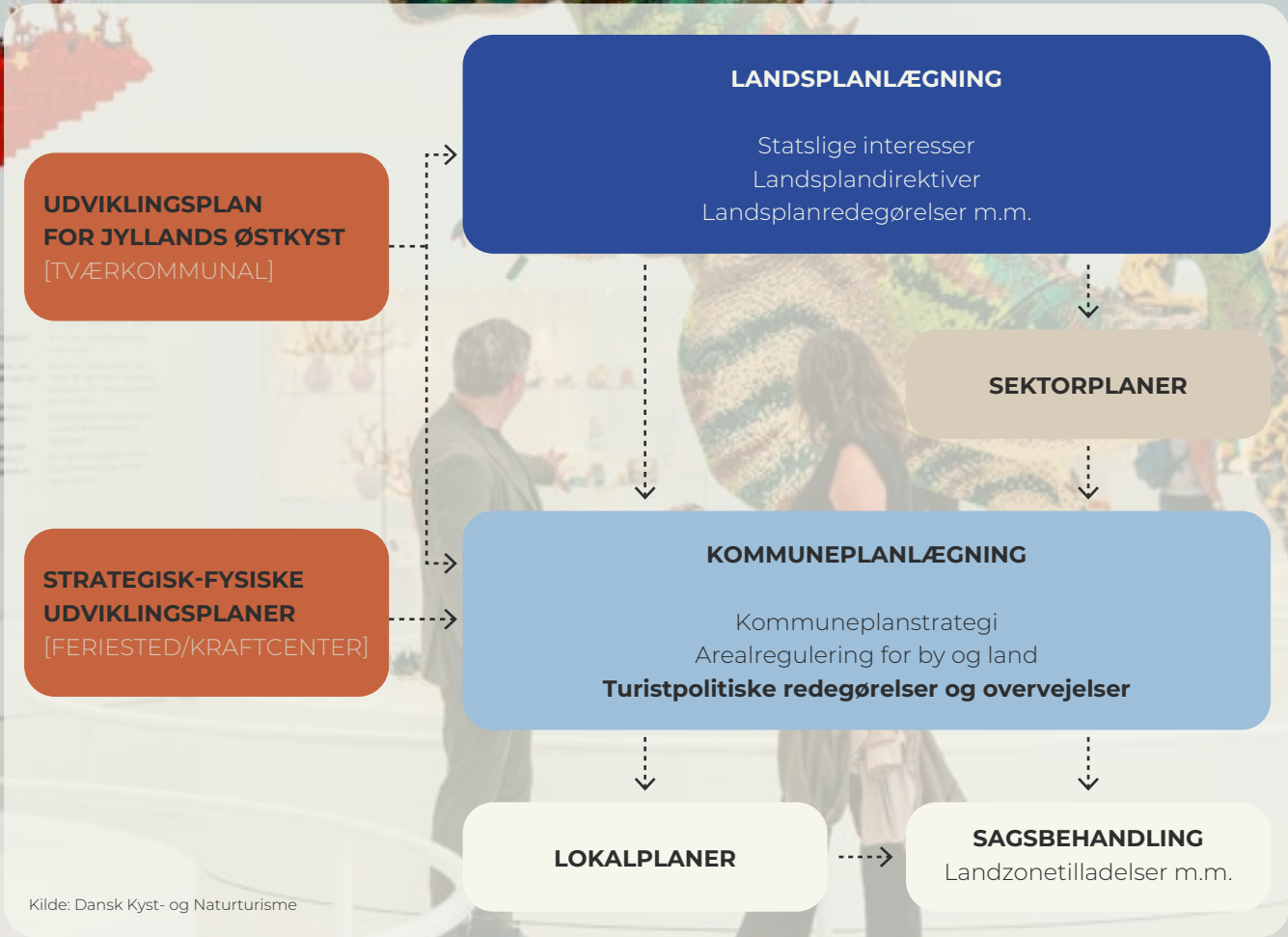
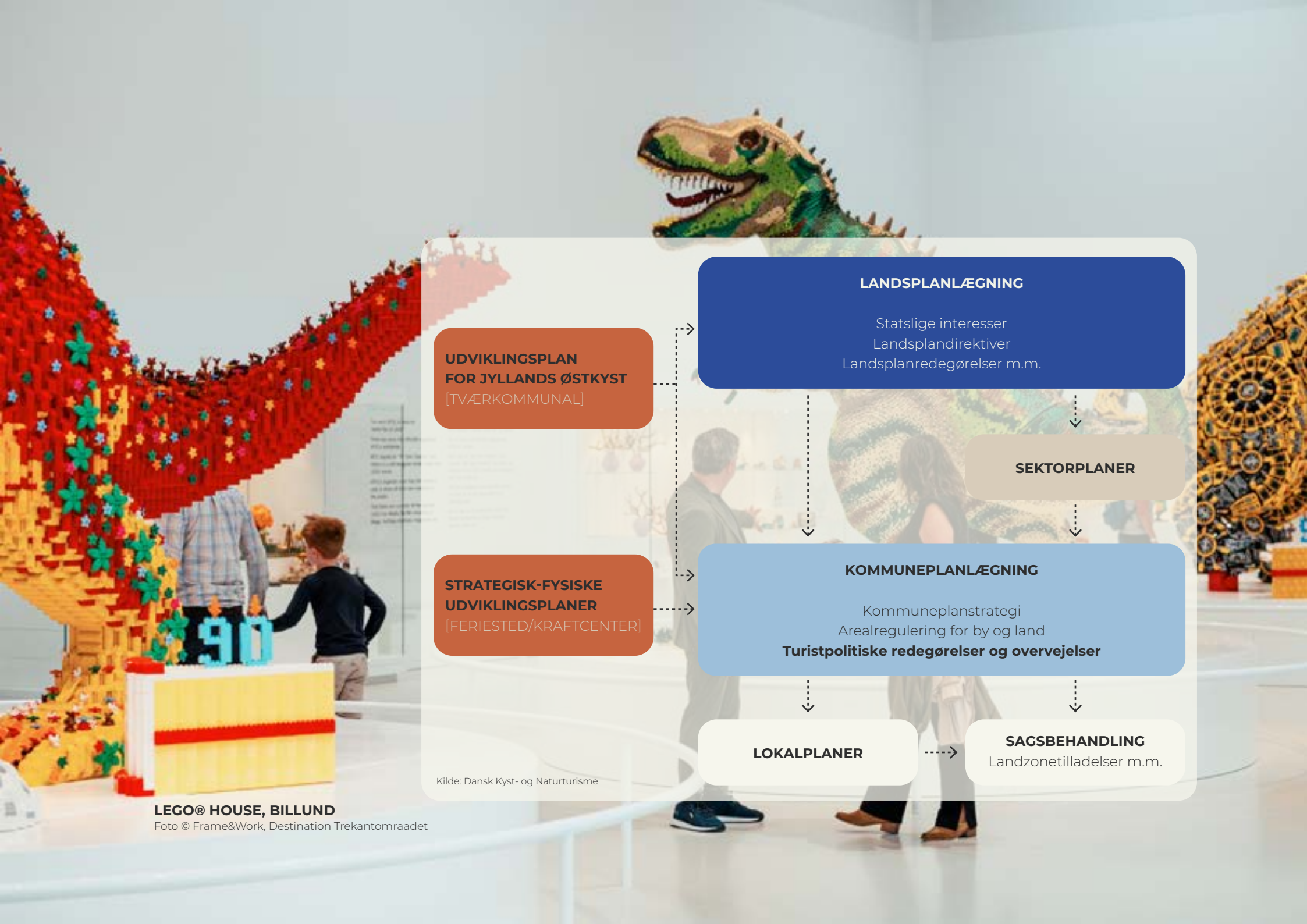
Kommunerne har en særlig rolle i at skabe bedre udviklingsmuligheder for turismen igennem den fysiske planlægning. Planlægning for turisme er ikke en skal-opgave i det officielle planhierarki, men hvis kommunen eller turismeerhvervet ønsker at skabe turismeudvikling indenfor eksem-

pelvis kystnærhedszonen, vil planmyndighederne oftest stille krav om en god planmæssig begrundelse.

Udviklingsplan Jyllands Østkyst samler alle kommunerne omkring planlægning for turismens udvikling og kombinerer dette med destinationernes skarpe faglige blik for, hvad der driver markedsudviklingen, således at man i fællesskab kan sætte vision, ambition og retning for turismens udvikling,

Arbejdet med *Udviklingsplan Jyllands Østkyst*, samt de strategisk-fysiske udviklingsplaner for kraftcentre og stærke feriesteder, kan efterfølgende spille ind i den kommunale planlægning som rammeværktøj. Både igennem planstrategiens mål og ambitioner for den enkelte kommune, men også ind i de sammenhængende turismepolitiske overvejelser, planlovens §5b, som giver kommunerne mulighed for at identificere en god planmæssig begrundelse for turismens udvikling. Udviklingsplanen bliver således et bindeled, både på tværs af hele geografien, imellem kommuner og destinationer, men også på tværs af den kommunale planlægning og de øvrige kommunale fagområder, således at hvis alle husker at indtænke turismeperspektivet, så kan alle medvirke til at skabe grundlag for en bæredygtig turismeudvikling. Dermed bliver udviklingsplanerne et bidrag til det officielle plansystem, som kan rumme flere nuancer, tænke mere tværgående og skabe et planlægningsrum for udvikling af turismen.

For at sikre de mange perspektiver er udviklingsplanen udarbejdet med inddragelse af de involverede kommuners ledelser og administrationer og fra turismefaglige eksperter fra destinationsselskaber, interesseorganisationer, VisitDenmark og Dansk Kyst- og Naturturisme.

LEGO® HOUSE, BILLUND

Foto © Frame&Work, Destination Trekantområdet

KAPITEL 2

ANALYTISK AFSÆT

Jyllands Østkyst er noget ganske særligt og muligvis det mest varierede turismeområde i Danmark. Geografien udgør en mosaik af enestående natur- og kulturoplevelser, som er godt forbundet på tværs af by, land og kyst. I det følgende sammenfattes hovedpointerne fra det analytiske afsæt i et kortfattet resumé.

JYLLANDS ØSTKYST I TAL

KOMMERICELLE OVERNATNINGER

Jyllands Østkyst (2023)

15,8 MIO.

De kommercielle overnatninger på Jyllands Østkyst udgør **25 %** af de samlede kommercielle overnatninger i Danmark. Opgørelsen er baseret på de 23 kommuner, der er en del af destinationssamarbejder.

Danmark (2023)

64,1 MIO.

TURISMEFORBRUG / KR.

Jyllands Østkyst (2022)

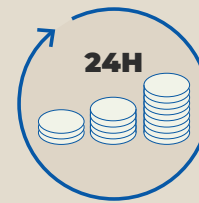
38,9 MIA.

Turismeforbruget på Jyllands Østkyst udgør **25 %** af det samlede turismeforbrug i Danmark. Opgørelsen er baseret på de 23 kommuner, der er en del af destinationssamarbejder.

Danmark (2022)

152,6 MIA.

DØGNFORBRUG

Jyllands Østkyst

1.100 KR.

Region Syddanmark

1.100 KR.

Region Midtjylland

1.350 KR.

Region Nordjylland

Danmark

1.300 KR.

TURISMESKABTE ÅRSVÆRK

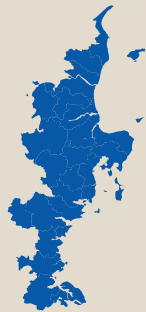
Jyllands Østkyst (2022)

37.994

De turismeskabte jobs udgør på Jyllands Østkyst **26 %** af de samlede turismeskabte jobs i Danmark. Opgørelsen er baseret på de 23 kommuner, der er en del af destinationssamarbejder.

Danmark (2022)

145.990

Areal / km²

16.584

Destinationselskaber

6

Kommuner

26

Købstæder

25

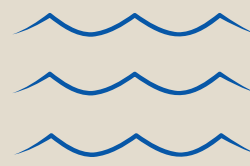
Indbyggere

1.958.063

Indbyggere / km²

118

Vandstrækning / km.

3.247

Fordelt mellem **2142 km kystlinje** og **1105 km sø- og vandløbsstrækning** (Vandløbsstrækninger med rolængde på mere end 10 km).

Skov- og naturareal

26 %

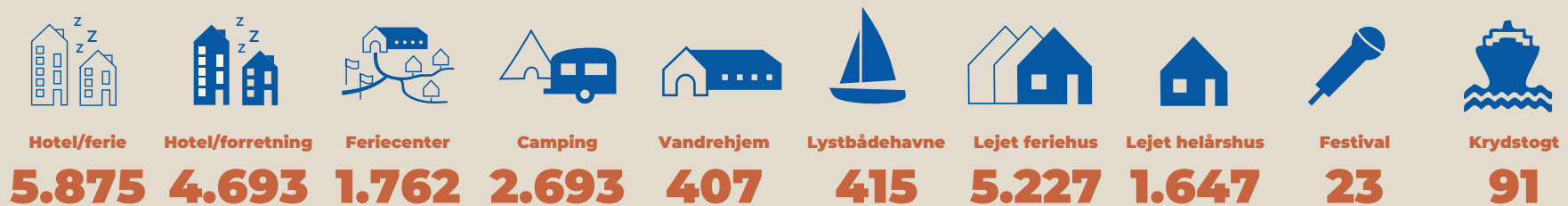
Fordelt mellem **16,39 % skov** og **9,95 % sø, eng, mose, hede og overdrev.**

ANALYTISK AFSÆT

JYLLANDS ØSTKYST I TAL

KOMMERCIEL OVERNATNING FORDELT PÅ FORSKELLIGE OVERNATNINGSTYPER I MIO. KR.:

Data der fremgår af denne side er opgjort på baggrund af antallet i de **23 kommuner**, som er en del af destinationsselskaberne i geografien.

UNESCO

8

Fordelt mellem UNESCO Verdensarv: 4, UNESCO Lærende Byer: 1 og UNESCO Kreative Byer: 2 og UNESCO Immateriel kulturarv: 1

UNESCO-tentativliste

1

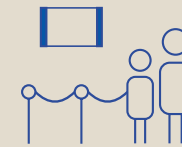
UNESCO Verdensarv

Top 300-attraktioner

90

LEGOLAND® ikke medregnet

Museer

67

Blandt top 300 attraktioner.

Oplevelsesparker

6

Blandt top 300 attraktioner.

Fjorde

10

Fjorde over 10 km: Limfjorden, Mariager Fjord, Randers Fjord, Horsens Fjord, Vejle Fjord, Kolding Fjord, Haderslev Fjord, Als Fjord, Aabenraa Fjord og Flensborg Fjord

Naturparker

5 (1)

Naturpark Flyndersø, Naturpark Randers Fjord, Naturpark Lillebælt, Naturpark Nordals, Naturpark Svanegrund samt (Pilotnaturpark Gurdenåen)

Danmarks Naturkanon

5

Lille Vildmose, Skagen og Råbjerg Mile, Jernhatten og Mols Bjerge, Gudenåens og Skjernåens kilder og Trelde Næs

Nationalparker

1

Nationalpark Mols Bjerge

Naturnationalparker

4

Naturnationalpark Fussingø, Naturnationalpark Kompedal, Naturnationalpark Mols Bjerge og Naturnationalpark Læsø Klitplantage

TRAPHOLT MUSEUM

Foto © Frame&Work, Destination Trekantområdet

TURISMEN PÅ JYLLANDS ØSTKYST

I forbindelse med udarbejdelse af det analytiske afsæt for *Bæredygtig turismeudvikling af Jyllands Østkyst* er der udarbejdet **TURISMENS ØKONOMISKE BETYDNING 2022 for 'Destination Jyllands Østkyst'**. De væsentligste pointer er:

- ▶ Turisterne på Jyllands Østkyst havde et forbrug på 38,9 mia. kr. i 2022. Det er en stigning på 4,7 mia. kr. eller 13,9 % sammenlignet med 2019. De foreløbige tal for 2023 indikerer en yderligere stigning på 1,7 mia. kr. i 2023.
- ▶ Turismeforbruget på Jyllands Østkyst stod for 46,4 % af det samlede turismeforbrug for Region Midtjylland, Nordjylland og Syddanmark sammenlagt. I alt udgjorde turismeforbruget 1,7 % af det samlede udbud af varer og tjenesteydelser i geografien i 2022, hvilket er lavere end turismens andel af det samlede udbud i Danmark, der udgjorde 2,0 %.
- ▶ De danske turister stod for 64 %, eller 24,8 mia. kr., af det samlede forbrug, mens de udenlandske turister tegnede sig for de resterende 14,0 mia. kr. eller 36 % i 2022. Heraf var Tyskland det største udenlandske marked i 2022 med et forbrug på 3,6 mia. kr. inden for kommercielle/betalte overnatningsformer.
- ▶ Ferieturismen fyldte mest i Jyllands Østkyst og stod for 75 % af det samlede turismeforbrug, hvor de danske turister bidrog med 17,1 mia. kr. og de udenlandske turister med 12,1 mia. kr. i 2022. Forretningsturismen stod for de resterende 25 % af turismeforbruget, hvor især de danske turister havde et højt turismeforbrug på 7,7 mia. kr. eller 80 % af det samlede forretningsforbrug.
- ▶ Især endagsbesøgende turister (ferie og forretning) og hotelgæster (ferie og forretning) havde betydning for turismeforbruget i Jyllands Østkyst i 2022. Endagsturisterne tegnede sig for 27 % eller 10,5 mia. kr. og turister på hotel for 27 %, nemlig 10,6 mia. kr. af det samlede forbrug.
- ▶ Turismen skabte over 19 mia. kr. i værditilvækst i Jyllands Østkyst i 2022 og udgjorde 2,7 % af den samlede værditilvækst i geografien. Dette var dog under niveauet for landet som helhed (3 %). Effekten af én mio. kr. i turismeforbruget gav på Jyllands Østkyst anledning til 500.000 kr. i værditilvækst, inklusive afledte effekter.
- ▶ Jyllands Østkyst mærkede en lille stigning i sengekapaciteten på 2,9 % i 2023 sammenlignet med 2019. Antallet af virksomheder steg med 5,9 % i 2023 sammenlignet med 2019.
- ▶ Antallet af overnatninger på Jyllands Østkyst i 2023 var 15,9 mio., hvilket er et fald på 3,8 % sammenlignet med 2022, sammenlignet med 2019 er der tale om en stigning på 10,9 %. Hoteller (ferie og forretning) havde 4,5 mio. overnatninger, feriehusene tegnede sig for 4,3 mio. og campingpladser 4,2 mio. og stod tilsammen for størstedelen af overnatningerne i geografien i 2023.
- ▶ Der blev i alt foretaget 15,8 mio. overnatninger på Jyllands Østkyst i 2023, hvor 60 % stammede fra danske turister og de resterende 40 % fra udenlandske turister. Den negative udvikling på 3,8 % i overnatninger skyldes et fald i de danske overnatninger på 7 %, mens udenlandske overnatninger var steget med 1,6 %. Sammenlignet med 2019 er der tale om stigning i danske overnatninger på 9,7 % og udenlandske 13 %.

SAMMENFATNING AF ANALYTISK AFSÆT

Jyllands Østkyst er en sammensat mosaik af byer, natur og kultur. Den store variation i natur- og kulturoplevelser, de historiske købstæder og maritime kystbyer samt det veludbyggede infrastrukturnetværk kendetegner Jyllands Østkyst. Geografien tilbyder en bred vifte af turismeoplevelser, services og produkter, som tiltrækker erhvervsturister, kultur- og storbyturister samt kyst- og naturturister. De forskellige områder i geografien rummer stærke kernefortællinger og en stor variation i ferie- og overnatningsmuligheder, attraktioner og oplevelsesprodukter, der spænder på tværs af destinationerne. Samlet set udgør dette styrken ved Jyllands Østkyst, som har potentiale til at styrke sin position både nationalt og internationalt og dermed skabe vækst i turismeerhvervet. Denne vækst skal understøtte udviklingen af Jyllands Østkyst på økonomisk, socialt og miljømæssigt plan.

Turismen er Danmarks fjerdestørste eksporterhverv og spiller en vigtig rolle på Jyllands Østkyst med betydelige økonomiske og beskæftigelsesmæssige bidrag både kommunalt, regionalt og nationalt. Turismen på Jyllands Østkyst udgør cirka en fjerdedel af den samlede turismeomsætning i Danmark, en fjerdedel af overnatningerne, en fjerdedel af de turismeskabte jobs, og knap en tredjedel af de 300 største attraktioner ligger her. Turismen har også en væsentlig indvirkning på den lokale samfundsøkonomi, idet turismeerhvervet bidrager med kommunale skatteindtægter på mellem 3 % og 7 %. Den skaber stedbundne jobs, inkluderer unge, studerende og marginaliseret arbejdskraft og bidrager til stærke lokalsamfund.

Jyllands Østkyst udgør omkring en tredjedel af Danmarks areal og er kendetegnet ved de mange fjorde, der med vandløb strækker sig langt ind i landet. Kyststrækningen udgør omkring to tredjedele af den samlede

vandstrækning, mens resten består af sø- og vandløbsstrækninger*. Naturen er varieret og omfatter både Danmarks længste å og fjord, højeste punkt samt landets største overdrev, vandrekliit, højmose og skovområde. Samlet dækker natur- og skovområder 26 % af geografens areal. Udbuddet af naturoplevelser, både til vands og til lands, er derfor bredt på tværs af geografien. Kulturarven er ligeledes mangfoldig. Vikingspor, herregårdslandskaber og industriarv præger kulturlandskabet, der også rummer fire steder optaget på UNESCOs verdensarvsliste.

Foruden Danmarks næststørste by, Aarhus, rummer Jyllands Østkyst 25 købstæder, hvoraf flere findes langs kysten. Udover købstæderne findes mange kystbyer, og den kystnære placering har resulteret i et stort antal lystbådehavne. De største byer er godt forbundet via både motorvejs- og jernbanenet. Geografien har fem lufthavne, hvoraf fire tilbyder internationale ruter. Dertil kommer færgehavne – to med udlandsruter og fire med krydstogtsanløb. Den blå og grønne rekreative infrastruktur, med bl.a. Hærvejen, Østkystruten og Gudenåen, binder geografien sammen og sikrer tilgængelighed for vandre-, cykel-, kajak- og kanoture mellem natur, kultur og bymiljøer. Jyllands Østkyst er således godt forbundet både internt og på tværs af landegrænser. Denne stærke udgangsposition danner grundlag for ambitionen om at øge turismens betydning lokalt og nationalt, så Jyllands Østkyst med sin mangfoldighed af turismeprodukter bliver en central del af udviklingen.

På modstående side ses de seks styrkepositioner, som er konklusionen på analysen. Disse udfoldes i det følgende afsnit.

* Sø- og vandløbsstrækninger dækker over strækninger med rolængder på > 10 km.

ANALYTISK AFSÆT

STYRKEPOSITIONER

► KAPACITET OG UDNYTTELSE

Jyllands Østkyst rummer en veludbygget turismeinfrastruktur, der understøtter helårsturisme og tiltrækker forskellige typer af turister. Styrken findes i variationen i produktet og den uudnyttede kapacitet.

► NATUR OG LANDSKAB

Jyllands Østkyst rummer enestående naturoplevelser, hvor styrken findes i variationen af og tilgængeligheden til naturen.

► KØBSTÆDER OG KYSTBYER

Jyllands Østkysts købstæder og kystbyer udgør et stærkt fundament for geografis turismemæssige tiltrækningskraft og understøtter helårsturisme med deres unikke karakter.

► KULTUR OG ATTRAKTIONER

Jyllands Østkyst rummer en mangfoldig kultur med kulturarv i verdensklasse, kvalitetsattraktioner og et levende kulturliv. Denne styrke skaber grundlaget for en stærk kulturidentitet.

► INFRASTRUKTUR OG ADGANG

Jyllands Østkyst er godt forbundet, og de forskellige forbindelser udgør en styrke, der understøtter en effektiv sammenhæng både internt i geografien og på tværs af nationale grænser.

► STORBY- OG ERHVERVSTURISME

Jyllands Østkyst tilbyder storbyturisme i Aarhus og Aalborg, og sammen med Trekantområdet udgør disse byer Jyllands Østkysts kraftcentre for erhvervsturisme.

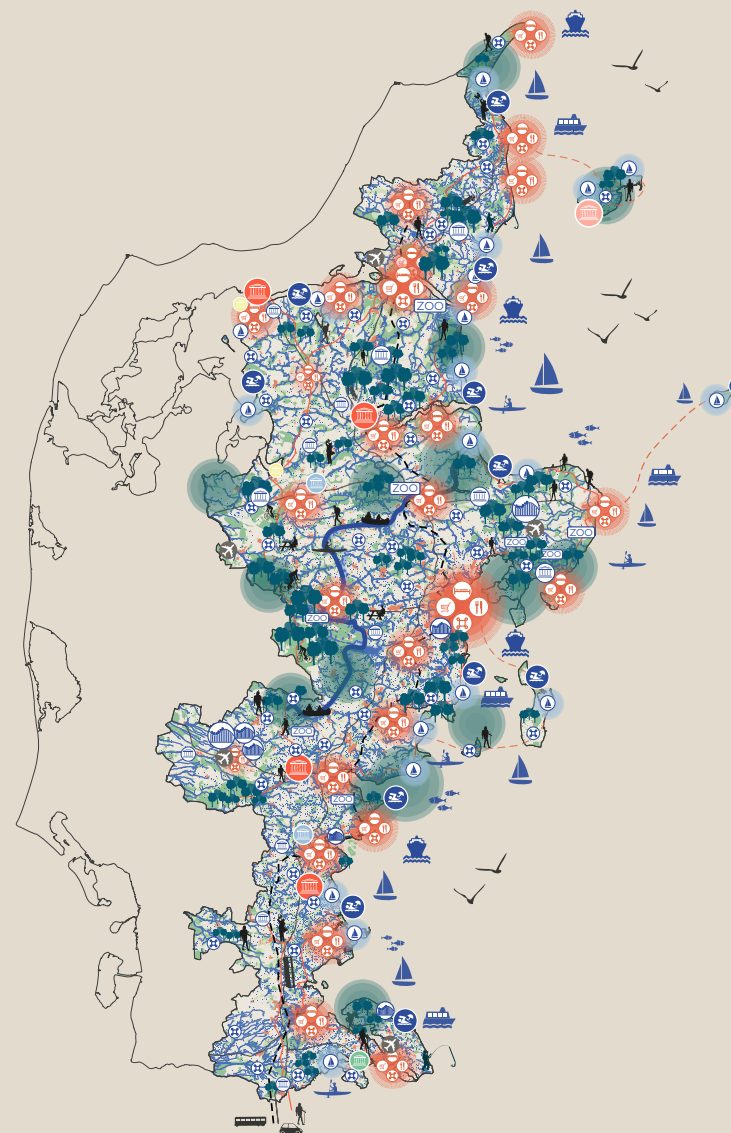

Illustration **Sammenfatning af styrkepositioner for Jyllands Østkyst**

STYRKEPOSITION

KAPACITET OG UDNYTTELSE

Jyllands Østkyst rummer varierede turismeprøduktter og en veludbygget turismeinfrastruktur, hvor styrken særligt findes i:

- ▶ **Bred vifte af turismeprøduktter:** Det store og varierede udbud af turismeprøduktter imødekommer både erhvervs-, kultur- og storby- samt kyst- og naturturister. Samtidig imødekommer sammensætningen fremgangen i multidimensionale rejsemønstre, hvor forskellige typer af oplevelser ønskes kombineret under samme rejse. Dette varierede udbud af turismeprøduktter danner et solidt grundlag for helårsturisme, der bidrager til levedygtige lokalsamfund.
- ▶ **Vækst i overnatningskapacitet:** Overnatningskapaciteten er steget med 2,8 % fra 2019 til 2023. Den øgede overnatningskapacitet vidner om en generel vækst, som vil kunne styrkes yderligere ved en øget koordineret indsats mellem offentlige og private investeringer. En yderligere vækst i kapacitet kan ske gennem transformation af eksisterende bygningsmasse til turistformål samt etablering af ny kapacitet med fokus på ansvarlig arealforvaltning og minimering af ressourceforbrug.
- ▶ **Ledig kapacitet:** Selvom der er overnatning og omsætning, er udnyttelsen af kapaciteten på Jyllands Østkyst svagere end på landsplan. Turismeforbruget i 2022 var 38,8 mia. kr., hvilket afslører udfordringer i kapacitetsudnyttelsen. Udviklingen i kommercielle overnatninger er faldet med -3,8 % fra 2022 til 2023, og samtidig ligger Jyllands Østkyst under landsgennemsnittet med 59 % kommercielle overnatninger mod 64 % nationalt. Specielt inden for feriehusudlejning ligger Jyllands Østkyst under landsgennemsnittet både i fordeling (13 % mod 18 %) og i udlejningsgrad (11,5 % mod 14,4 %). Der er et stort potentiale i at udnytte den eksisterende kapacitet bedre, herunder et kvalitetsløft, der kan styrke områdets tiltrækningskraft og øge belægningsgraden.

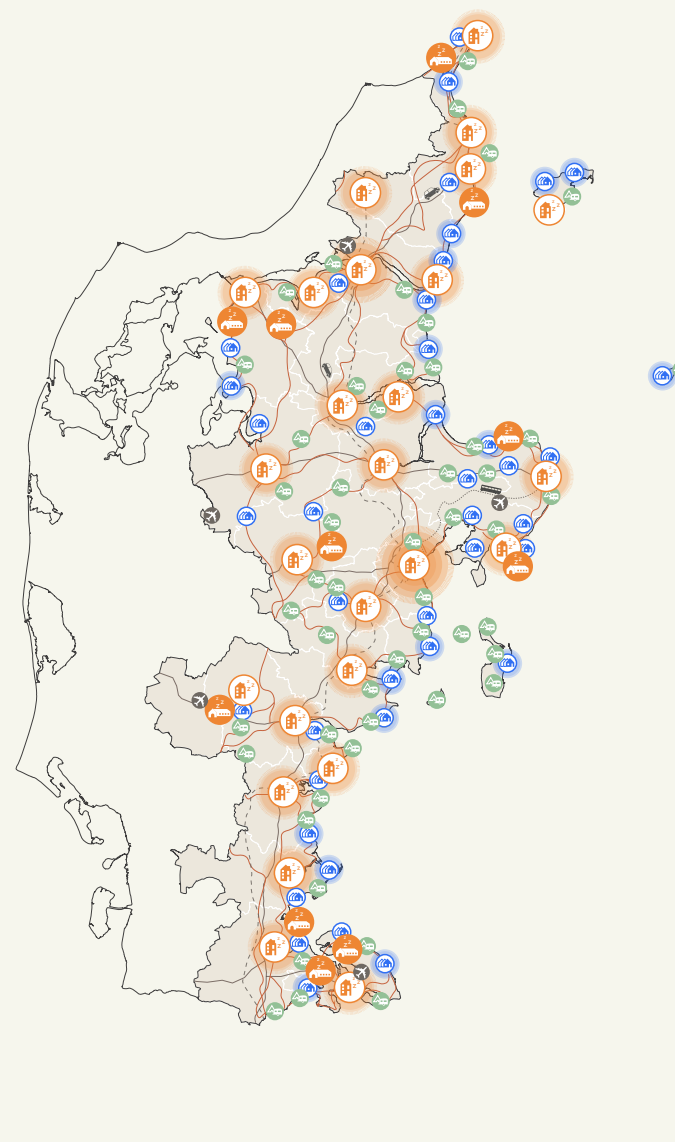
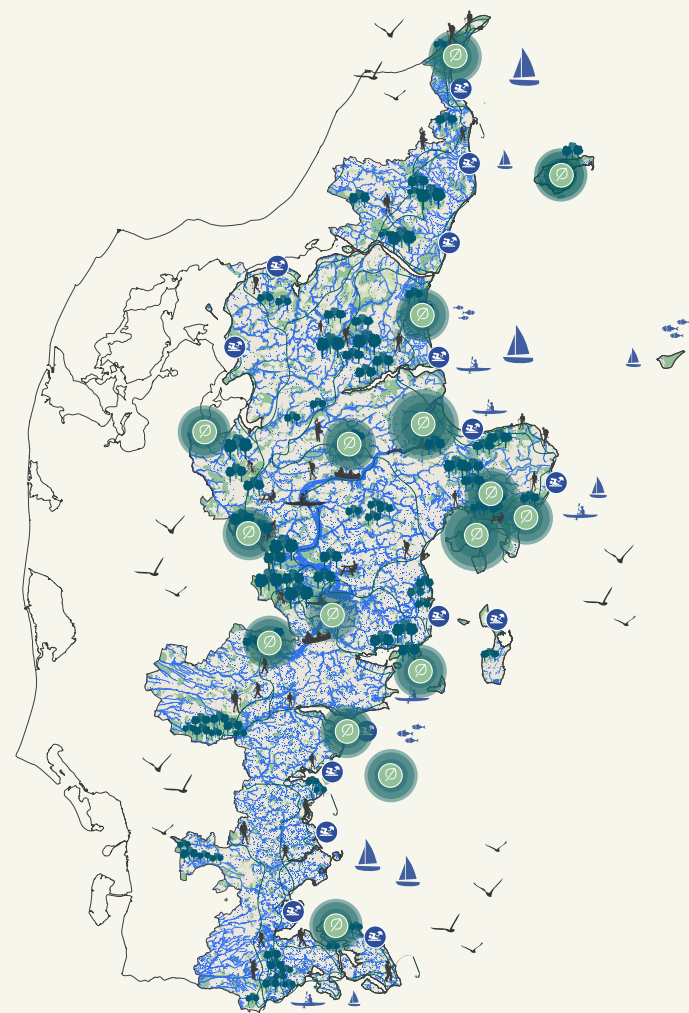

Illustration **Kapacitet og udnyttelse**

STYRKEPOSITION NATUR OG LANDSKAB

Jyllands Østkyst rummer varierede landskabs- og naturoplevelser – både til lands og til vands – og udgør en styrkeposition ved:

- ▶ **Unikke naturoplevelser:** Jyllands Østkyst rummer bl.a. Danmarks længste å og fjord, største overdrev, højmose, indlandshede og vandreklit samt højeste punkt. Geografien er også kendetegnet ved større skovområder, som dækker næsten 17 %. Naturoplevelser kan styrkes gennem rekreative forbindelser, faciliteter og formidling. Udviklingen bør koncentreres om områder med høj oplevelsesværdi og i forbindelse med naturgenopretning. Målet er at benytte og beskytte naturen, som er en knap ressource, men med stor attraktionsværdi. Planlægning af rekreative tiltag skal derfor ske med omtanke. Der er et aktuelt potentiale for at styrke naturoplevelserne ved at sammentænke rekreative tiltag med etablering af naturområder og klima- og kysttilpasning, hvilket vil gavne både turister, lokalsamfund og miljøet.
- ▶ **Korte afstande og stor tilgængelighed:** Koncentrationen af byer og natur på Jyllands Østkyst medvirker til, at afstandene herimellem er relativt korte. Flere af byerne, særligt købstæderne, ligger i naturskønne omgivelser, som historisk har været afhængige af vandveje eller større handelsruter som Hærvejen, der går gennem unikke naturområder. Potentialet for at styrke denne sammenhæng er stort, især gennem rekreative forbindelser og planlægning af grønne og blå korridorer.
- ▶ **Variert og sårbart vandlandskab:** Geografien er kendetegnet ved mange fjorde, milde kyster og vandløb, som giver varierede muligheder for aktiviteter på og i vandet. Kysten udgør to tredjedele af den samlede vandstækning, mens resten består af længere sø- og åløbstrækninger. Vandkvaliteten er dårlig i store dele af geografien, især i fjordene, og samtidig er kystområder og -byer samt lavtliggende områder udsatte over for havvands- og grundvandsstigninger samt øget nedbør.

 Naturområde (Nationalpark, Naturnationalpark, Naturpark, Pilotnaturpark, Danmarks Naturkanon)

Illustration **Natur og landskab**

STYRKEPOSITION KØBSTÆDER OG KYSTBYER

Jyllands Østkyst rummer både købstæder og kystbyer, som udgør en styrke ved:

- ▶ **Levende byer året rundt:** De mange større byer, herunder købstæderne, har et stærkt helårsliv med levende bymiljøer året rundt, hvilket er et fundament for både helårs- og endagsturisme. 27 % af det samlede forbrug på Jyllands Østkyst i 2022 stammer fra endagsturisme, hvilket vidner om byernes betydning. 81 % af overnatningerne sker fra april til oktober, hvilket koncentrerer turisternes forbrug i detailhandlen og på restauranter og attraktioner i denne periode. Turisternes forbrug er af stor samfundsmæssig betydning, da det understøtter opretholdelse af detailhandel og kulturtilbud og skaber levedygtige byer med attraktive bosætningsmuligheder, arbejdspladser og infrastruktur til gavn for både turister og lokale.
- ▶ **Historiske og arkitektoniske oplevelser:** Købstæderne rummer velbevarede bymidter, torve og kulturmiljøer, som skaber autentiske oplevelser og er attraktive som turismeprodukt. De stærke lokale fortællinger og identiteter er vigtige brikker i Danmarks historie. Mange købstæder ligger ved kysten, da middelalderens handelsruter fulgte vandvejene. Deres særegne fortællinger udgør et stærkt turismeprodukt, men kræver investeringer i byliv og kvalitet, som fremmer økonomisk aktivitet.
- ▶ **Unik kombination af byer:** Jyllands Østkyst er præget af både købstæder og kystbyer, som styrker geografens turismemæssige tiltrækningskraft. Købstæderne byder på byliv med handel, gastronomi og kultur hele året, mens kystbyerne har sæsonbetonede tilbud med havnemiljøer og kystaktiviteter. Begge typer af byer tiltrækker både danske og internationale gæster. 64 % af turismeforbruget kommer fra danske turister, men det er især værdifuldt at tiltrække udenlandske gæster, da de oftere bliver længere og bruger flere penge lokalt.

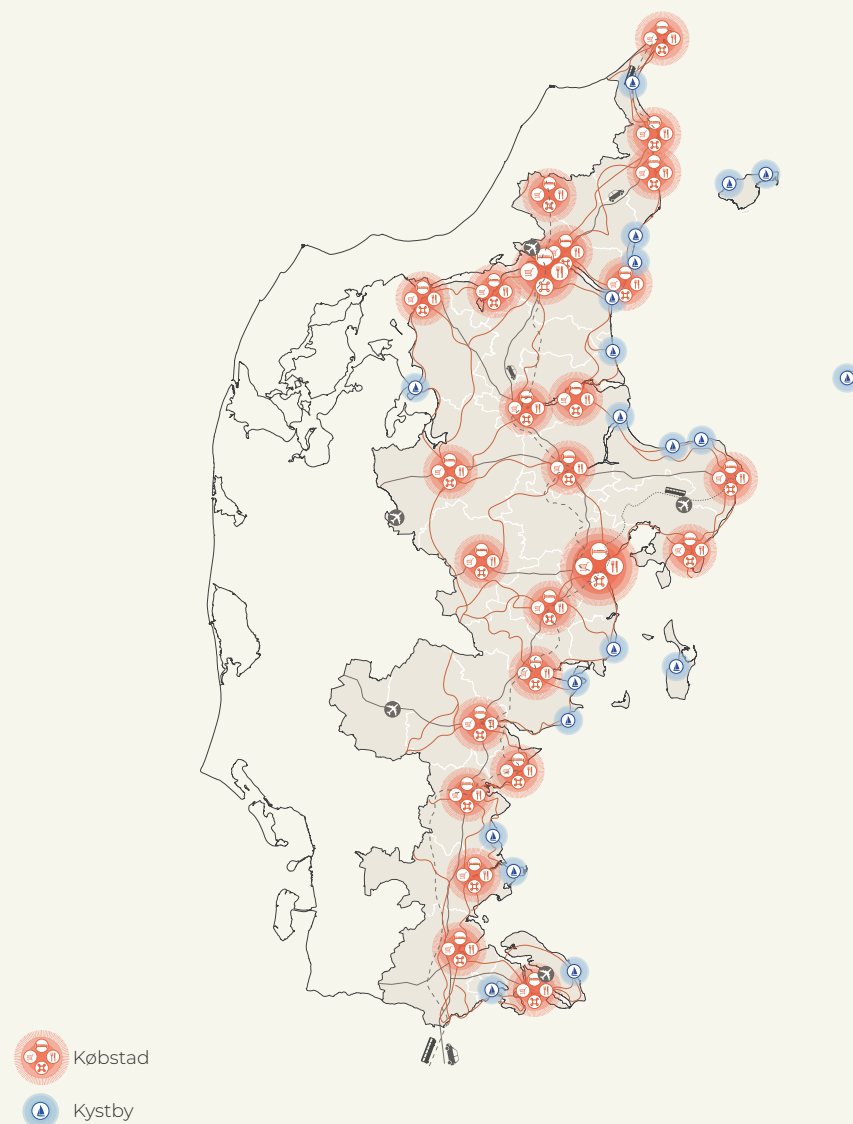

Illustration **Købstæder og kystbyer**

STYRKEPOSITION KULTUR OG ATTRAKTIONER

Den kulturelle identitet for Jyllands Østkyst bygger på et bredt udbud af kulturattraktioner, kulturarv og kulturevents. Styrken findes i:

- **Enestående kulturarv:** Kulturarven vidner om vikingernes spor, dyrkningslandskabets udvikling, kampene for fædrelandet og industrialiseringens aftryk. Den stærke kulturhistorie er forankret i landskabet og kommer til udtryk bl.a. gennem vikingeborgene Aggersborg og Fyrkat, som er to af fire UNESCO Verdensarvssteder i geografien, Hærvejen, som handelsruten på den jyske højderyg, og Dybbøl Banke, der er nationale symboler for Danmarks grænsedragning. Kulturarvsudbud giver mulighed for at fremme stedbundne kvaliteter og styrke områdets attraktionskraft, men kræver koordinerede investeringer og fornyelse af formidlingen for at fastholde attraktionsværdi.
- **Høj koncentration af kulturattraktioner:** Jyllands Østkyst byder på et rigt udvalg af kulturattraktioner for hele familien, såsom museer, gallerier og forlystelsesparker samt et levende kulturliv med markeder, events og festivaler. Af de 300 største danske attraktioner ligger 90 i geografien. Forbruget i kategorien 'Kultur og forlystelser' er på landsplan 7 mia. kr. og på Jyllands Østkyst 1,8 mia., svarende til 26 % af forbruget i landet som helhed. Det indikerer, at attraktionerne på Jyllands Østkyst ikke udnytter deres potentiale fuldt ud.
- **Kulturtilbud året rundt:** De mange byer sikrer kulturtilbud året rundt, som kan forlænge turismesæsonen. Det kræver dog fokus på kommercielle aktiviteter og høj kvalitet i både produkt og service. Kulturtilbudene kan fungere som trækplastre for både nationale og internationale gæster og dermed øge omsætningen til gavn for lokalsamfund, turismeerhverv og kulturaktører. Samtidig kan stærke samarbejder og målrettede investeringer styrke synlighed, lokal stolthed og langsigtet værdiskabelse mellem kultur, lokalsamfund og turisme.

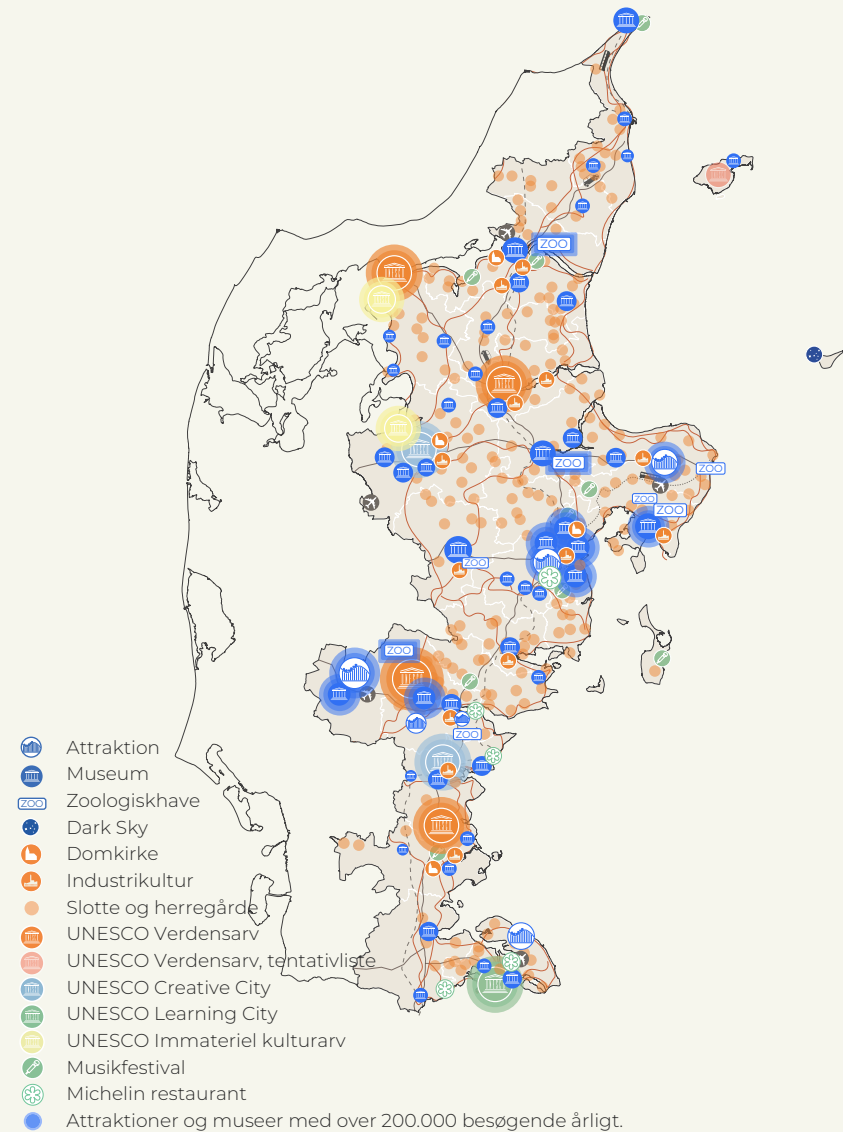

Illustration **Kultur og attraktioner**

STYRKEPOSITION INFRASTRUKTUR OG ADGANG

Jyllands Østkyst har stærke infrastrukturelle forbindelser og knudepunkter, hvilket udgør en styrke ved:

- ▶ **Tæt og sammenhængende netværk:** Jyllands Østkyst er godt forbundet både internt og på tværs af landegrænser via motorvejs- og jernbanenetværk. De større byer fungerer som knudepunkter og sikrer forbindelser mellem by og land samt på tværs af geografien. De korte afstande fra knudepunkterne til både landområderne og kysten sikrer en sammenhængskraft mellem kultur- og naturoplevelser, faciliteter og tilbud. Jyllands Østkyst er også forbundet til udlandet via lufthavne samt færges- og krydstogtforbindelser, hvilket styrker tilgængeligheden og forbindelserne.
- ▶ **Grundlag for grøn omstilling:** Jernbanenetværket sikrer offentlig transport og skaber bevægelighed mellem købstæderne, hvilket er grundlag for udviklingen af grønnere transportformer for turister. Den øvrige offentlige transport mellem byerne og landdistrikterne udgør en udfordring, især hvad angår den såkaldte "last mile". Ved at styrke offentlig transport kan brugen af grønne transportformer fremmes, især mellem trafikale knudepunkter og turistdestinationer.
- ▶ **Stærk rekreativ infrastruktur:** Den rekreative infrastruktur er vigtig for geografis tiltrækningskraft. Flere ruter, som Hærvejen, Gendarmstien og Trækstien, formidler kulturel arv, og dette potentiale ses også i banestier, der skildrer Danmarks industrielle historie. Den nationale cykelrute Østkysten binder geografien sammen langs kysten. Den blå infrastruktur er en styrke, hvor fjorde og åer forbinder indlandskommuner med kysten, og lystbådehavne udgør knudepunkter i den blå rekreative infrastruktur. Tværkommunalt samarbejde omkring ruterne kunne styrkes, og certificering af ruterne er et kvalitetsstempel og øger turismens tiltrækningskraft.

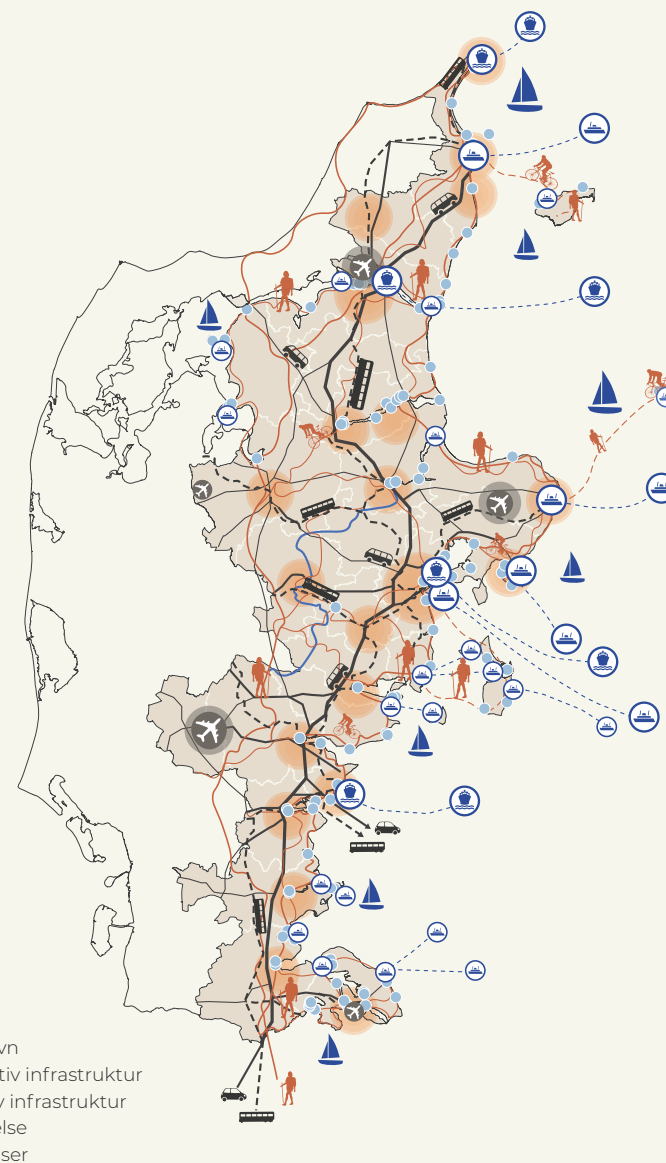

Illustration **Infrastruktur og adgang**

STYRKEPOSITION STORBY- OG ERHVERVSTURISME

Aarhus og Aalborg er storbyer og er sammen med Trekantområdet, Horsens og Sønderborg drivkræfter for erhvervsturisme. Styrken udgøres ved:

- ▶ **Kapacitet for erhvervsturisme:** Jyllands Østkyst har med Aalborg, Aarhus og Trekantområdet kapacitet for erhvervsturisme. I de tre områder er det blandt andet de anerkendte vidensmiljøer, som gør dem til naturlige omdrejningspunkter for netværksmøder, konferencer og erhvervsrejser. Erhvervsturismen udgør 9,7 mia. kr. af turismeforbruget på Jyllands Østkyst, svarende til 25 %. Aarhus står for 2,6 mia. kr., Aalborg for 1,3 mia. kr. og en koncentration, der består af byerne Vejle, Kolding, Fredericia og Billund i Destination Trekantområdet for 2,3 mia. kr. I disse områder udgør erhvervsturisme over 30 % af forbruget. Erhvervsturismens forbrug stammer primært fra det danske marked, der udgør 80 %. Det er ufleksibelt og risikabelt, og dansk forbrug skaber mindre samfundsværdi end udenlandsk forbrug. Der bør etableres et tættere samarbejde mellem de tre områder for at fokusere på det internationale marked og styrke erhvervsturismen.
- ▶ **Stærk geografisk dækning og tilgængelighed:** Områderne dækker Nord, Midt og Syd på Jyllands Østkyst og danner en sammenhængende akse for erhvervsturisme. De er godt forbundet via motorveje, jernbaner og lufthavne, hvilket giver nem adgang nationalt og internationalt.
- ▶ **Dynamo for helårsturisme:** Storby- og erhvervsturister er attraktive på grund af deres høje forbrug på overnatning, deres bidrag til levende byer samt deres evne til at sprede gæsterne på flere ugedage og udenfor højsæsonen. Deres døgnforbrug er betydeligt højere end kyst- og naturturisters. Storbyturisters døgnforbrug er 1.700 DKK (danske) og 2.100 DKK (udenlandske). Erhvervsturister bruger 3.300 DKK (udenlandske) og 2.300 DKK (danske). Storby- og erhvervsturismen fungerer som dynamoer for helårsturismen.

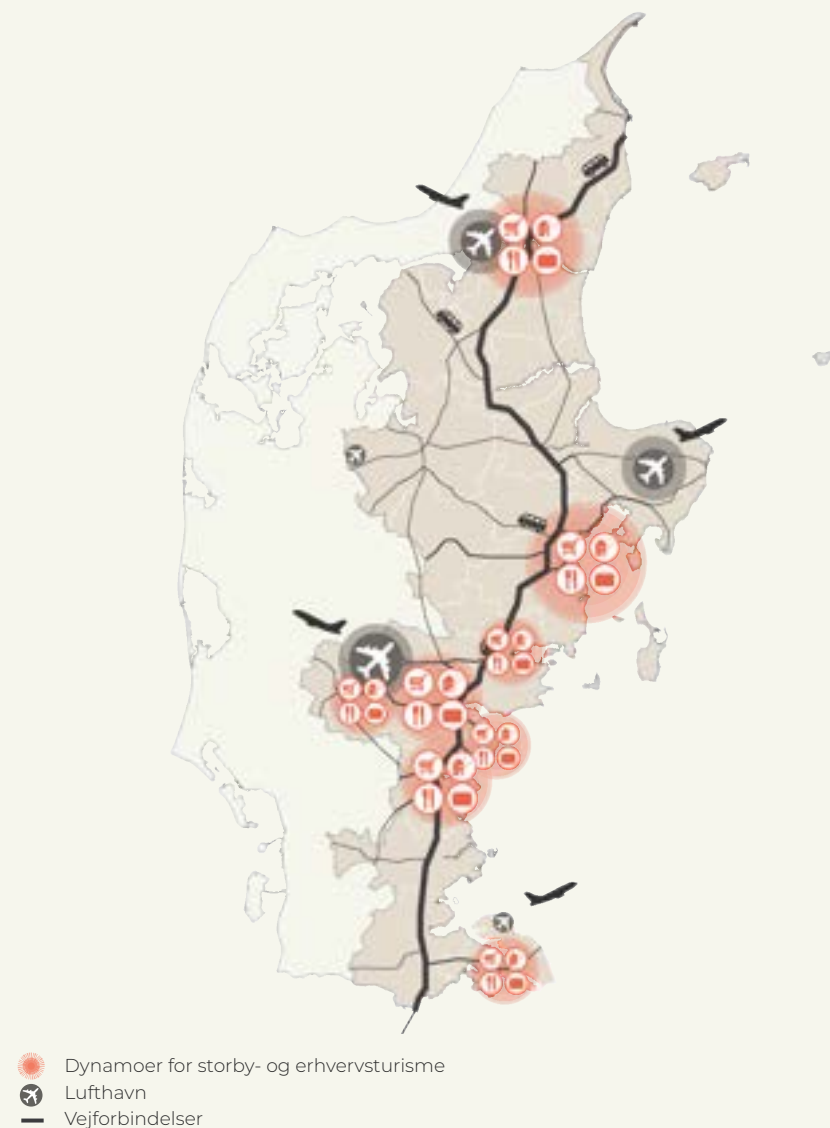

Illustration **Storby- og erhvervsturisme**

KAPITEL 3

STRATEGISK RAMME

Udviklingspotentialiet for bæredygtig turisme på Jyllands Østkyst er stort, og ambitionerne er tilsvarende høje. Frem mod 2030 skal geografien udvikles med fokus på økonomiske, sociale og miljømæssige perspektiver. I det følgende præsenteres vision, udviklingsprincipper, mål og målepunkter, som samlet beskriver udviklingen for Jyllands Østkyst.

BESØGSCENTER SKAMLINGSBANKEN

Foto © Frame&Work, Destination Trekantområde

JYLLANDS ØSTKYST

VISION 2030

Turismen på Jyllands Østkyst er i balance med lokale natur- og kulturværdier og bidrager til økonomisk vækst, arbejdspladser, livskvalitet og levende lokalsamfund.

MÅL OG MÅLEPUNKTER

TURISMEN SKABER ØKONOMISK VÆKST

Turismen skaber økonomisk vækst i turismeerhverv og andre brancher. Jyllands Østkyst arbejder på at udgøre en sammenhængende og konkurrencedygtig destination i både dansk og international turisme.

I 2030 spiller turismen på Jyllands Østkyst en væsentlig national rolle med:

- ▶ 30 % af det nationale turismeforbrug.
- ▶ 30 % af det nationale antal turismeovernatninger.

TURISMEN BIDRAGER TIL BÆREDYGTIG SAMFUNDSUDVIKLING

Turismens bidrag til samfundsudvikling omhandler arbejdspladser og positiv udvikling i bosætning og levende lokalsamfund i landdistrikter. Turismens bidrag til bæredygtig samfundsudvikling måles på årsværk og inklusion af marginaliseret arbejdskraft.

I 2030 bidrager turismen på Jyllands Østkyst med:

- ▶ 30 % af de nationalt skabte turismeårsværk.
- ▶ 15 % i lønnet beskæftigelse efter løntilskud og praktik.

TURISMEN STYRKES GENNEM SAMMENHÆNGENDE INVESTERINGER

Investeringer i turismen er prioriteret i kommunerne gennem budgetter, ressourcer og plangrundlag. Investeringer tilgodeser både borgere og gæster og finansieres i samarbejde mellem kommuner og private og filantropiske investorer.

TURISMEN ER TYDELIG I KOMMUNALE STRATEGIER OG FYSISKE PLANER

Turismeperspektiver er integreret i kommunale planer og strategier. Det gælder blandt andet byudvikling, landdistriktsudvikling og etablering af klimasikring mm.

I 2030 er turisme en integreret del af den kommunale politik og planlægning og alle kommuner har:

- ▶ Turismepolitisk redegørelse.

VI SAMARBEJDER KONSTRUKTIVT

Samarbejdet mellem destinationsselskaber, kommuner, aktører samt private og offentlige interesser er stærkt og driver i fællesskab udviklingen af Jyllands Østkyst.

Det tværgående samarbejde omfatter:

- ▶ Årligt turismeseminar for Jyllands Østkyst.
- ▶ I 2030 er der et stærkt kommunalt samarbejde omkring turismen på Jyllands Østkyst.

KALVØ LYSTBÅDEHAVN, AABENRAA

Foto © Destination Sønderjylland

5

KERNEUDFORDRINGER

Identifikation af geografis styrkepositioner dækker over en række kerneudfordringer, som skal håndteres for at sikre bæredygtig udvikling af turisme på Jyllands Østkyst. De fem kerneudfordringer er gældende for geografien som helhed og afspejles i strategiens mål og målepunkter. Der vil være lokale variationer på tværs af geografien, hvilket betyder, at de nævnte kerneudfordringer imødekommes med forskellig vægtning fra sted til sted.

3 60 % af overnatninger kommer fra ét marked, det danske, og 40 % fra de udenlandske markeder. Målt på forbrug stammer **64 % fra danske gæster, og 36 % fordelt er på de udenlandske markeder.**

For erhvervsturisme er billedet endnu mere markant, idet **80 % af erhvervsturismen er dansk.** Det er ufleksibelt og risikabelt, og dansk forbrug skaber mindre samfundsværdi end udenlandsk forbrug.

1 Turismens økonomiske betydning på Jyllands Østkyst er reelt faldende, og andelen på Jyllands Østkyst ligger under niveauet for regionerne og landet som helhed. Den turismeskabte værditilvækst på Jyllands Østkyst ligger med **2,7 % under landsgennemsnittet** på 3,1 %. Det betyder, groft sagt, at turismen på Jyllands Østkyst er dårligere til at skabe overskud til løn og profit i de enkelte virksomheder. Det ses også i **beskæftigelsestallene**: hvor turismens andel af den samlede beskæftigelse i Danmark er 4,6 % i 2022, er den på Jyllands Østkyst **3,6 %**. Det kan på den korte bane have negative konsekvenser for turismeerhvervet, og på længere sigt kan det medføre en svigtende opmærksomhed og investeringslyst fra såvel offentlige som private investorer.

4 Hoteller, feriehuse og campingpladser står for den største del af den kommercielle overnatning. Jyllands Østkyst ligger under landsgennemsnittet på turismeforbrug i forholdet mellem kommercielle og ikke kommercielle overnatninger. **Danmark har 64 % kommercielle**, mens **Jyllands Østkyst har 59 %**. Udnyttelsen af **feriehuse** som overnatningsform er **13 % på Jyllands Østkyst** mod landsgennemsnittets 18 %. Udnyttelsen af værelser på hoteller og feriecentre ligger samlet for Jyllands Østkyst på 55,5, hvilket er under landsgennemsnittet på 58,3. Det betyder, at Jyllands Østkyst har væsentlig mindre udnyttelse af feriehuskategorien end andre områder i Danmark, hvorved området går glip af et meget stort potentiale.

2 Fordelingen mellem ferie- og erhvervsturisme er markant, idet ferieturismen står for et samlet forbrug på **29,2 mio. kr.** svarende til hele **75 % af turismeforbruget** på Jyllands Østkyst. Erhvervsturismen har den største andel i **Aalborg, Aarhus og Trekantområdet**, mens betydningen i øvrige områder er spredt og beskedent. Fremtidige satsninger for såvidt angår markedsføring, kapacitetsudvikling og prioritering af områder for erhvervsudvikling bør koncentreres, så den sker i forbindelse med de områder, hvor erhvervsturisme allerede har et stærkt fundament.

5 Turismeforbruget på Jyllands Østkyst udgør omkring **en fjerdedel** af det samlede nationale turismeforbrug. Hvis ambitionen er, at turismen skal spille en samfundsmæssig rolle på Jyllands Østkyst og være en væsentlig faktor i dansk turisme, så skal ambitionsniveauet øges markant, og der skal tilsvarende sættes ind med både kortsigtede og langsigtede modeller, for at billedet kan ændres. **Målet er, at Jyllands Østkyst skal gå fra 25 % til 30 % af det samlede danske turismeforbrug.**

TØRNING MØLLE, HADERSLEV

Foto © Kristoffer Loft - Enchabel, Destination Sønderjylland

JYLLANDS ØSTKYST 2030

Jyllands Østkyst skal positioneres som en fremtrædende og stolt bæredygtig turismedestination. Jyllands Østkyst skal være en attraktiv destination for nationale og internationale gæster og dermed give et positivt bidrag til samfundsudviklingen ved at skabe økonomisk vækst i turismesektoren samtidig med, at der skabes yderligere arbejdspladser og balanceret brug af naturen.

Bæredygtig udvikling af turisme sigter mod, at Jyllands Østkyst skal blive en fremtrædende turismedestination, der er et attraktivt rejsemål for nationale og internationale gæster uanset rejsemotiv. Dermed vil turismen give et positivt bidrag til samfundsudviklingen gennem økonomisk vækst i turismeerhverv, transport, detailhandel, kultur og oplevelsestilbud og i servicevirksomheder. Bæredygtig udvikling af turisme på Jyllands Østkyst omfatter hensyn i brugen af naturen, udvikling af områder, udnyttelse af eksisterende bygninger og arealer samt ansvarlig anvendelse af naturområder som del af det samlede turismeudbud. Endelig omfatter bæredygtig turismeudvikling forståelse for og hensyn til levende lokalsamfund, hvor blandt andet (rekreativ) infrastruktur, indkøbsmuligheder og lokale jobs bidrager til at understøtte bosætning i området.

Der er et stærkt vækspotentiale i at koncentrere planlægning og efterfølgende investeringer i at udnytte de styrker, der allerede findes og iværksætte indsatser, der målrettet kan imødekomme de barrierer, der ville kunne hindre vækst og udvikling. Derfor skal *Udviklingsplan Jyllands*

Østkyst tage afsæt i de seks identificerede styrkepositioner og tage højde for de fem kerneudfordringer, som den forudgående analyse fremhæver. Både styrkepositioner og kerneudfordringer har forskellig vægt og betydning fra sted til sted, ligesom de initiativer, der skal iværksættes, vil variere fra destination til destination og fra kommune til kommune.

Den bæredygtige udvikling skal ske i et tæt samarbejde mellem destinationer, kommuner, offentlige og private aktører samt gæster og lokale borgere. Sammen skal offentlige og private aktører drive udviklingen mod fælles mål, hvor hensynet til bæredygtighed går hånd i hånd med fremme af samfundsudvikling på tværs af by, land og kyst.

Dette integrerede samarbejde skal sikre, at turismeudviklingen aktivt bidrager til en styrket samfundsmæssig sammenhængskraft på tværs af geografien. Turismeudviklingen af Jyllands Østkyst skal således skabe langsigtede muligheder for både Jyllands Østkyst, borgere og turister.

Turismeudviklingen og en økonomiske vækst på Jyllands Østkyst handler derfor ikke alene om at skabe udvikling i turismeerhvervet i form af at tiltrække flere turister, men om udvikling af en hel geografi, der er attraktiv at bosætte sig i og at besøge. Investeringerne skal videreføre den positive spiral og sikre en bæredygtige samfundsudvikling af Jyllands Østkyst frem mod 2030.

STRATEGISK RAMME

UDVIKLINGSPRINCIPPER

Som en del af den strategiske ramme indgår de seks udviklingsprincipper: **Koncentrer udviklingen, benyt og beskyt, styrk lokale særkender, øg kvaliteten, tænk i flere sæsoner og sammentænk investeringer.**

De seks udviklingsprincipper er defineret af Dansk Kyst- og Naturturisme. Principperne er retningsgivende for en bæredygtig udvikling, og der er flere eksempler på, at disse udviklingsprincipper har positiv betydning for realisering af udviklingsplaner på en måde, der gavner forretningspotentialet, destinationens tiltrækningskraft og samspil med lokalbefolkningen.

Udviklingsprincipperne er blevet til i en iterativ proces gennem flere udviklingsplaner. Første gang i forbindelse med den første turismeudviklingsplan **UDVIKLINGSPLAN FOR VESTKYSTEN (2018)**. Udviklingsprincipperne er efterfølgende benyttet i **UDVIKLINGSPLAN SJÆLLAND OG ØERNE (2020)** og **UDVIKLINGSPLAN FYN OG ØERNE (2023)**

 KONCENTRER UDVIKLINGEN

 BENYT OG BESKYT

 STYRK LOKALE SÆRKENDER

 ØG KVALITETEN

 TÆNK I FLERE SÆSONER

 SAMMENTÆNK INVESTERINGER

UDVIKLINGSPRINCIP KONCENTRER UDVIKLINGEN

Koncentrer udviklingen omkring byer og steder med tiltrækningskraft, kapacitet og rekreative kvaliteter. På den måde sikres kritisk masse af overnattende gæster og dagsgæster. Udviklingsstederne omfatter turisme-hotspots, fx kystbyer, der allerede har et stort antal gæster i højsæsonen, centrale byer, der rummer typiske oplevelsesbaserede aktiviteter som events, restauranter, overnatningskapacitet, kulturtilbud og attraktive bymiljøer, samt naturområder, der byder på rekreative oplevelser som fx Hærvejen og Nationalpark Mols Bjerge, kulturarv, lokale fødevarer eller cykelruter. I denne sammenhæng skal det store omfang af uudnyttet kapacitet indtænkes, for her er mulighed for at opbygge øget kritisk masse ved bedre udnyttelse af eksisterende kapacitet, der øger belægningsgraden og turismetætheden og gennem investeringer i ny, markedsrelevant kapacitet.

CASE BILLUND

Billund er et fyrtårn for oplevelser og tiltrækker årligt mere end 2 mio. gæster. Med udgangspunkt i en stærk virksomhed, LEGO® (og efterfølgende LEGO-LAND®) har området samlet nye spændende virksomheder. Lalandia, WOW-park, LEGO® House og andre har etableret sig i området og gjort en mindre provinsby til et mekka for børnefamilier fra både nær og fjern. Selvom Billund ikke ligger ved vandet, tiltrækker den høje koncentration af virksomheder og den internationale lufthavn et stort antal turister til området.

CASE RINGBORGEN AGGERSBORG

Aggersborg er den største af vikingetidens fem ringborge. I 2023 blev Aggersborg officielt optaget på UNESCOs verdensarvsliste. I de kommende år vil der ske en udvikling af området omkring Aggersborg og Aggersund, idet der både iværksættes en kommunal by- og områdefornyelse og et privat udviklingsprojekt med blandt andet bytorv, parkeringspladser, busstoppesteder og lade- og tankstationer. En koncentreret udvikling omkring Aggersborg med fokus på vikingetidens kulturarv vil styrke hele området.

CASE DJURLAND

Det centrale Djursland udvikles efter en plan, der tager udgangspunkt i målsætningen om at udbrede effekten af det turismemæssige kraftcenter, der allerede er i området omkring Nimtofte, der rummer store attraktioner som Djurs Sommerland og Lübker Golf og Spa Resort. Ambitionen er at udvikle området, så det også er attraktivt uden for højsæsonen. Derfor arbejdes der med at løfte sammenhængene og kvaliteten, at øge overnatningskapaciteten, at udvide sæsonen og skabe nye udflugtsmål.

UDVIKLINGSPRINCIP BENYT OG BESKYT

Benyt og beskyt kultur- og naturoplevelser på Jyllands Østkyst ved at sikre adgang, tilgængelighed og formidling samtidig med, at naturkvaliteter og kulturarvsmiljøer bevares. I en mosaik af oplevelser er kulturarvens vikinge-, herregårds-, handels- og industrihistorie forbundet med naturen og kulturlandskabet på Jyllands Østkyst. Formidling, wayfinding, rekreative forbindelser og faciliteter skal bidrage til at tilgængeliggøre og beskytte kulturarv og natur og skal designes sådan, at der også sikres en spredning af gæsterne, hvormed belastning af sårbare steder minimeres. Initiativer omkring benyttelse sker både i byerne og i det åbne land, og begge steder skal aktiviteter og fysiske anlæg understøtte bedre forhold for naturen i både land- og vandmiljøer, imødekomme behovet for klimatilpasning og øge oplevelsesværdien af Jyllands Østkysts mangfoldige naturområder.

Foto © VisitFredericia

Foto © Nicolas Cho Meier

Foto © Hærvejen.dk

CASE **NATURPARK LILLEBÆLT**

Naturpark Lillebælt ligger i et tæt befolket område med Middelfart, Fredericia og Kolding som de vigtigste byer. Området har også en række hoteller, feriehus og campingpladser. For at gøre vandet mere tilgængeligt tilbyder Naturpark Lillebælt forskellige aktiviteter, såsom sejlture og marsvin-lyttestationer. En udfordring i Lillebælt er iltmangel, og dette er noget, som Naturpark Lillebælt fokuserer på i arbejdet med regenerativ turisme. Her inviteres turister til at bidrage til forbedringen af naturen, blandt andet ved at plante ålegræs.

CASE **LILLE VILDMOSE**

Lille Vildmosecentret kombinerer "benyt og beskyt" som en central del af sin formidling. Få steder i Danmark ses en mere aktiv stillingtagen til at skabe gode lærerige oplevelser for borgere og turister som i Lille Vildmose. Her sælges oplevelser til turister og børn fra skoler og institutioner, og dette sker samtidig med, at der er taget aktiv stilling til at beskytte natur og fortælle gæster, hvorfor natur er værd at beskytte. Lille Vildmose ejes af Aage V. Jensens Fond og arbejder med beskyttelse og benyttelse af naturen som et aktivt og bevidst valg.

CASE **HÆRVEJEN**

Gennem mange år har Hærvejen levet en hensygnende tilværelse som turisme-produkt med et begrænset antal gæster og uden stor mediebevågenhed. Gennem kommuner og fonde er der allokeret ressourcer til at etablere et sekretariat og udvikle stærke wayfinding-elementer, nyt design og tydelig kommunikation. Om 5-10 år vil Danmark have et nyt og stærkt turisme-produkt, der skaber arbejdspladser, skatteindtægter og stolthed i de 15 kommuner, som Hærvejen strækker sig igennem, heraf flere som ikke er traditionelt store turismeområder.

UDVIKLINGSPRINCIP

STYRK LOKALE SÆRKENDER

Lokale særkender er en del af den mosaik, der kendetegner Jyllands Østkyst: markante landskabelige træk som fjorde, åer, skove og kyststrækninger og rummelige bystrukturer omkring købstæder, kystbyer og oplandsbyer. Jyllands Østkyst er tillige kendetegnet ved korte afstande mellem byer, attraktioner, natur og kultur, hvilket støttes af den stærke infrastruktur i form af vejnet, jernbaner, havne, lufthavne og stisystemer.

Den markante kulturarv, især i form af vikingernes spor, købstædernes historiske bymiljøer, industrielle bygværker og herregårdslandskaber, udgør en central styrke i geografiens udvikling. Der er et potentiale for at opdyrke, udvikle og sikre levende lokalsamfund og kulturmiljøer, som vil være en del af de autentiske turismeprodukter med lokal særegenhed og stolthed.

Foto © Gendarmstien

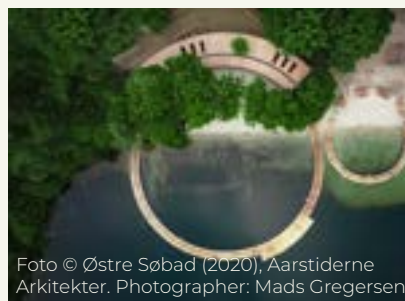

Foto © Østre Søbad (2020), Aarstiderne Arkitekter. Photographer: Mads Gregersen

Foto © Mette Johnsen

CASE **GENDARMSTIEN**

Gendarmstien i Sønderjylland har sit navn af en grund. Det var på denne sti, at bevæbnede gendarmere patruljerede. Det giver et særkende, at Gendarmstien kun kan være på dette bestemte sted, fordi det ikke er et opfundet brand, men et stedspecifikt brand. At fremhæve lokale særkender på denne måde er stærkt og autentisk. Det skaber lokal stolthed og tiltrækningskraft i forhold til turister. I dag kommer gæster til Sønderjylland for at gå Gendarmstien, og for folk med interesse for vandring, er det et stærkt brand.

CASE **SILKEBORG - DANMARKS OUTDOOR HOVEDSTAD**

Der har altid være pænt omkring Silkeborg. Smukke søer, vidtstrakte skove og en hyggelig bymidte har gjort Silkeborg til et attraktivt sted at besøge. Men med et brand som Danmarks Outdoor Hovedstad har Silkeborg skabt en knivskarp fortælling, der rammer de mange mennesker, der også ønsker at være aktive i naturen. Silkeborg har udråbt sig selv som Danmarks Outdoor Hovedstad, og denne position giver tydelighed både internt i kommunen og udadtil over for gæster og virksomheder, der interesserer sig for outdoor-aktiviteter.

CASE **SKAGEN OG GRELEN**

Få steder i Nordeuropa kan vi finde fyrtårne, hvor de lokale særkender står tydeligere end på Grenen. Stedet er unikt. To have mødes, og det er spektakulært at opleve. De to have er årsagen til det særlige lys, der i mere end hundrede år har tiltrukket gæster og kunstnere. Naturen er spektakulær og giver mulighed for enestående aktive naturoplevelser og nydelsesfulde kulturoplevelser på Skagens Museer. Skagen udnytter de lokale særkender og er et stærkt brand på toppen af Jyllands Østkyst.

UDVIKLINGSPRINCIP ØG KVALITETEN

Øg kvaliteten gennem investeringer både i nye markedsrelevante turismeprodukter, i turismeinfrastruktur som by-, natur- og kulturmiljøer, i attraktioner og i overnattingskapacitet. Turismevækst på Jyllands Østkyst handler om kvalitetsløft, bedre udnyttelse af eksisterende kapacitet og om højere døgnforbrug. Øget kvalitet vil bidrage til bæredygtig turismeudvikling gennem højere omsætning, bedre udnyttelse af kapacitet og flere helårsbeskæftigede. Et kvalitetsløft i oplevelser omfatter både generel service, men også indhold og form i formidling af den rige kulturarv, de lokale særkender og særlige naturområder. Udvikling af kernefortællinger og kommercialisering af formidling vil bidrage til øget kvalitet i gæsternes oplevelser.

Foto © Nordals Resort

Foto © Destination Himmerland

Foto © Danske konference- og møde

CASE **CENTER PARCS NORDBORO RESORT**

Det nye resort, der i disse år bliver skabt på Als, bliver en drivkraft for turisme i hele Sønderjylland. Når tusindvis af gæster søger mod Nordals, vil det påvirke samfundsudviklingen med øget skatteprovenu, arbejdspladser, flere gæster på nærliggende attraktioner samt kunder i detailhandel og på restauranter. Center Parcs Nordborg Resort bygges med en høj kvalitet, og det vil tiltrække gæster med højere dagsforbrug. Gæsterne vil bruge penge på steder, der leverer høj kvalitet. Resortet vil hæve kvaliteten i hele området, fordi det sætter en høj standard.

CASE **FJORDBOBLER**

Fjordboblere er glamping-telte på campingpladsen i Mariager. De har en høj standard i alt fra design og indretning til indholdet i minibaren. De er et særligt produkt, som gæsterne ofte tager fotos af og deler på sociale medier. Succesen er skabt, fordi Fjordboblere er gennemførte og af høj kvalitet. De er bygget på den del af campingpladsen, hvor der ellers var dårlige pladser for campingvogne og autocampere. De ligger længst væk fra vandet, men er hævet, så de har udsigt. 'Kvalitetsløft med jysk snusfornuft' vil være en god overskrift for Fjordboblere.

CASE **FÆNGSLET**

Horsens Statsfængsel som turistfyrtårn ville nok have lydt ret underligt for 30 år siden. Dengang husede Fængslet nogle af Danmarks farligste kriminelle. Omdannelse af dette lidet attraktive sted til en turist- og kulturattraktion er noget af en bedrift. Fængslet er i dag områdets største turistattraktion målt på besøgstal. Det er et lokalt fyrtårn af høj kvalitet, der fungerer som museum, spisested, konferencested og koncertvenue og tiltrækker gæster både ude og inde året rundt.

UDVIKLINGSPRINCIP TÆNK I FLERE SÆSONER

Tænk i flere sæsoner og udnyt ledig kapacitet i Jyllands Østkyst til at øge antallet af overnatninger og endagsbesøg. Jyllands Østkyst tilbyder med sine stærke bymiljøer let tilgængelighed og bæredygtige transportmuligheder et potentiale til at øge turisme uden for højsæsonen, særligt i foråret. Sæsonudvidelse kan både omhandle udnyttelse af den overnatningskapacitet, der ligger i kystbyer og kystnære områder, men også i den kapacitet, der er knyttet til byerne. Sæsonudvidelse skal ske uden at nedprioritere sommersæsonen, hvor der også flere steder er ledig kapacitet. Erhvervsturisme er vigtig både på grund af det høje døgnforbrug og på grund af målgruppens tidsmæssige forskydning i forhold til ferieturismen.

Foto © Roar Paaske

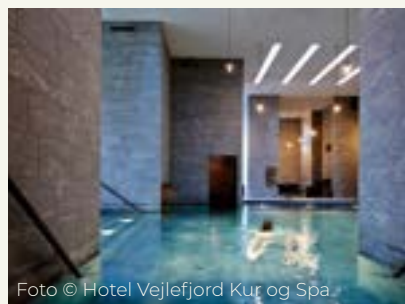

Foto © Hotel Vejlefjord Kur og Spa

Foto © Destination NORD

CASE **ERHVERVSTURISME I AARHUS**

Erhvervsturisterne er om nogen med til at fylde hotelværelser året rundt og skabe omsætning. I Aarhus bidrager erhvervsturismen med mere end 40 procent af den samlede turismeomsætning og er en væsentlig årsag til, at flere hotelkæder har rettet blikket mod byen, som derfor får 1000 nye hotelværelser fra 2026. Erhvervsturismen er med til at drive udviklingen i Aarhus via omsætning fra erhvervs- og mødeturisternes høje døgnforbrug. Samtidig fylder denne type turister i hverdagene og udenfor højsæsonen og bidrager således til helårsturisme.

CASE **HOTEL VEJLEFJORD**

Hotel Vejlefjord var hotel med konferencer, overnatning og restaurant. Det gav en omsætning fra mandag til torsdag, men også tomme lokaler og værelser fra torsdag til søndag. Hotel Vejlefjord blev derfor udvidet med en stor spaafdeling, så stedet kunne tiltrække andre gæster i weekenden ved at tilbyde noget særligt. Nu er Hotel Vejlefjord kåret til årets spa-hotel tre gange, og en meget stor del af forretningen ligger i weekenden. Det er en spændende måde at tænke i flere sæsoner. For et hotel er en "sæson" måske weekender.

CASE **AALBORG ZOO**

Aalborg Zoo har til forskel fra mange andre børnefamilie-attraktioner åbent hele året. Det er en måde at adskille sig ved at fortælle gæsterne, at der altid er åbent. Der er nok flere gæster på nogle tidspunkter end andre, men er du i nærheden, ved du, at der er åbent. Det betyder, at denne attraktion har gæster hele året rundt og derfor også får indtægter på tidspunkter af året, hvor andre holder lukket. Med lysinstallationer, julelys og dekorationer skaber ZOO endnu en grund til at besøge parken - udenfor sommersæsonen.

UDVIKLINGSPRINCIP

SAMMENTÆNK INVESTERINGER

Sammentænk investeringer i infrastruktur, klimasikring, natur- og kulturmiljøer så det også inkluderer stærke turismeoplevelser. Investeringerne får en dobbelt effekt, da både borgere og gæster sætter pris på restauranter og caféer, indkøbsmuligheder, byrum, promenader, stiforløb og udkigsposter. Planlægning og investeringer skal både omfatte borgeres og gæsters behov gennem god wayfinding og formidling og ved at tilrettelægge byer, steder, aktiviteter og oplevelser, så der er plads til parkering og kommercielle aktiviteter af fast eller midlertidig karakter. Strategisk og rettidig dialog mellem turismeerhverv og kommuner vil også kunne være med til at sikre trafik til og drift af områder og dermed af investeringerne, sådan at de fortsætter med at være til gavn og glæde for borgere og gæster.

Foto © Kim Toft Jørgensen for Sønderborg Kommune

Foto © Jesper Maagaard

Foto © Jakob Vingtoft, VisitAarhus

CASE **SØNDERBORG HAVNEPROMENADE**

Få steder i Danmark har en så ensartet og sammentænkt plan som havnen i Sønderborg, hvor en gennemgående plan har sat rammen for hele promenaden. Planen sikrer et ensartet look og uhindret adgang for gående langs promenaden. Det betyder også, at funktioner på havnen er placeret sammentænkt og med god wayfinding for den ikke stedkendte besøgende. En væsentlig detalje er, at en del af havnepromenaden er lukket for trafik på bestemte tidspunkter af året for at skabe plads til events og servering.

CASE **DOMKIRKEKVARTERET VIBORG**

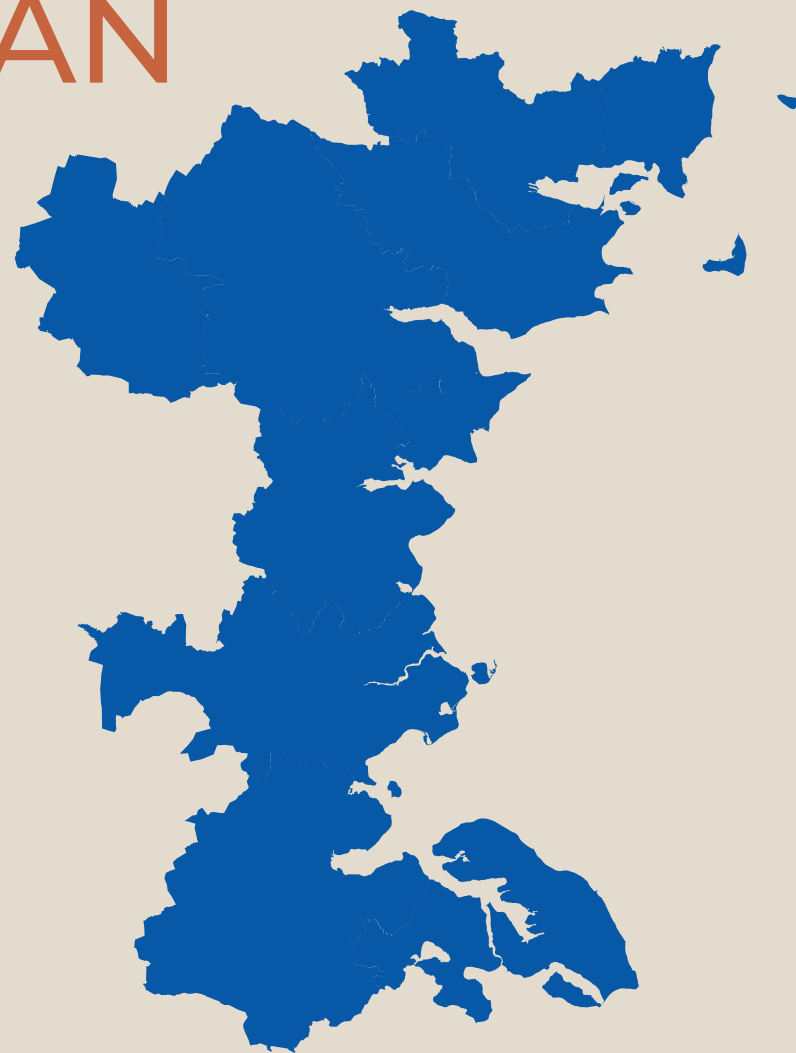
I Viborg samles fortællingen om Danmarks historie i et nyt kraftcenter centralt placeret midt i Viborg. Domkirkekvartret fornyes for at samle områdets seværdigheder og skabe en samlet fortælling om Viborg. Udover en opdatering af byrum og pladser, så tæller projektet også et nyt velkomstcenter til rejsende på Hævejen og åbning af Viborgs nye bymuseum, Museum Wibergis. Projektet drives af Viborg Kommune og støttes af A.P. Møller Fonden.

CASE **FLODBYEN RANDERS**

Vandet er det centrale samlingspunkt for byudviklingsprojektet Flodbyen Randers. Byens havn flyttes ud i fjorden og frigiver areal til nye formål, fx Danmarks første flodbad. Området forandres fra havneområde til en moderne og central bydel ved Gudenåens munding ved Randers Fjord. Randers Kommune og AP Ejendomme samarbejder om projektet, der også tager hånd om to af byens store udfordringer, som handler om klimatilpasning og trafikale infrastruktur. Og på den måde smelter attraktivt bymiljø sammen med klimatilpasning og naturforbedring.

KAPITEL 3

UDVIKLINGSPLAN SYD

***Udviklingsplan Syd* omsætter den strategiske ramme for hele geografien til regionale indsatsområder og tiltag.**

***Udviklingsplan Syd* dækker området for Destination Kystlandet, Destination Trekantområdet samt Destination Sønderjylland og omfatter kommunerne Odder, Horsens, Hedensted, Vejle, Billund, Fredericia, Kolding, Haderslev, Aabenraa og Sønderborg.**

INTRODUKTION

Den nationale strategi 'Veje til bæredygtig vækst' 'National strategi for bæredygtig vækst i dansk turisme' sætter ambitiøse mål om vækst på ca. 22 % i turismeomsætning frem mod 2030, en stigning på ca. 16 % i antal overnatninger og en bedre spredning af turisme over året. *Udviklingsplan Syd* dækker et område, der i 2023 kunne notere en turismeomsætning på 16,5 mia. kr. og mere end 15.000 direkte og indirekte jobs i området. Turismen i området har generelt en stor betydning for helårsbeskæftigelse i både små og store byer. Områdets campingpladser, hoteller, feriehus, feriecentre, vandrerhjem og lystbådehavne lagde senge til 7,5 mio. kommercielle overnatninger i 2024. Sommeren er den travleste sæson, idet de to sommermåneder juli og august i 2024 tilsammen tegner sig for 37 % af årets overnatninger.

Udviklingsplan Syd dækker et område, der geografisk kendetegnes af fjorde og købstæder og af flere veletablerede feriehusområder og overnatningskapacitet med store campingpladser, feriecentre og hoteller, der betjener såvel erhvervs- som feriegæster. Kulturarven er tydelig og området har to UNESCO Verdensarv-steder i Jelling Monumenterne og Christiansfeld. Købstæderne har både en spændende kulturarv og et stærkt kulturudbud og fungerer sammen med kystbyerne som trafikale knudepunkter og centrum for handel.

Der er en hovedvægt af danske gæster i området, og dertil kommer som den største udenlandske gruppe gæsterne fra Tyskland. Der er imidlertid markante forskelle, idet andelen af tyske gæster er meget høj i kommunerne tæt på grænsen. Såvel de danske som de internationale gæster sætter

pris på naturen, men også spændende bymiljøer, kulturtilbud og events og attraktioner er med til at tiltrække gæster til området. Turismeomsætningen i Destination Trekantområdet adskiller sig fra de øvrige steder ved at have en højere andel af erhvervsgæster - hvoraf de fleste er danske.

Udviklingsplan Syd sigter mod at indfri regeringens ambitiøse mål om at øge omsætningen, øge antallet af overnatninger og sprede belægningen i tråd med de nationale mål. **For den regionale udviklingsplan Syd betyder de nationale mål, at turismeomsætningen skal stige med 3,4 mia. kr., og at antallet af overnatninger skal stige med 1.160.700 frem mod år 2030, forudsat ensartet fordeling af den nationale vækst på tværs af destinationer.** Målene kan nås gennem øget kapacitet, bedre udnyttelse af eksisterende kapacitet og øget døgnforbrug. Ved uændret belægningsgrad vil der være behov for en øgning af kapaciteten på 16 %. Bedre udnyttelse af kapaciteten - både den eksisterende og den nye - bidrager til målet om større spredning af overnatningerne over året. En større spredning og udnyttelse af overnatningskapaciteten forudsætter blandt andet, at feriehus, campingpladser og hytter er egnede til helårsbenyttelse, så en opgradering vil være påkrævet for mange enheder. Spredning over flere måneder er ikke alene et spørgsmål om markedsføring, prissætning og opgradering af overnatningstilbuddet. Det fordrer også, at der 'er noget at lave' udover at gå ture i naturen. Købstæderne og de større kystbyer har museer, attraktioner, events og attraktive bymiljøer, der også både kan og skal bidrage ved at skabe yderligere 'reason to go' hele året.

FÆNGSLET

Foto © Mads Dalegaard, Destination Kystlandet

UDVIKLINGSPLAN SYD

SYD I TAL

KOMMERCIELLE OVERNATNINGER

SYD (2024)

7,5 MIO.

De kommercielle overnatninger i Syd udgør **46 %** af de samlede kommercielle overnatninger på Jyllands Østkyst.

Jyllands Østkyst (2024)

16,2 MIO.

TURISMEFORBRUG / KR.

SYD (2023)

16,5 MIA.

Turismeforbruget i Syd udgør **40 %** af det samlede turismeforbrug på Jyllands Østkyst. **2024** er estimeret til 17 mia.

Jyllands Østkyst (2023)

40,7 MIA.

2024 er estimeret til 42,1 mia.

DØGNFORBRUG

SYD

1.100 KR.

Region Midtjylland og region Syddanmark.

Nord

1.350 KR.

Region Nord

TURISMESKABTE JOBS

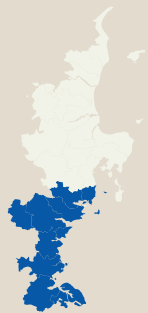
SYD (2023)

15.323

De turismeskabte jobs udgør i Syd **40 %** af de samlede turismeskabte jobs på Jyllands Østkyst.

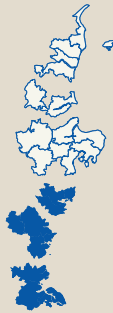
Jyllands Østkyst (2023)

38.013

Areal / km²

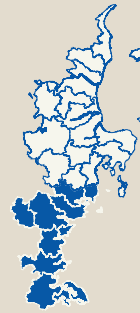
5.891

Destinationsselskaber

3

Destination Kystlandet, Destination Trekantområdet og Destination Sønderjylland

Kommuner

10

Odder, Horsens, Hedensted, Vejle, Billund, Fredericia, Kolding, Haderslev, Aabenraa og Sønderborg

Købstæder

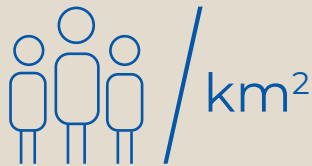
7

Horsens, Vejle, Fredericia, Kolding, Haderslev, Aabenraa og Sønderborg

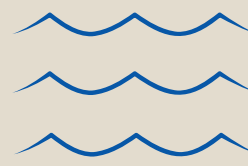
Indbyggere

656.208

Indbyggere / km²

111

Vandstrækning / km.

1.113

Fordelt mellem **808 km kystlinje** og **305 km sø- og vandløbsstrækning** (vandløbsstrækninger med rolængde på mere end 10 km).

Skov- og naturareal

23 %

Fordelt mellem **68 % skov** og **5 % sø**, **21 % eng/mose** og **6 % hede og overdrev**.

UDVIKLINGSPLAN SYD

SYD I TAL

Turismeforbrug (2023)

16,5

MIA. KR.
Estimat for 2024 er
17 mia. kr.

10,4

MIA. KR.
Kommercielle
overnatninger, heraf udgør
2,4 mia. kr. erhvervmæssig
overnatning.

6,0

MIA. KR.
Endagsbesøg og
ikke-kommercielle
overnatninger

Antal feriehus

13.757

Udlejningsgrad feriehus

16,4

PROCENT

KOMMERCIEL OVERNATNING FORDELT PÅ FORSKELLIGE OVERNATNINGSTYPER I MIO. KR.:

Hotel/ferie

2.207

Hotel/forretning

2.364

Feriecenter

1.223

Camping

1.363

Vandrerhjem

132

Lystbådehavne

302

Lejet feriehus

1.992

Lejet helårshus

834

Festival

10

Krydstogt

8

Data, der fremgår af denne side, er opgjort på baggrund af **Turismens Økonomiske Betydning, 2023**.

UNESCO

4

Jelling-monumenterne, Christiansfeld (UNESCO Verdensarv) Kolding (UNESCO Kreative Byer), Sønderborg (UNESCO Lærende Byer)

UNESCO-tentativliste

0

Top 300-attraktioner

29

Museer

22

Blandt top 300 attraktioner.

Oplevelsesparker

3

Blandt top 300 attraktioner.

Fjorde

7

Fjorde over 10 km: Horsens Fjord, Vejle Fjord, Kolding Fjord, Haderslev Fjord, Als Fjord, Aabenraa Fjord og Flensborg Fjord

Naturparker

3 (1)

Naturpark Lillebælt og Naturpark Nordals samt Naturpark Svanegrund (Pilotnaturpark Gudenåen)

Danmarks Naturkanon

2

Gudenåens og Skjernåens kilder og Trelde Næs

Nationalparker

0

Naturnationalparker

0

Marin Naturnationalpark Lillebælt er under planlægning.

INDSAT SOMRÅDE 1

SAMMEN OM TURISMEUDVIKLING

Udviklingsplan Syd er en af tre udviklingsplaner, der tilsammen dækker Jyllands Østkyst, og den danner dermed ramme og fælles reference for udvikling af turisme i hele Jyllands Østkyst Syd. Sideløbende med udformning af *Udviklingsplan Syd* arbejder Destination Kystlandet, Destination Trekantområdet og Destination Sønderjylland sammen i et parallelt udviklingsprojekt, Fælles Destinations udvikling for SYD (2024-2027), der sammen kobler nærværende udviklingsplan med produktudvikling og markedsføring.

Arbejdet med Fælles Destinationsudvikling for SYD (2024-2027) er derfor et extra lag, der skal være med til at styrke sammenhængen i turismeudviklingen på Jyllands Østkyst. Indsatserne fokuserer på at udvikle de oplevelser, fortællinger og samarbejder, der gør området attraktivt – både for gæster og for de lokalsamfund, der er en del af turismens værdikæde. Der arbejdes målrettet med at skabe stærkere helheder på tværs af geografi gennem kernefortælling, oplevelseskæder og kompetenceudvikling for erhvervet. Det styrker kvaliteten og sammenhængen i gæsteoplevelsen og bidrager til, at områdets natur, byer, kulturmiljøer og attraktioner fremstår tydelige og differentierede.

Samtidig udvikles fælles kommunikative greb og et nyt visuelt koncept, som understøtter en klar og genkendelig formidling af de stedbundne kvaliteter. Med et fælles udtryk og styrkede fortællinger kan Jyllands Østkyst SYD positioneres tydeligere nationalt og internationalt i både individuelle og fælles markedsføringskampagner.

Udviklingsplan Syd sigter mod at skabe de organisatoriske, erhvervsmæssige og planmæssige forudsætninger for, at turismen på Jyllands Østkyst Syd kan udvikles bæredygtigt og med stærke tværkommunale synergier. Deri spiller destinationselskaberne allerede en central og koordinerende rolle for den fælles udvikling af turismeerhvervet, mens kommunernes planlægning og forvaltning i høj grad er forudsætning for de overordnede rammer, som giver turismeerhvervet mulighed for at udvikle sig med sunde forretninger og bidrage til levende lokalsamfund.

Det tværgående samarbejde vedrører både tværkommunale emner og emner på tværs af destinationselskabernes geografi og på tværs af hele Jyllands Østkyst og de tre udviklingsplaner. Den fortsatte udvikling af turisme på Jyllands Østkyst vil tage udgangspunkt i det tværgående samarbejde, der også gør det muligt at løfte større tværgående dagsordener til gavn for området og turismeerhvervet.

TILTAG

1.1 FÆLLES FORTÆLLINGER

1.2 STÆRKE OPLEVELSESKÆDER

1.3 TVÆRGÅENDE SAMARBEJDER

FÆLLES DESTINATIONSUDVIKLING FOR SYD (2024-2027)

2024

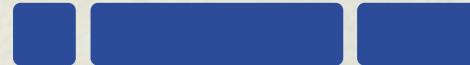
2025

2026

2027

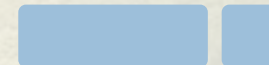
UDVIKLINGSPLAN JYLLANDS ØSTKYST SYD

En samlet bæredygtig turismeudvikling frem mod 2030

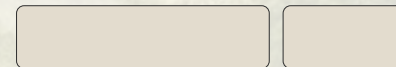
STRATEGISK-FYSISK UDVIKLINGSPLANER

Konkrete handlings- og realiseringsplaner

PRODUKTUDVIKLING

Kernefortælling, oplevelsespakker og kompetenceforløb

MARKEDSFØRING

Fælles materiale og kampagner/PR

ULDUM KÆR

Foto © Destination Kystlandet

TILTAG 1.1 FÆLLES FORTÆLLINGER

En overordnet fælles kernefortælling binder hele området sammen med tematiske nedslag, der favner de historiske og moderne oplevelser, kulturtilbud og landskabelige særtræk, som kendetegner området. De tematiske nedslag samler fællestræk for hele området og udpeger de steder og oplevelser, der er markører for den fælles fortælling.

Den fælles kernefortælling, som destinationsselskaberne har udarbejdet, sætter retningen for markedsføring af området og for produktudvikling, både hvad angår ferieturisme og erhvervsturisme. Denne sammenkobling giver et solidt bidrag til identitet og bevidsthed i turismeerhvervet, men også hos områdets borgere og øvrige virksomheder.

Handlinger:

- ▶ Anvend den fælles kernefortælling som grundlag for markedsføring, produktudvikling og i konkret formidling.
- ▶ Udarbejd og gennemfør fælles overordnede kampagner og destinationskampagner ud fra kernefortælling og fælles visuelt koncept.

Hvem: Destinationsselskaberne varetager markedsføring af området. Destinationsselskaberne har en opgave med at udbrede og skabe opbakning og ejerskab til kernefortællingens budskaber hos erhvervet.

FÆLLES KERNEFORTÆLLING

Udarbejdet til internt brug for produkt- og kompetenceudvikling og markedsføring i forbindelse med Fælles Destinationsudvikling for Syd (2024-2027)

Her behøver du ikke vælge side

I det sydøstlige Jylland behøver du ikke at vælge side: Her lever fortid og nutid sammen i et område formet af både innovation og tradition, krig og fred, natur og kultur. Som gæst mærker du hurtigt, hvordan netop mødet mellem modsætninger gør området særligt.

Det mærker du tydeligt ved Dybbøl Mølle. Her er fortællingen om fred og sameksistens lige så stærk som historierne om krig og modstand. De samme kontraster oplever du, når du følger sporene af konger og magt igennem landet: Ved Jellingstenene finder du et stærkt vidnesbyrd om Danmarks fødsel som nation og stormagt, rejst af fortidens konger. På Koldinghus formidler kongehuset sin egen historie i det gamle kongeslot. Og nutidens kongelige føles tæt på, på slotte som Gråsten og Schackenborg, hvor haverne er åbne for alle og viser det frie og lige samfund, Danmark er blevet til.

Kontrasterne findes også i byernes udtryk, hvor historiske bindingsværkshuse står side om side med moderne arkitektur. Her blander restauranter traditionelle egnsretter med kreativt nytænkning, og på gallerier, museer og værksteder kommer den lokale skaberkraft til udtryk i både små og store værker. Måske er det ikke tilfældigt, at den

første Legoklods blev skabt i netop Billund, og at legebørn i alle aldre stadig flokkes til området for at opleve, udtænke og opfinde på ny. Selvom her summer af kultur, er naturen aldrig langt væk: Du kan vandre langs Horsens Fjord med udsigt til skove, marker og hav, eller glide stille frem i en kajak og mærke, hvordan aktivitet og ro smelter sammen hvordan aktivitet og ro smelter sammen langs områdets utallige indbydende fjorde, bugter og kystlinjer. Tag en pause i en gårdbutik med lokale varer, eller sænk pulsen yderligere ved at sejle til bilfri Tunø eller Endelave, kendt for tusindvis af vilde kaniner.

Fra de fredfyldte øer er der ikke langt til fastlandet, hvor små havnebyer og købstæder ligger som perler på en snor langs den jyske østkyst. Her vugger bådene blidt i takt med samtalerne på kajen. Det er steder, der føles ægte, og som lever – ikke for turisterne, men med dem. Det er her, Europa møder Norden, og hvor danskerne i over tusind år har mødt gæster fra nær og fjern. Det mærker du hos de lokale og i den gæstfrihed, som nærheden til udlandet har fostret. Her samler modsætningerne os frem for at dele os. I det sydøstlige Jylland mødes det hele naturligt, og minder os om, at de bedste oplevelser ofte opstår der, hvor modsætninger finder sammen.

TILTAG 1.2

STÆRKE OPLEVELSESKÆDER

Udviklingen af stærke oplevelseskæder på tværs af geografien skaber sammenhæng i gæsteoplevelsen før og under besøget. Når oplevelser bindes meningsfuldt sammen, øges både opholdslængde og turismeforbrug, og området fremstår mere tydeligt og attraktivt.

Kernefortællingen for Fælles Destinationsudvikling for SYD (2024-2027) omsættes i fire tematiske nedslag, der alle har til formål at styrke og forbinde oplevelserne på tværs af geografi. Oplevelseskæderne består af kurerede forløb, hvor overnatning, spisesteder, formidling og lokale aktiviteter bindes sammen i en klar og relevant fortælling, som giver gæsten en helhedsoplevelse.

Udgangspunktet er stedernes særlige DNA i form af historiske, kulturelle eller landskabelige karakteristika, der skal aktiveres og produktliggøres i et samarbejde mellem attraktioner, overnatningssteder, spisesteder, formidlere og lokale producenter. Når oplevelserne kobles tematisk og geografisk, bliver det lettere for gæsten at bevæge sig på tværs af destinationerne, samtidig med at lokale aktører får et stærkere fælles udgangspunkt for markedsføring og produktudvikling.

Handlinger:

- ▶ Skab forankring af de fire oplevelseskæder hos erhvervsvirksomhederne, og etabler mulighed for produkt- og pakkeudvikling på tværs for lokale aktører.
- ▶ Fremhæv oplevelseskæder og produkter i markedsføringen.
- ▶ Udvikl fælles formidlingsmateriale.
- ▶ Skab netværk og kompetenceforløb, der understøtter samarbejde om gæstedeling, mersalg og værtskab på tværs.

Hvem: Destinationssselskaberne har en opgave i at initiere alle tiltag vedrørende forankring af fortælling og oplevelseskæder hos erhvervet. Destinationssselskaberne skal også lede produktudvikling i oplevelseskæderne og kompetenceforløb, ligesom en fælles udvikling af formidling til gæsterne også er en opgave for destinationssselskaberne.

DE FIRE OPLEVELSESKÆDER

Udarbejdet til internt brug for produkt- og kompetenceudvikling og markedsføring i forbindelse med Fælles Destinationsudvikling for Syd (2024-2027)

Magt, modstand og brydningstider: En oplevelseskæde, der giver gæsten mulighed for at udforske dramatiske vendepunkter i dansk og europæisk historie – fra kongemagt og krige til besættelse, modstand og genforening.

Form, forvandling og skaberkraft: Denne oplevelseskæde guider gæsten igennem området med arkitektur, design, kunst og kreativitet som vejviser.

Natur for alle: Denne oplevelseskæde udfolder områdets rige og mangeartede natur og lægger især vægt på den høje grad af tilgængelighed og tryghed i oplevelserne, som er kendetegnende for området.

Livet langs kysten: Denne oplevelseskæde lader gæsten komme tæt på det maritime og afslappede liv langs den jyske østkyst – fra havnebyer, fjorde og strandliv til øhop og oplevelser på vandet.

HUSODDE

Foto © Sarah Green, Destination Kystlandet

TILTAG 1.3

TVÆRGÅENDE SAMARBEJDER

Udviklingsplan Syd realiseres i samarbejde med resten af Jyllands Østkyst. Alle seks destinationsselskaber og alle 23 kommuner må samarbejde for at udvikle Jyllands Østkyst som et godt sted at bo og et godt sted at besøge. Kommuner og destinationsselskaber kan for eksempel mødes til en årlig turismekonference, hvor der gøres status på udviklingsplanens tiltag.

Den årlige turismekonference fungerer som et centralt samlingspunkt for kommuner og destinationsselskaber og er et vigtigt redskab til at sikre fremdrift i udviklingsplanen. Konferencen kan følge op på implementering af de fælles tiltag og sætte fokus på nye udviklingsmuligheder. Turismekonferencen giver samtidig plads til erfaringsudveksling og inspiration gennem faglige oplæg og temadrøftelser om større agendaer som bæredygtighed, mobilitet, klimasikring og fremtidige rammevilkår. Ved at samle alle aktører ét sted skabes både et styrket strategisk afsæt og et fælles ejerskab til den fortsatte udvikling af Jyllands Østkyst som attraktiv destination.

Kommunerne må samarbejde både administrativt og politisk for at løfte større politiske agendaer, som har afgørende betydning for bæredygtig udvikling af turismen. På det administrative plan gælder det fx emner som klimasikring og infrastruktur, mens det på det politiske plan er en klar styrke, at kommunerne på Jyllands Østkyst taler med samlet stemme og forhandler fx rammebetingelser og Grøn Trepert.

Forvaltningen af administrationsgrundlaget er et centralt element i det fælles arbejde, da kommunerne ofte står over for de samme udfordringer i relation til planlov, landzonebestemmelser, campingreglementet og an-

dre rammesættende forhold. En styrket koordinering kan sikre en mere ensartet praksis og skabe mere tydelighed for både borgere, erhverv og turismeaktører. Det gælder særligt i forhold til etablering af nye overnatningsformer i landzone eller udvikling af ferie- og fritidsområder. Ved at udveksle erfaringer, koordinere sagsgange og i fællesskab drøfte behov for justeringer af rammebetingelserne kan kommunerne understøtte en mere smidig og fremadrettet udvikling af turismen på Jyllands Østkyst.

Handlinger:

- ▶ Løft større politiske og administrative agendaer i samarbejde, hvor det er relevant, fx omkring klimasikring og infrastruktur.
- ▶ Øg samarbejdet vedrørende forvaltning af administrationsgrundlag, love, regler og rammer, fx vedr. overnatning i landzone og campingreglementet.
- ▶ Afhold fælles årlig turismekonference for opfølgning på implementering af udviklingsplanerne.

Hvem: Destinationsselskaberne har en opgave i forhold til turismekonference og kan være koordinerende i forhold til fælles fora blandt ejerkommuner og i en bredere tværgående kontekst. Kommunerne samarbejder på de store agendaer og har en rolle i at indtænke turismeudvikling.

LILLEBÆLT

Foto © Steffen Stamp, Destination Lillebælt

INDSATSOMRÅDE 2

KRAFTCENTRE OG STÆRKE FERIESTEDER

Turisme spiller en betydelig samfundsmæssig rolle langs hele Jyllands Østkyst både i form af ferieturismen i de kystnære områder, endagsturisme i byerne samt erhvervsturisme. Turismen skaber arbejdspladser både i de primære turismeerhverv og i de brancher, som servicerer turismeerhvervet og handler med turisterne. Turismelandskabet domineres af stærke feriesteder og klynger af mindre steder, som tilsammen danner turismemæssige kraftcentre.

Det er de steder i området, der har betydning for turisternes valg, og samtidig de steder, hvor udvikling af turisme bør koncentrereres. Ved at koncentrere udviklingen i de etablerede stærke feriesteder og kraftcentre skabes bedre grundlag for at opnå en kritisk masse af gæster, der er nødvendig for erhvervets udviklingsmuligheder og investeringslyst, og samtidig betyder det, at turismen kan udbygges på en måde, der tager mest muligt hensyn til de naturområder, som gør feriesteder og kraftcentre attraktive.

Både kraftcentre og stærke feriesteder spiller en central rolle i regionens turismeudvikling, uden at det ene er vigtigere end det andet. Begge typer områder tiltrækker gæster og skaber grundlag for erhvervets vækst og investeringer. Og ikke mindst er både kraftcentre og stærke feriesteder udtryk for en tydelig prioritering, der afspejles i den kommunale planlægning.

På Jyllands Østkyst Syd er der stærke feriesteder, som i mange år har været foretrukne feriesteder for danske og udenlandske turister, og som har

bygget en solid brandfortælling, der understøtter turismeerhvervet. I de stærke feriesteder skabes størstedelen af stedets økonomi igennem turismen, enten i primære eller sekundære brancher.

Kraftcentrene kendetegnes ved, at der er stor bredde i oplevelser, aktiviteter og udbud. Et kraftcenter kan både være en større eller mindre geografi, som samlet set rummer både overnatningskapacitet, oplevelser og udbud, som skaber turismemæssig værdi.

Odderkysten, Juelsminde, Aarø Sund og Aarø samt Sønderborg er udpeget som stærke feriesteder, mens Gudenåen, Det Østjyske Øhav og Horsens Fjord, Billund, Vejle Ådal og Vejle Fjord, Lillebælt, Aabenraa og Haderslev Fjord, Grænseområdet og Als er udpeget som kraftcentre.

TILTAG

2.1 PRIORITER KRAFTCENTRE OG STÆRKE FERIESTEDER

2.2 LEVENDE LOKALSAMFUND

2.3 INDTÆNK TURISME I KOMMUNAL PLANLÆGNING

INDSATSOMRÅDE 2

KRAFTCENTRE OG STÆRKE FERIESTEDER

- Kraftcenter
- Stærke feriesteder

NATUR OG VAND

- Naturområder
- Badestrande med blå flag
- Badestrande med badepunkt

BYER OG KULTUR

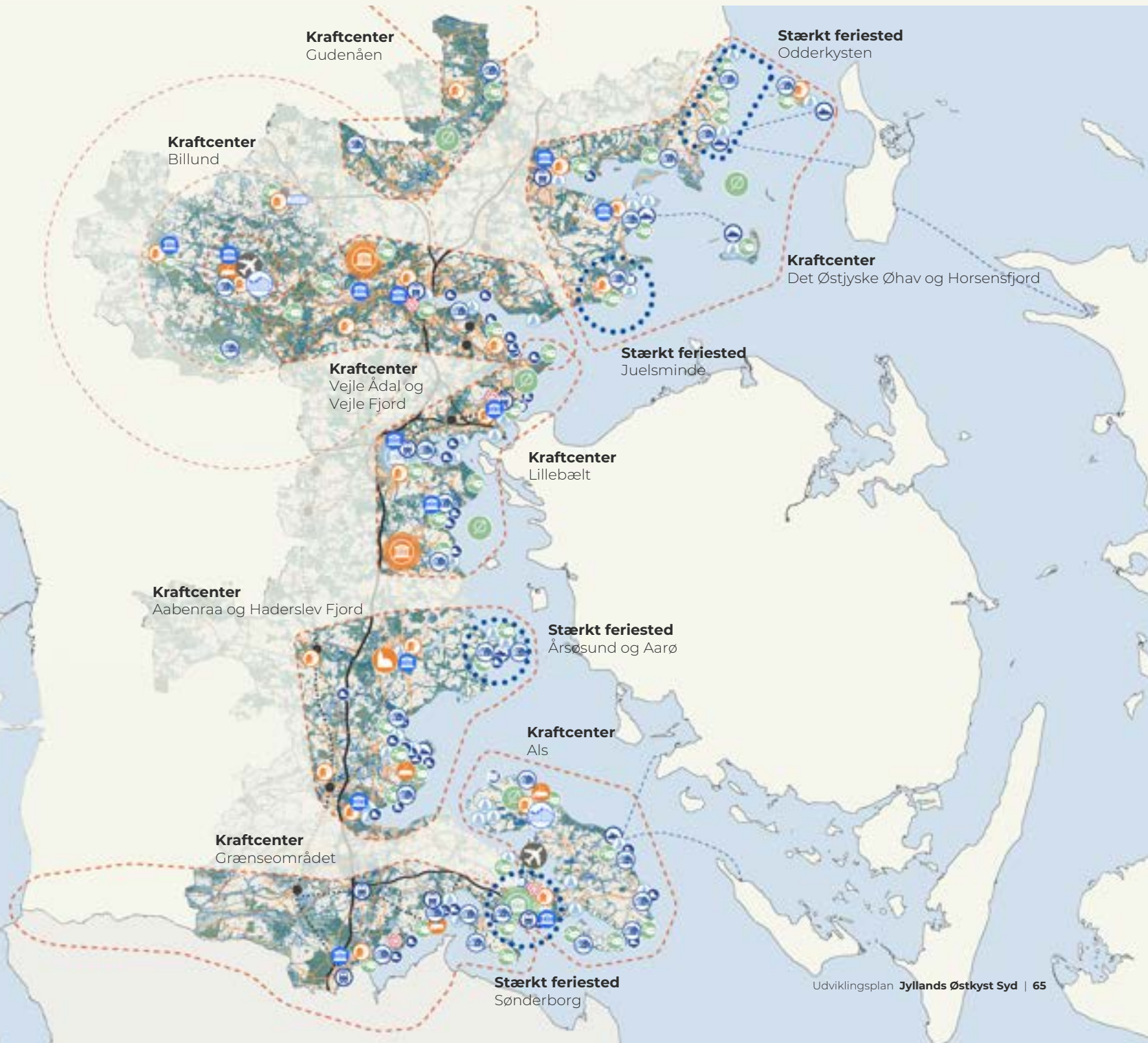
- UNESCO Verdensarv
- UNESCO Lærende Byer
- UNESCO Kreative Byer
- Domkirker
- Attraktioner (Attraktionslisten)
- Forlystelser
- Michelin

OVERNATNINGSTILBUD

- Hotel
- Feriecenter
- Feriehuse
- Camping

INFRASTRUKTUR

- Motorveje
- Jernbane
- Togstationer
- Letbanestationer
- Lufthavne
- Cykelruter
- Vandreruter
- Færgehavn
- Krydstogtdestination
- Lystbådehavn
- Færgeruter

DEN GENFUNDNE BRO

Foto © Sarah Green, Destination Kystlandet

KRAFTCENTRE

- GUDENÅEN
- DET ØSTJYSKE ØHAV OG HORSENS FJORD
- BILLUND
- VEJLE ÅDAL OG VEJLE FJORD
- LILLEBÆLT
- AABENRAA OG HADERSLEV FJORD
- ALS
- GRÆNSEOMRÅDET

KRAFTCENTRE

Kraftcentre er afgrænsede geografiske områder, som har væsentlig betydning for turismen i en større geografi. De kan både rumme feriesteder, større byer eller særlige natur- og kulturkvaliteter. Kraftcentrene har en væsentlig turismeøkonomi, herunder mange internationale overnatninger, en større koncentration af differentieret overnatningskapacitet samt markante oplevelsesmæssige kvaliteter. Turismen i et kraftcenter er en markant prioritet hos kommunen, og en udpegning som kraftcenter forpligter til en fortsat prioritering og investering i turismens udvikling i geografien.

KRAFTCENTER GUDENÅEN

Kraftcenter Gudenåen omfatter landskaberne omkring Gudenåen og er en fortsættelse af Kraftcenteret Jyllands Grønne Hjerter fra *Udviklingsplan Jyllands Østkyst Midt*.

Gudenåen har en rig natur med åens slyngede forløb som rygrad. Fra udspringet ved Tinet Krat, som også er en del af et af Danmarks Naturkanon-steder, slynger Danmarks længste å sig gennem Uldum Kær til Søhøjlandet og videre til udløbet ved Randers Fjord. De store og varierede naturoplevelser gør Gudenåen til en oplagt destination for outdoor-oplevelser både til lands og til vands. Kraftcentret kan derfor tiltrække et bredt spektrum af gæster, der søger en aktiv ferie med cykling, vandring og kanosejls.

Langs Gudenåen findes desuden både unik kultur- og industriarv, som eksempelvis Kloster Mølle og Den Genfundne Bro. Byerne, der ligger langs Gudenåen, kan med målrettede indsatser fungere som bærende knudepunkter, der kombineres med en styrket tilgængelighed til naturområder og et bredt udbud af outdoor-aktiviteter.

Gudenåen skal udvikles med respekt for lokale særpræg og med fokus på bæredygtighed og tilgængelighed. Som en del af dette er det allerede igangsatte projekt 'Gudenåstien - fra kilde til fjord' betydningsfuld. Projektet har til formål at skabe en sammenhængende og ensartet vandrerute på i alt 200 km med støttefaciliteter og formidling.

Gudenåen har potentiale til at skabe en sammenhængende turismedestination med outdoorfokus, hvor faciliteter understøtter aktiviteter og sammentænkes med kommercielle interesser.

GUDENÅEN

Foto © Destination Kystlandet

KRAFTCENTER

DET ØSTJYSKE ØHAV OG HORSENS FJORD

Det Østjyske Øhav og Horsens Fjord udgør et naturskønt og varieret ferieområde, der strækker sig fra Horsens i vest og langs de kystnære områder ved Odderkysten, Gylling Næs, Snaptun og Juelsminde. Her findes milde, familievenlige strande, varierede kystområder og livlige havnemiljøer. Området omfatter nyligt udpegede Naturpark Svanegrund, Danmarks største naturpark, som strækker sig over Horsens, Odder, Hedensted og Samsø Kommuner og beskytter værdifulde kyst-, hav- og naturområder samt tilbyder formidling og oplevelser, samt en stor overnatningskapacitet i feriehus og campingpladser. Mod syd suppleres området af det stærke feriested Juelsminde, der byder på en charmerende marina, hyggeligt byliv og børnevenlige strande.

Øerne Alrø, Hjarnø, Tunø og Endelave giver området sin særlige karakter og inviterer til øhop og unikke oplevelser. Øernes forskellige identiteter lægger op til ferie og dagsbesøg: Tunø er bilfri og ideel for vandrere, Hjarnø emmer af historie og vikingekultur, Alrø forbindes med Morten Korch-idyl og hyggelige gårdcaféer; mens Endelave tiltrækker naturelskere med sin vilde fauna og vandreruten Kaninoen. Området indbyder til mange outdooraktiviteter, der foruden vandring omfatter lystfiskeri fra kysten, kajakrute fjorden rundt og den unikke cykelrute, der via færger og øhop giver mulighed for at køre fjorden rundt.

Odder er handelsby for Odderkysten og en vigtig base for feriegæster, ligesom nærheden til Aarhus både giver anledning til dagsbesøg ved kysten og storbybesøg for kystens turister. I bunden af Horsens Fjord ligger købstaden Horsens med et rigt udbud af museer, kulturtilbud, restauranter og overnatningsmuligheder. Byen fungerer som et stærkt udgangspunkt for en alsidig ferieoplevelse, hvor byliv, kystoplevelser, øeventyr og naturskønne perler kombineres for familier, friluftsentusiaster og kulturinteresserede.

TUNØ

Foto © Melissa Villumsen, Destination Kystlandet

KRAFTCENTER BILLUND

Billund er et af Danmarks stærkeste kraftcentre for familie- og oplevelses-turisme og fungerer som både international og national indgangsport til oplevelser i den øst- og sydjyske geografi. Kraftcentret er forankret i Billund by, hvor nogle af landets mest besøgte attraktioner er samlet i et tæt og lettilgængeligt miljø.

I Billund by ligger LEGOLAND®, LEGO® House og Lalandia, som tilsammen udgør et unikt oplevelsesmiljø med global gennemslagskraft. Sammen med WOW Park og Givskud Zoo i nærområdet skaber attraktionerne en særlig koncentration af familieorienterede oplevelser, der tiltrækker gæster fra både Danmark og udlandet. Byens profil som Børnenes Hovedstad giver et klart fokus på leg, læring og oplevelsesøkonomi og er et centralt omdrejningspunkt for Billunds identitet som feriedestination.

Billund by rummer samtidig et stort udbud af hoteller og feriecentre, der understøtter både korte ophold, længere ferier samt møde- og erhvervs-turisme. Overnatningsudbuddet suppleres af ferieformer i øvrige dele af Billund Kommune, som samlet set har en af de største overnatningskapaciteter uden for landets største byer. Billund Lufthavn er en væsentlig del af kraftcentrets funktion og giver området en stærk international tilgængelighed. Sammen med gode regionale forbindelser understøtter lufthavnen Billunds rolle som knudepunkt for turisme i indlandet og bidrager til kraftcentrets store geografiske rækkevidde.

Uden for Billund by rummer Billund Kommune landskaber, natur- og friluftsområder samt mindre bysamfund med potentiale for udvikling af indlandsturisme og supplerende oplevelser. Samspejlet mellem det stærke oplevelsesmiljø i Billund by og de omgivende områder skaber mulighed for at forankre turismen bredere og styrke sammenhængen mellem by, oplevelser og opland.

KRAFTCENTER

VEJLE ÅDAL OG VEJLE FJORD

Vejle Fjord og Vejle Ådal er et af Østjyllands naturskønne og varierede områder, hvor fjordlandskabet møder ådalens frodige bakker og dale. Området dækker Vejle Fjord med de bugtede fjordbredder, Vejle by og videre ind i ådalens grønne landskab, som rummer flere ådale, nemlig Grejs-, Bredsten-, Vejle- og Egtved-ådale. I hele området findes smalle fjordarme, stejle skovklædte skråninger og åbne engdrag med et rigt fugle- og dyreliv.

Området tilbyder et varieret udbud af overnatning med campingpladser og hoteller og oplevelser i form af festivaler og andre kulturtilbud.

De stejle skrænter ved Munkebjerg og de gamle bøgeskove omkring fjorden giver området en særlig karakter, som indbyder til vandreture, cykelture og øvrige naturoplevelser. Vejle Ådal snor sig som et grønt bånd gennem landskabet og rummer både rekreative stier, kulturhistoriske seværdigheder og levende landsbyer.

Vejle fungerer som områdets centrum med sit store udbud af hotelværelser, ikonisk arkitektur, pulserende kulturliv, dynamiske gågader og latinerkvarteret, der er et gastro-hotspot, som omfatter et væld af spisesteder og andre gastronomiske oplevelser, fx Michelin-restauranten Lyst, mikrobaeri og lokale bryggerier.

I området ligger et af Danmarks vigtigste kulturarvssteder: Jelling-monumenterne. De to gravhøje, runestenene og Jelling Kirke er optaget på UNESCO's verdensarvsliste og fortæller historien om Harald Blåtand og vikingetiden og er et væsentligt besøgssted for historie- og kulturinteresserede gæster.

SYVÅRSSØERNE, VEJLE

Foto © Frame&Work, Destination Trekantområdet

Udviklingsplan Jyllands Østkyst Syd | 71

LILLEBÆLT

Foto © Mads Østergaard, Visit Fredericia

KRAFTCENTER LILLEBÆLT

Lillebælt har gennem tiden været knudepunkt for konger, krige og magt. I dag er Lillebæltsbroerne Jyllands port til Østdanmark - en central forbindelse på landkortet. Her ligger Fredericia og Kolding som to historisk stærke hovedbyer, som på hver deres måde bærer fortællingen om kongemagt, forsvar, kulturarv og kystlandskab. Samtidig udfolder der sig her moderne byliv, kulturliv og handelsliv i tæt samspil med historien.

Fredericia har siden vikingetiden været et magtcentrum og blev senere anlagt som renæssancefæstning på kongeligt bud. Byens store og velbevarede voldanlæg er både historisk monument og ramme for byliv, events og kulturformidling. Udviklingen af bymidten sker med respekt for kulturarven, og kombinationen af historiske strukturer, levende kulturliv, aktivt handelsmiljø og kystnære oplevelser gør Fredericia til et attraktivt mål for kulturister og familier. Kolding er en historisk middelalderby med Koldinghus som centralt kulturfyrtårn, hvor udstillinger formidler kongehusets historie. Byen forener sin kongelige og middelalderlige arv med en moderne identitet som Danmarks designby, hvor designtraditioner præger uddannelser, erhvervsliv, byudvikling og kulturtilbud. Kolding tilbyder et levende by- og handelsliv og et bredt kulturudbud året rundt.

Området bindes sammen af Naturpark Lillebælt, en af Danmarks største naturparker med varierede kystlandskaber og unikke marine forhold. Her er natur- og friluftoplevelser som marsvinsafari, dykning, sejlads, vandreruter, kajak, snorkling, kulturhistoriske spor og den særlige Bridgewalking-oplevelse. Syd for naturparken ligger UNESCO-byen Christiansfeld, et velbevaret kulturmiljø skabt af Brødrementigheden, hvor byplan, håndværk og arkitektur gør byen til en af Danmarks vigtigste kulturarvsattraktioner. Tilsammen udgør området et stærkt, bæredygtigt og fremadskuende turismekraftcenter, hvor kulturarv, kongehistorie, design, natur og moderne byliv smelter sammen i et autentisk og oplevelsesrigt område.

KRAFTCENTER

AABENRAA OG HADERSLEV FJORD

Aabenraa og Haderslev Fjord udgør et samlet kraftcenter, hvor kystlandskab, kulturarv og historiske købstæder tilsammen skaber gode forudsætninger for helårsturisme. Haderslev og Aabenraa fungerer som centrale ankomststeder og oplevelsesmål, hvor de velbevarede bymidter, havnemiljøer og kulturinstitutioner bidrager til områdets identitet.

Haderslev rummer desuden en domkirke og er udpeget som nationalt kulturmiljø af Slots- og Kulturstyrelsen. Årøsund og Aarø udgør et særkende i området med potentiale som et samlet knudepunkt for færgeforbindelse, oplevelsesturisme og lokale fødevarer. Aarø er kendetegnet ved sin ø-identitet med fokus på natur, ro og autenticitet og tiltrækker allerede mange besøgende.

Campingpladserne i området bidrager væsentligt til overnatningskapaciteten og tilbyder nærhed til kyst, fjord og natur; Gammelbro Camping illustrerer tydeligt denne betydning. Området Løjt Land med sine campingpladser, Tiny Houses og feriehuse udvider områdets udbud af naturnære og fleksible overnatningsformer

HADERSLEV

Foto © Flying Ocyober, VisitHaderslev

Udviklingsplan **Jyllands Østkyst Syd** | 73

NATURPARK NORDALS

Foto © Sarah Green

KRAFTCENTER

ALS

Als og Sønderborg-området udgør et naturskønt og kulturrigt turismeområde, hvilket det store antal feriehuse også vidner om. Als byder på en kystlinje med både børnevenlige strande, rolige bugter og livlige havnemiljøer. Sønderborg, smukt beliggende ved Alssund, er områdets naturlige centrum med en blanding af moderne byliv, historiske seværdigheder og en attraktiv, velintegreret havnefront.

Den varierede natur med søer, skove og bondelandskabet er en grundsten i Naturpark Nordals, hvor rekreative ruter og formidling inviterer til natur- og kulturoplevelser. Augustenborg fremstår som en historisk hertugby og en væsentlig del af kulturarven med et unikt bymiljø og havneområde, som også er nævnt i UNESCO-sammenhæng. Nordborg har en sø og mindre bymiljøer, mens hyggelige gårdbutikker og lokale fødevareoplevelser præger hele øen. Det nyligt etablerede Center Parcs Nordborg Resort og Universe Science Park er de største turismeaktører på Als og tilbyder henholdsvis overnatning og oplevelser.

Sønderborg kombinerer nutid og fortid; ved indsejlingen ligger Sønderborg Slot med formidling om Grænselandets hertuger, krigene og Genforeningen. Langs havnepromenaden findes caféer, restauranter, et levende kulturliv og moderne arkitektur som Alsik-tårnet med Michelin-restaurant og hotel.

Farvandene omkring Als er ideelle til sejlsport og lystfiskeri, og området tilbyder gode muligheder for at opleve naturen fra vandsiden. Smukke strande og milde kyster gør det attraktivt for badegæster og familier, og Riderute Als giver ryttere en sjælden mulighed for en sammenhængende riderute på tværs af øen.

KRAFTCENTER GRÆNSEOMRÅDET

Grænseområdet er det sydligste kraftcenter på Jyllands østkyst og omfatter, udover dele af Aabenraa og Sønderborg kommune, også dele af Tønder Kommune samt områder syd for den dansk-tyske grænse. Området rummer både fjordlandskaber, historiske bykerner og moderne kulturtilbud og er præget af den særlige atmosfære, som grænsedragningen og samspillet mellem to nationer har skabt.

Frøslevlejren er et af områdets mest markante historiske steder og fungerer i dag som museum og formidlingscenter, som Hærvejens cykel- og vandrerute passerer. Padborg, Tinglev og Kliplev udgør vigtige lokalsamfund og centrale knudepunkter for handel og transport; i Padborg understøtter Grænselandets Have områdets rolle som udgangspunkt for både Hærvejen og Gendarmstien.

I Gråsten tiltrækker Gråsten Slot, Den Kongelige Køkkenhave og de tilhørende parker mange besøgende, og Kongehusets tilstedeværelse bidrager til områdets synlighed.

Grænselandet rummer desuden historiske seværdigheder som Dybbøl Mølle og Historiecenter Dybbøl Banke, der formidler de slesvigske krige og grænsens betydning. Området er samtidig nutidigt og aktivt med events, festivaler og et lokalt kulturliv.

Naturen spænder fra skovklædte bakker til åbne kystlandskaber og rolige strande, som giver gode muligheder for vandre- og cykeloplevelser. Kombinationen af fjorde, grønne dale og historiske mindesmærker er central for Grænseområdets identitet, som også omfatter dele af Nordtyskland.

FRØSLEVLEJREN

Foto © Frame&Work

Rejseplan Jyllands Østkyst Syd | 75

BRÆDSTRUP HOLMELY GLAMPING

Foto © Sarah Green, Destination Kystlandet

STÆRKE FERIESTEDER

- ODDERKYSTEN
- JUELSMINDE
- ÅRØSUND OG AARØ
- SØNDERBORG

STÆRKE FERIESTEDER

Et stærkt feriested er et mindre sted eller en by, hvor stedets erhvervsprofil er rettet imod turisme som den væsentligste drivkraft for erhvervsudvikling i området. Et stærkt feriested kan bestå af en bykerne eller havn med stor koncentration af overnatningskapacitet i nærgeografien, en stærk turismeprofil og identitet, en veludbygget turismeinfrastruktur samt store natur-, kultur- og attraktionsmæssige kvaliteter. Udvikling af feriestedets turismeerhverv er prioriteret af kommunen, og der er ambitioner for fortsat vækst og udvikling af feriestedet.

STÆRKT FERIESTED ODDERKYSTEN

Odderkysten syd for Aarhus er et stærkt feriested med en stor koncentration af sommerhuse, campingpladser og hyggelige kystbyer. Beliggenheden ud til Kattegat med de lange kyststrækninger og børnevenlige sandstrande gør Odderkysten til en attraktiv destination for familier, par og outdoorinteresserede gæster. Odder, der ligger i baglandet til kysten, fungerer som knudepunkt og serviceby for de mange gæster. I Odder bymidte findes rige indkøbsmuligheder både for detail- og dagligvarer i forbindelse med gågader og torve samt gode parkeringsforhold, der gør det let for gæsterne på kysten at besøge byen. Odder er en del af Letbanen, og der er let adgang med offentlig trafik til og fra Aarhus og Djursland.

På Odderkysten ligger Hou og Norsminde som de væsentligste kystbyer. Fra Hou Havn er der færgeforbindelse til Samsø og Tunø – en rute, der vil være en sejltur på Danmarks største naturpark, Naturpark Svanegrund. Naturpark Svanegrund vil foruden marin naturgenopretning også skabe nye naturoplevelser, rekreative faciliteter og muligheder for friluftsliv og formidling. Området kendetegnes af klassiske sommerhusområder ved Saksild Strand, Rude Strand og Hou, hvor det lave vand og den fine sandbund gør strandene ideelle til badning, vandsport og ophold ved havet. Odderkysten er kendetegnet ved sin autentiske sommerhusstemning kombineret med et rigt forenings- og kulturliv i de små kystsamfund. Med stærke feriehusområder, gode campingpladser og nærhed til både storby og ø-ferier udgør Odderkysten et stærkt feriested på Jyllands Østkyst.

SAKSILD STRAND

Foto © Jesper Rais, Destination Kystlandet

JUELSMINDE

Foto © Franco Cogoli, Destination Kystlandet

STÆRKT FERIESTED JUELSMINDE

Juelsminde er en populær ferieby på Jyllands Østkyst, hvor den børnevenlige strand, den moderne marina og et levende bymiljø gør byen attraktiv for både feriegæster og dagsbesøgende. Udviklingsplan Juelsminde samler initiativer til kvalitetsløft og investeringer ved havnen, så området fortsat kan kombinere klassisk kystferie med hyggelige butikker, caféer og spisesteder, der skaber liv gennem hele sommeren. Med mange feriehusområder, campingpladser og en havn i udvikling har Juelsminde stærke forudsætninger for at videreudvikle turismen som et betydningsfuldt erhverv.

For at imødekomme den stigende turisme og udvide sæsonen skal der investeres i en løbende opdatering og udvidelse af overnatningskapaciteten, herunder moderne ferieboliger og faciliteter tæt på kysten. Dette skal sikre, at Juelsminde kan tilbyde både danske og internationale gæster ferieboliger, der matcher nutidens krav til kvalitet og komfort hele året.

Juelsminde er en klassisk ferieby, hvor havnen udgør et naturligt centrum med lystbådehavn, aktiviteter for børn, sommerarrangementer og direkte adgang til stranden. Den tætte forbindelse mellem byliv og kystliv gør området særligt attraktivt, og beliggenheden tæt på Horsens, Vejle og Aarhus gør det let at kombinere badeferie med kultur, shopping og naturoplevelser i oplandet. Samtidig er byen et ideelt udgangspunkt for kystnære vandre- og cykelture samt sejlads i Kattegat og Lillebælt. Med kombinationen af livlig havneby, gode badestrande og et stærkt feriehus- og campingområde har Juelsminde gode muligheder for yderligere at styrke sin rolle som vækstmotor for kystturismen.

STÆRKT FERIESTED ÅRØSUND OG AARØ

På Aarø findes et levende lokalsamfund, hvor natur, kultur og kommercielle aktører supplerer hinanden og tilsammen udgør et samlet oplevelsesprodukt som del af det stærkt feriested. Øens vingård, som er en af landets ældste, bidrager med rundvisninger og vinsmagninger og tiltrækker både nationale og internationale besøgende. Overnatningskapaciteten understøttes desuden af campingpladsens udbud og et betydeligt antal feriehus. Havnen fungerer som øens centrale knudepunkt med faciliteter for både sejlere og besøgende, mens lokale producenter og spisesteder, herunder et mikrobryggeri, bidrager til det samlede oplevelsesudbud.

På fastlandet er Aarøsund et centralt udgangspunkt for besøgende. Her ligger Aarøsund Badehotel, der tilbyder klassisk kystferie med overnatning og restaurant, mens lystbådehavnen skaber aktivitet og samspil mellem by og havn. Området omfatter strand, kystnære faciliteter og en maritim atmosfære, som binder by og havn sammen. Gammelbro Camping, der er Danmarks største campingplads, supplerer overnatningskapaciteten og giver mulighed for længere ophold i området, hvilket styrker forbindelsen mellem fastlandet og øen.

Kombinationen af oplevelser på Aarø og faciliteter i Aarøsund skaber et bredt spektrum af muligheder, fra vandring, cykling og friluftsliv til gastronomiske og kulturelle tilbud. Området indgår desuden i det større Lillebælt-oplevelsesrum, hvilket giver synergier med regionale turisme- og aktivitetsstrategier.

ÅRØSUND OG AARØ

Photo © James Cripps | Destination Sønderjylland

SØNDERBORG SLOT

Foto © James Cripps, Destination Sønderjylland

STÆRKT FERIESTED SØNDERBORG

Sønderborg er et af Syddjyllands mest markante turistmål med sin unikke beliggenhed ved Alssund og kysterne ud mod både Lillebælt og Østersøen. Byens dramatiske historie, præget af Sønderborg Slot og de slesvigske krige, kombineret med moderne byudvikling og arkitektur, gør den til en destination, der favner både kultur, historie og nutid.

Sønderborg har en stærk infrastruktur for turisme med hoteller, feriecentre, campingpladser og feriehusområder, som tilsammen giver en betydelig overnatningskapacitet. Byen er samtidig let tilgængelig med både lufthavn, motorvejsforbindelser og gode færgeruter til regionens øer, hvilket gør den til et naturligt udgangspunkt for både ferieophold og dagsbesøg.

Naturen er et centralt aktiv, og der er stort potentiale i at udvide udbuddet af aktive oplevelser – eksempelvis sejlads, kajak, cykelture i det kuperede landskab og vandringer langs Gendarmstien, der er en af Danmarks mest kendte vandreruter. Samtidig rummer området stærke kultur- og eventtilbud, som kan tiltrække gæster uden for højsæsonen, herunder koncerter i Alsion, historiske oplevelser på Dybbøl Banke og festivaler, der sætter fokus på både lokal kultur og internationale temaer.

Sønderborgs identitet som både moderne universitetsby og historisk købstad giver den en bred appel. Investering i helårsegnet overnatning, styrket samarbejde mellem kulturinstitutioner og erhverv samt attraktive events året rundt vil bidrage til at fastholde og udbygge Sønderborgs rolle som et stærkt feriested. Med sin unikke kombination af kystnatur, historie, kultur og moderne byliv har Sønderborg alle forudsætninger for at udvikle sig yderligere som et førende dansk feriemål – hele året rundt.

TILTAG 2.1

PRIORITER KRAFTCENTRE OG STÆRKE FERIESTEDER

Udviklingen af turismen på Jyllands østkyst syd skal tage udgangspunkt i de steder, hvor turismepotentialet allerede er tydeligt, og hvor turismen har et solidt fodfæste. Ved at prioritere kraftcentre og stærke feriesteder, som udviklingsplanen beskriver, sikres en fokuseret indsats, der bygger videre på de oplevelsesmæssige kvaliteter i stærke feriesteder og kraftcentre.

En bevidst prioritering, som afspejler sig i planlægningen og i de investeringer, der foretages i infrastruktur, service og oplevelsesudvikling, giver mest effekt af investeringerne – både økonomisk, organisatorisk og bæredygtigt. Prioritering af kraftcentre og stærke feriesteder afspejles i udviklingsplaner, lokalplaner, mobilitetsplaner og andre kommunale planer og strategier.

Ved at prioritere de allerede etablerede feriedestinationer kan man fastholde en tydelig profil og samtidig skabe øget synergi mellem erhverv, lokalsamfund og besøgende, fordi væksten samles dér, hvor erhvervet i forvejen er etableret, og hvor der både er relevante kompetencer i arbejdsstyrken og en kritisk masse af gæster, der øger erhvervsaktørernes mulighed for rentabel drift. .

Infrastrukturen er et af de elementer, som understøtter udviklingen. Billund og Sønderborg lufthavne giver hurtig adgang til området, og motorvejs- og jernbanenettet sikrer gode forbindelser fra både Danmark og Tyskland. Sammenkobling af lufthavne og motorvejsnettet vil styrke sammenhængskraften i hele området. Den lokale mobilitet, herunder ø-færgerne, skal gøres mere bæredygtig og sammenhængende. Det handler om at forbedre grønne transportformer – fx cykelstier, udlejning og lade-

standere – samt at gøre kollektiv trafik mere anvendelig for turister, der oplever barrierer i forhold til at benytte offentlige transport.

Handlinger:

- ▶ Prioriter investeringer i turisme i sammenhæng med kraftcentre og stærke feriesteder.
- ▶ Planlæg arealanvendelse i kraftcentre og stærke feriesteder til turismeformål.
- ▶ Udbyg overnatningskapacitet og oplevelsestilbud i tilknytning til stærke feriesteder og kraftcentre.
- ▶ Udbyg og tilrettelæg infrastruktur, så den understøtter udvikling af turisme i kraftcentre og stærke feriesteder.

Hvem: Destinationselskaberne har en opgave med understøttelse af værdikæder og samarbejde samt med information om infrastruktur. Kommuner skal sammentænke turisme med øvrig planlægning, herunder med et fokus på udvikling af kraftcentre og stærke feriesteder.

TRELDE NÆS

Foto © Malik Skydsgaard, Visit Fredericia, Destination Trekantområdet

TILTAG 2.2

LEVENDE LOKALSAMFUND

Levende og attraktive lokalsamfund skaber grundlaget for både øget bosætning, lokal trivsel og en bæredygtig turismeudvikling. Lokalsamfund og handelsbyer fungerer som knudepunkter, hvor både borgere og turister mødes om service, indkøb og kulturelle oplevelser. Det gør dem til vigtige omdrejningspunkter i den lokale udvikling.

Turismen bidrager med økonomisk vækst, der er med til at holde lokalsamfundets forretninger og spisesteder i gang året rundt. Dermed skaber turismen oplevelsestilbud og faciliteter, som også styrker livskvaliteten for de lokale og dermed gør områderne mere attraktive at bosætte sig i.

Levende lokalsamfund er omvendt også en forudsætning for turismeerhvervet. Lokalsamfundene leverer kvalificeret og lokal arbejdskraft til blandt andet håndværk, service og detailhandel – brancher, som er afgørende for turismeoplevelsen. Øget turisme skaber arbejdspladser og helårsjobs, som igen bidrager til øget bosætning og lokal udvikling.

Investeringer i lokalsamfund og turisme har en dobbelt gevinst: De kommer både borgere og gæster til gode. En socialt bæredygtig turismeudvikling kræver en helhedsorienteret indsats, hvor borgerne aktivt inddrages i planlægning og drift af turismeinitiativer. Ved at skabe fælles faciliteter, fremme lokalt værtskab, bevare den kulturhistoriske identitet og styrke lokale erhvervs- og beskæftigelsesmuligheder kan det sikres, at turismen ikke blot er en økonomisk motor, men også en katalysator for stærke og levende lokalsamfund. På den måde skaber vi turisme, vi kan leve af og med.

Handlinger:

- ▶ Indtænk turisme og inddrag turismeaktører i planlægning af nye anlæg for at sikre, at investeringerne imødekommer borgernes og turisternes interesser i infrastruktur og anlæg som fx ophalingspladser til kano og kajak, vinterbadefaciliteter og vandrestier. Investeringerne skal gavne såvel bosætning som turisme.
- ▶ Styrk dialogen mellem turismeaktører og lokalsamfund gennem åbne møder, hvor borgere kan give input til turismeudviklingen.
- ▶ Skab identitet og oplevelser gennem formidling af stedets kulturhistorie. Bygninger, torve og gader kan være markante bærere af byens historie og skabe lokal identitet og stolthed.

Hvem: Kommunerne kan understøtte og prioritere levende lokalsamfund gennem inddragelse af lokale handelsstandsforeninger og borgerforeninger og ildsjæle. Destinationsselskaberne kan understøtte samarbejder lokalt mellem erhverv, foreninger og ildsjæle.

NORSMINDE HAVN

Foto © Jesper Rais, Destination Kystlandet

TILTAG 2.3

INDTÆNK TURISME I KOMMUNAL PLANLÆGNING

Turismen skal være en tydelig og integreret del af den kommunale politik, planlægning og udvikling. Det kan ske via turismestrategiske redegørelser og at turismeperspektiver systematisk indarbejdes i kommuneplaner, planstrategier og andre centrale udviklingsdokumenter.

Turisme bør indtænkes som en tværgående indsats i kommunal planlægning, hvor erhverv, kultur, natur, bosætning og infrastruktur ses i sammenhæng. Det gælder for eksempel i byudvikling, landdistriktsudvikling og i planlægningen af klimasikring. En helhedsorienteret tilgang sikrer, at turismens potentiale understøtter lokal vækst, livskvalitet og bæredygtig arealanvendelse. Det forudsætter et tæt samarbejde på tværs af kommunens forvaltninger – eksempelvis inden for erhverv, kultur, teknik og miljø – samt et aktivt samspil med destinationsselskaber og lokale aktører.

De udpegede kraftcentre og stærke feriesteder udgør prioriterede områder for turismeudvikling. For at fastlægge en fælles retning for udviklingen i de udpegede områder bør der udarbejdes strategisk-fysiske udviklingsplaner (SFU'er) - eller andre tilsvarende planer - for hvert område eller dele heraf. En sådan plan kan eksempelvis fastlægge lokal vision, økonomiske rammer for udviklingen, en organisatorisk model samt en prioritering af lokale initiativer. Planerne bygger videre på eksisterende kommunale planer og sikrer sammenhæng med både erhvervets og destinationsselskabets strategier.

Bæredygtighed er omdrejningspunktet for turismeudviklingen og tager fuldt ud højde for turismens nuværende og fremtidige økonomiske, sociale og miljømæssige aftryk. Udviklingen imødekommer behovene hos både gæster, branche, miljø og borgere.

Indenfor grografien er der allerede udarbejdet strategisk-fysiske udviklingsplaner for Aarø, Horsens Fjord og Endelave, mens en plan for Tunø forventes færdig primo 2026.

Handlinger:

- ▶ Udarbejd turismepolitisk redegørelse i kommunen.
- ▶ Indtænk turisme i kommunal planlægning for at sikre en helhedsorienteret planlægning.
- ▶ Skab grundlag for politisk opbakning og prioritering af de stærke feriesteder og kraftcentre.
- ▶ Udarbejd strategisk-fysisk udviklingsplaner eller lignende planer for de udpegede stærke feriesteder og kraftcentre, der ikke allerede har en udviklingsplan.
- ▶ Prioriter og realiser eksisterende strategisk-fysiske planer samt øvrige udviklingsplaner.

Hvem: Kommunerne og destinationsselskaberne prioriterer og udpeger samt skaber økonomisk grundlag for udvikling og realisering af strategisk-fysisk udviklingsplan.

CASES

KANALBYEN I FREDERICIA (2018)

Visionen for Kanalbyen i Fredericia er at skabe en attraktiv bydel, der åbner Fredericia mod Lillebælt, hvor den nye moderne bydel respekterer Fredericias unikke historie. Projektet udvikles som en mangfoldig bydel, der tiltrækker både beboere, arbejdstagere og besøgende. Der er bedre adgang til vandet, rekreative områder, spisesteder og kulturtilbud, en opgraderet gæstesejlerhavn og kunst i det offentlige rum, som udspringer af bydelens egen kunststrategi. Den nyeste udviklingsplan fra 2018 beskriver også en række fyrtårnsprojekter, som fx et nyt musicalcenter.

LÆNGE LEVE FJORDEN (2023)

Den strategisk-fysiske udviklingsplan for natur- og outdoorturisme ved Horsens Fjord danner grundlag for, at alle – også i fremtiden – kan nyde fjordens fantastiske natur. *Længe Leve Fjorden* er afsættet for en udvikling af bæredygtig og kommerciel outdoorturisme ved fjorden og trækker tråde til destinationens øvrige kvaliteter og oplevelser. Planen hviler på et samarbejde mellem lokale ildsjæle og borgere, virksomheder, lodsejere, NGO'er, Destination Kystlandet, Dansk Kyst- og Naturturisme samt et tværkommunalt samarbejde mellem Horsens, Odder og Hedensted kommuner.

AARØ NATURØ (2023)

Den strategisk-fysiske udviklingsplan for Aarø skal sætte retningen for en bæredygtig helårsturisme, hvor klimalavbundsprojekter bidrager med rekreativ værdi og mere natur. Planen omfatter et fysisk løft af by, havn og landskab for at tiltrække investeringer og skabe helårsarbejdspladser. Den fokuserer også på udvidet overnatningskapacitet og en styrket sammenhæng med fastlandet og Aarøsund. Planen er igangsat af Haderslev Kommune og Dansk Kyst- og Naturturisme med bidrag fra LAG Småøerne. Arbejdet med udviklingsplanen har desuden været fulgt af Aarø Beboerforening, Haderslev Erhvervsråd og Destination Sønderjylland.

HORSENS FJORD

Foto © Sarah Green, Destination Kystlandet

INDSATSOMRÅDE 3

BYER

Horsens, Vejle, Fredericia, Kolding, Haderslev, Aabenraa og Sønderborg udgør tilsammen et unikt bånd af købstæder langs den sydlige og østlige del af Jylland. Købstædernes historiske bykerner og nærhed til vandet, som historisk set har udgjort en vigtig handelsvej, vidner om en fælles købstadstradition, der fortsat er synlig i dag. Samtidig har byerne formået at forny sig og skabe moderne rammer for handel, kultur og byliv. Hver by bærer således på sin egen historie som maritimt, kulturelt og handelsmæssigt centrum, og tilsammen danner de et stærkt netværk af historiske fyrtårne, der forbinder fortidens købstadskultur med nutidens levende byliv.

Handelsbyer og oplandsbyer i området spiller en afgørende rolle som bindeled mellem land og by. De danner hverdagens lokale knudepunkter med butikker, kulturtilbud og overnatningsmuligheder og udgør vigtige nærdestinationer for både lokale og turister. Deres potentiale for at forlænge sæsonen og styrke helårsturismen er stort, især når handel, oplevelser og lokale fortællinger tænkes sammen.

Langs Jyllands Østkyst spiller også kystbyer og havneområder en særlig rolle som levende, maritime miljøer, hvor natur, kultur og byliv mødes. De historiske købstæder, mindre kystbyer og øhavnenes lokalsamfund deler en fælles identitet, hvor livet ved vandet er omdrejningspunktet. Nærhed til kysten og de autentiske havnemiljøer danner rammer for både lokale

fællesskaber og gæsternes oplevelser og gør kystbyerne til attraktive helårsdestinationer.

Gennem strategisk planlægning for byer skabes mulighed for at udvikle bæredygtige, levende og identitetsstærke byer for hele geografien, fra de store købstæder til de mindre handels- og kystbyer. I denne sammenhæng er en helhedsorienteret tilgang vejen frem, hvor arkitektur, funktion og lokal kultur går hånd i hånd og skaber byer, der både fungerer i hverdagen og inspirerer besøgende.

TILTAG

3.1 SÆREGNE KØBSTÆDER

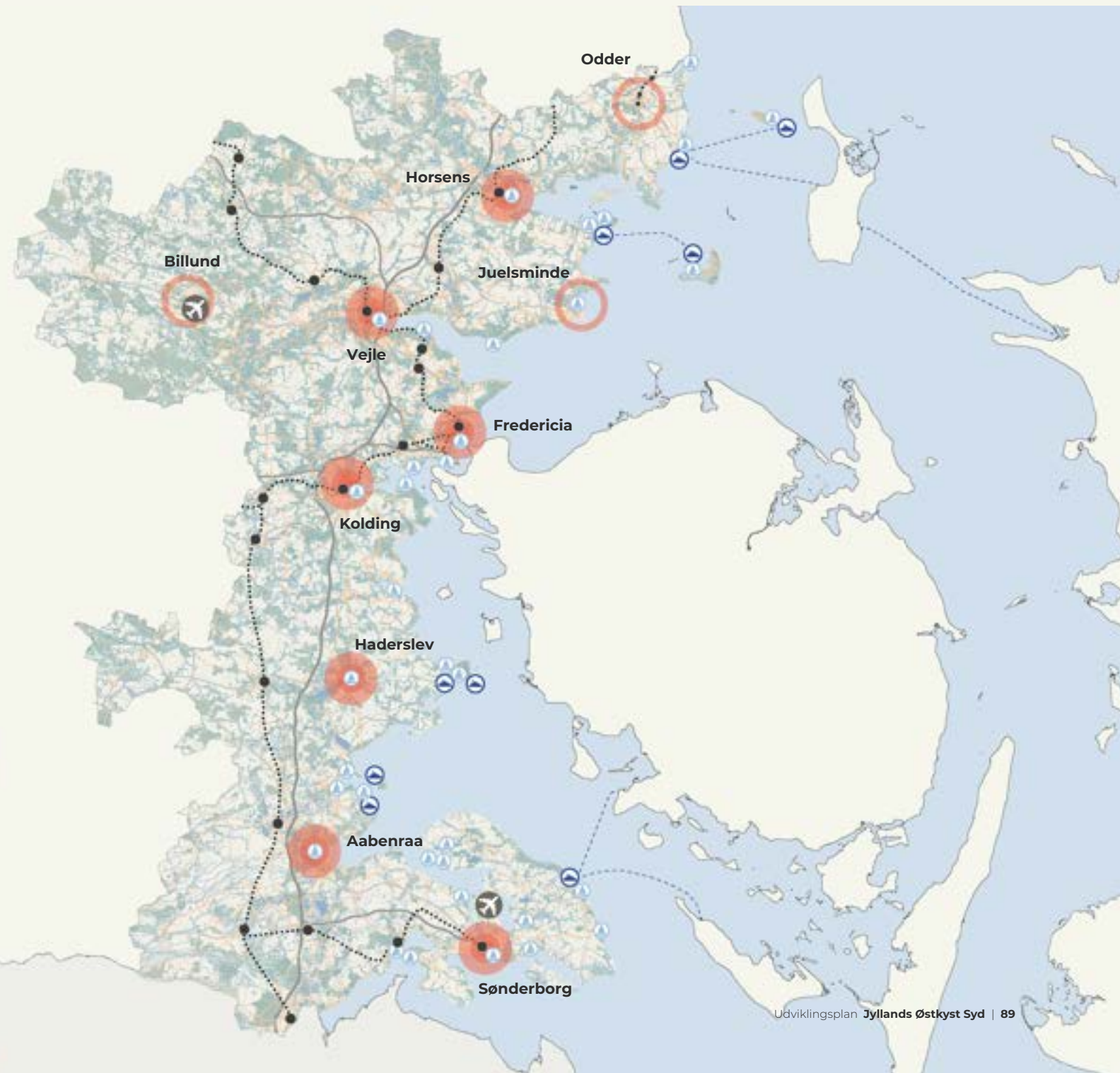
3.2 LEVENDE BYMIDTER

3.3 KYSTBYER OG HAVNEMILJØER

INDSATSOMRÅDE 3

BYER

- Købstæder
- Øvrige primære byer
- ⚓ Færgehavne
- ⚓ Lystbådehavne
- ✈ Lufthavne
- Jernbanestationer
- ⋯ Jernbane
- Cykelruter
- Vandreruter over 20 km

TILTAG 3.1

SÆREGNE KØBSTÆDER

Købstæderne i geografien bærer en stærk kulturarv og er en vigtig del af områdets turismeudbud. Her mødes fortid og fremtid, hvor de historiske bykerner er fundamentet, mens udviklingen som moderne særegne købstæder er afgørende for købstædernes fortsatte attraktionskraft for både turisme, bosætning samt erhvervs- og kulturliv.

Købstæderne har allerede i dag særegne fortællinger. I Kolding mødes kunst, design og erhvervsliv med Koldinghus som ikonisk pejlemærke. Vejle markerer sig med fremtrædende arkitektur, resilient byudvikling og erhvervsmæssig styrke. Fredericia står som et unikt eksempel på dansk kulturarv som fæstningsby og rummer samtidig et stærkt kultur- og erhvervsliv, mens Horsens har forvandlet industrihistorie til et moderne centrum for kultur, events og erhverv. Mod syd er Haderslev som geografis eneste domkirkeby et vidnesbyrd om byens betydningsfulde historie, Aabenraa kombinerer stolte søfartstraditioner med en velbevaret historisk bymidte, og Sønderborg markerer sig med både det historiske Sønderborg Slot og et stærkt erhvervsliv. Disse særegne profiler er vigtige for både en individuel og sammenhængende attraktionskraft, hvor den enkelte købstad er besøgsværdig i sig selv, men samtidig bidrager til en variation i udbuddet af den samlede købstadsoplevelse i geografien.

Strategisk og fysisk planlægning i købstæderne skal bygge på respekt for kulturarven og byernes historiske strukturer. I denne sammenhæng er det væsentligt at nævne, at to af geografis købstæder, Fredericia og Haderslev, er udpeget som nationale kulturmiljøer af Slots- og Kulturstyrelsen.

Udpegningen medfører, at kulturmiljøerne skal indgå som national interesse i kommunernes planlægning. De øvrige købstæder rummer i varierende grad ligeledes historiske bymidter og værdifulde kulturmiljøer. For at sikre denne kulturarv og samtidig sikre udviklingen af en tidssvarende moderne by, bør transformation gå forud for nedrivning, og samtidig skal der være plads til fornyelse gennem nutidig arkitektur, midlertidige aktiviteter og nye funktioner i fx eksisterende bygninger. Fremtiden ligger således i at bygge videre på den eksisterende lokale kulturarv, men med blik for fornyelse, kvalitet og sammenhænge.

Ved at koble byens rum og ruter sammen gennem wayfinding skabes et flow i gæsteoplevelsen, hvor købstadens rum aktiveres og opleves som en del af en samlet fortælling. Det er samtidigt vigtigt, at der som en del af wayfindingstrategien arbejdes med oplevesessammenhænge, hvor de enkelte steder i byen og byens aktører naturligt sender gæsten videre. Det handler om at skabe bevidsthed omkring andre tilbud og skabe en god og strømlinet oplevelse for gæsten.

Oplevesessammenhænge skal også ses i relationen mellem geografis syv købstæder, som sammen udgør et netværk af historiske og moderne byer. Denne relation skal styrkes gennem en fælles branding af købstæderne, der giver anledning til, at turisterne besøger flere af geografis købstæder.

Handlinger:

- ▶ Udvikl købstæderne med afsæt i den iboende kulturarv og styrk byens profil ved at bygge videre på særegne styrkepositioner, der allerede har gennemslagskraft.
- ▶ Understøt købstædernes historiske særpræg og lad den fysiske udvikling tage form gennem bevaring, transformation og fornyelse med omtanke for byens kulturarv.
- ▶ Skab tydelig wayfinding med formidling af fortællinger, der guider og engagerer besøgende i byens rum.
- ▶ Planlæg og understøt oplevelsessammenhænge både mellem lokale aktører og tværkommunalt gennem hele geografien.

Hvem: Kommunerne har et ansvar for udvikling og bevaring af byens profil gennem strategisk og fysisk planlægning. Destinationsselskaberne skal bidrage til at udvikle og brande købstæderne samt aktivere de lokale aktører med henblik på at skabe bedre oplevelsessammenhænge og udvikle produkter, der støtter op om byernes profil. Kommunerne og destinationsselskaberne samarbejder om udvikling og implementering af wayfinding og visuel identitet samt udvikling af en stærk og samlet kernefortælling.

CASE DOMKIRKEKVARTERET I VIBORG

Viborg Kommune har med *Helhedsplan for Domkirke kvarteret* arbejdet målrettet på at formidle og aktivere byens kulturarv som en integreret del af byrum og formidling. Domkirke kvarteret udvikles som et kulturelt kraftcenter, der samler områdets seværdigheder til en sammenhængende destination på internationalt niveau. Som en del af projektet etableres et nyt bymuseum, velkomstcenter og bydelens byrum fornyes, så kulturarven opleves direkte i byens rum.

VIBORG DOMKIRKEKVARTER

Foto © Frame & Work, VisitAarhus

AABENRAA

Foto © James Cripps, Destination Sønderjylland

TILTAG 3.2

LEVENDE BYMIDTER

Bymidterne langs Jyllands Østkyst er centrale omdrejningspunkter for både hverdagsliv og oplevelser. Uanset om det er i en større købstad, en mellemstor handelsby eller en mindre kystby, spiller bymidten en afgørende rolle som samlingssted for både borgere og besøgende. Det er her, man handler, mødes, oplever kultur og mærker byens puls. Mange kommuner har allerede sat fokus på at styrke bymidterne, og med en fortsat strategisk indsats kan deres rolle som lokale knudepunkter udbygges yderligere.

Levende bymidter kræver funktionelle og velfungerende byrum og gader, hvor mennesker har lyst til at opholde sig. Det forudsætter sammenhæng mellem opholdsmuligheder, byrums kvalitet og variation i funktioner. Et aktivt byliv opstår, når detailhandel, spisesteder, kulturtilbud og offentlige funktioner supplerer hinanden og skaber liv i hverdagen. Investeringer i byrumsforbedringer og kulturaktiviteter er medvirkende til at trække mennesker til og styrke bymidten som levende omdrejningspunkt. Det gælder i både store og små byer, hvor et velfungerende bycentrum kan være med til at fastholde beboere og skabe lokal stolthed.

Kulturen spiller en særlig rolle i at skabe levende bymidter med karakter og byliv året rundt. Det gælder både i form af formaliserede kulturtilbud,

men også i mere uformelle eller midlertidige greb som torvemarkeder, udendørs kunst og lokale fortællinger i byrummet. I mindre byer kan selv enkle greb skabe stor værdi og identitet, hvis de forankres i det lokale og synliggør stedets historie og fællesskab.

Planlægning for og investeringer i kultur og bykvalitet er således medvirkende til at tiltrække og fastholde gæster og derved skabe grundlag for levende bymidter året rundt. Samtidig styrker det detailhandlens vilkår ved at øge byens attraktionskraft og skabe et miljø, hvor handel, oplevelser og byliv understøtter hinanden.

Ved at videreudvikle bymidterne som både funktionelle og oplevelsesrige steder kan man styrke deres rolle som motorer for lokal udvikling og vækst. Det handler om at give plads til både det nære hverdagsliv og det besøgsorienterede byliv. Når bymidterne prioriteres strategisk, i både de store og små byer, bliver de vigtige løftestænger for bosætning, handel, kultur og turisme og centrale brikker i udviklingen af en levende og sammenhængende geografi.

Handlinger:

- ▶ Videreudvikl bymidterne som oplevelsesrige mødesteder, hvor detailhandel, kultur, gastronomi og hverdagsfunktioner smelter sammen og skaber levende miljøer med oplevelsesbaseret handel, der tiltrækker både borgere og turister året rundt
- ▶ Byg videre på eksisterende indsatser ved at udpege og styrke centrale byrum som ankerpunkter for handel, ophold og fællesskab.
- ▶ Understøt og synliggør lokale initiativer og partnerskaber, der forankrer byudvikling, handel og kultur i byens fællesskab og identitet, og brug lokale aktører som ambassadører og for at sikre et autentisk værtskab.
- ▶ Arbejd strategisk med kultur, bykvalitet og arkitektur som drivkræfter for både bosætning, erhverv og turisme med respekt for det enkelte steds identitet og potentiale.

Hvem: Kommunerne spiller allerede en central rolle i udviklingen af levende bymidter gennem strategisk og fysisk planlægning, som fremmer detailhandel, kulturtilbud og bykvalitet. De mange igangværende indsatser skaber stærke rammer for både bosætning, erhverv og turisme og kan danne afsæt for nye investeringer og partnerskaber. Destinationsselskaberne har en rolle mht. at bidrage til at udvikle og brande identitetsskabende kultur-, handels- og gastrotilbud sammen med handelstandsforeninger og aktører samt at aktivere lokale aktører som ambassadører.

RINGRIDNING, SØNDERBORG

Foto © Peter Bjerke, Destination Sønderjylland

Udviklingsplan Jyllands Østkyst Syd | 93

TILTAG 3.3

KYSTBYER OG HAVNEMILJØER

Langs Jyllands Østkyst spiller kystbyer og havneområder en særlig rolle som levende og rekreative maritime miljøer, der er attraktive for både hverdagsliv og turisme.

Kystbyerne er både de historiske købstæder, hvor nærheden til vandet har haft afgørende betydning for byens placering, mindre byer med en stærk turismeprofil som fx Juelsminde og de mindre kajanlæg på geografens småøer som Endelave, Tunø, Hjarnø, Aarø og Barsø. Kystbyernes havneaktiviteter spænder bredt. Hvor erhverv, kultur og bosætning præger flere af havnearealerne i de større kystbyer, så er ro og lokalt værtskab kendetegnende for flere af havnearealerne i de mindre kystbyer. Fælles er dog, at livet ved kysten er en stor del af kystbyernes identitet.

Kystbyerne tilbyder autentiske havnemiljøer og adgang til oplevelser ved og i vandet. Samtidig er havnene knudepunkter med anløb for både færger og lystbåde. Havne er derfor vigtige omdrejningspunkter for hverdagsliv og turisme, hvor wayfinding, rekreative funktioner, kultur og erhverv kan mødes og skabe attraktive havnemiljøer i kystbyerne. Havnemiljøerne fungerer således som naturlige samlingspunkter – ikke kun for sejlere, men for alle med interesse i vandet.

Mens flere havne fortsat tjener erhvervsmæssige formål, så står flere havnearealer over for en omdannelse. Dette giver anledning til at indtænke turismeformål i udviklingen, som fx autentisk og unik overnatning, kulturelle tilbud og rekreative aktiviteter. I denne udvikling er det afgørende at tage udgangspunkt i de særegne muligheder, som den kystnære place-

ring giver, således at udviklingen ikke udvander livet i bymidten. Bymidten og havnen skal styrke hinanden - ikke konkurrere. Derfor er det også afgørende at indtænke stærke forbindelser mellem bymidten, havnen og vandet.

Udviklingen af havnemiljøerne skal tage afsæt i stedets særlige karakter og autentiske oplevelser. Nogle steder egner sig til liv med havnebade, caféer, isboder og maritime aktiviteter som SUP og kajak. Andre steder bør den rolige atmosfære og lokale autenticitet eller kulturelle fyrtårne og stærke stedsmarkører være den primære kvalitet. Den vedvarende værdiskabelse skal desuden findes i wayfinding og formidling. Samlet skal udvikling af maritime aktiviteter og wayfinding forankres i det levede hverdagsliv og med fokus rettet mod at skabe et havnemiljø der er attraktivt for alle hele året rundt.

En forudsætning for kystbyernes fortsatte tiltrækningskraft er at sammen-tænke klimatilpasning med udviklingen af havnemiljøerne. Risiko for stigende havvand og stormflod udfordrer mange kystbyer og havneområder, og udviklingen af disse byer og områder skal derfor planlægges i et langsigtet perspektiv. Tekniske løsninger bør kombineres med rekreative værdier, der giver nye værdifulde byrum på havnen og derved skaber mer-værdi. Når klimatilpasning også bidrager til rekreativ kvalitet, styrkes havnebyerne som attraktive steder at opholde sig året rundt.

Handlinger:

- ▶ Integrér klimatilpasning i by- og havneudvikling, så tekniske løsninger også skaber rekreativ værdi og nye byrum.
- ▶ Prioritér investeringer i maritime aktiviteter, faciliteter samt wayfinding og formidling, der styrker havnemiljøernes funktion som helårsdestinationer.
- ▶ Differentier udviklingen af havnemiljøer med respekt for lokale kvaliteter – fra maritime aktiviteter og caféer til stilhed og lokalt værtskab.
- ▶ Understøt hvis muligt omdannelse af havnearealer med fokus på autentiske overnatningstilbud, rekreative funktioner og kultur.
- ▶ Skab stærke sammenhænge mellem havn og bymidte, og udvikl områderne med fokus på, at de understøtter hinanden.

Hvem: Kommunerne har ansvar for strategisk planlægning, fysisk omdannelse og klimatilpasning i by- og havneområderne, der skaber stærke forbindelser mellem bymidte, havn og kyst. Destinationsselskaberne skal bidrage til at udvikle og brande havnemiljøerne samt arbejde sammen med lokale aktører og erhvervsdrivende med henblik på produktudvikling, der tager afsæt i havnenes potentialer. Kommunerne og destinationsselskaberne samarbejder om udvikling og implementering af wayfinding og visuel identitet.

JUELMINDE HAVN

Foto © Aleksander Mogensén, Destination Kystlandet

INDSATSOMRÅDE 4

ERHVERVSTURISME

Erhvervsturismen er en væsentlig del af den samlede turisme i geografien. Erhvervsturisme og ferieturisme supplerer hinanden, og sammen danner de to typer et stærkt fundament for helårlig og bæredygtig udnyttelse af områdets kapacitet. Hvor feriegæsterne typisk besøger området i sommermånederne og i weekender, benytter erhvervsturismen overnatningskapaciteten på hverdage og uden for ferieperioderne. Dermed øges belægningsgraden, og erhvervsturismen bliver et centralt redskab i arbejdet med at skabe en bredere sæson og mere stabil beskæftigelse i turismeerhvervet.

Erhvervs- og mødeturismen i geografien har en særlig styrke i de lokale erhvervmæssige positioner, de mange videns- og uddannelsesmiljøer, der udgør kommunernes specialiserede kompetencer. Her findes stærke virksomheder og faglige miljøer, der kan danne rammen om mødeoplevelser med tydelig forankring i stedets DNA. Det giver mulighed for at skabe nærværende, autentiske og meningsfulde møder, hvor deltagerne kommer tættere på de lokale brancher, produkter og fortællinger.

Det er en grundlæggende forventning, at der er taget hensyn til bæredygtighed i forbindelse med erhvervsturismen, både i forhold til transport, energi og sociale forhold. Transportmuligheder og tilgængelighed spiller en afgørende rolle for erhvervsturister, og udviklingen skal ske i tæt samarbejde mellem erhvervsliv og destinationsselskaber for at sikre helhedsorienterede værditilbud.

TILTAG

- 4.1 ERHVERVSMÆSSIGE STYRKEPOSITIONER
- 4.2 SAMARBEJDE OG FÆLLES FORTÆLLING
- 4.3 STÆRK BÆREDYGTIGHEDSPROFIL

TRE VIGTIGE KENDETEGN FOR EN ATTRAKTIV MØDEDESTINATION

Udarbejdet i forbindelse med markedsafsøgning med fokus på erhvervsturisme

Erhvervmæssige styrkepositioner, lokalt jysk DNA og unikke mødeoplevelser er grundstenene til et attraktivt værditilbud

En stærk bæredygtighedsprofil er essentiel for fremtidens mødeturismemedestinationer

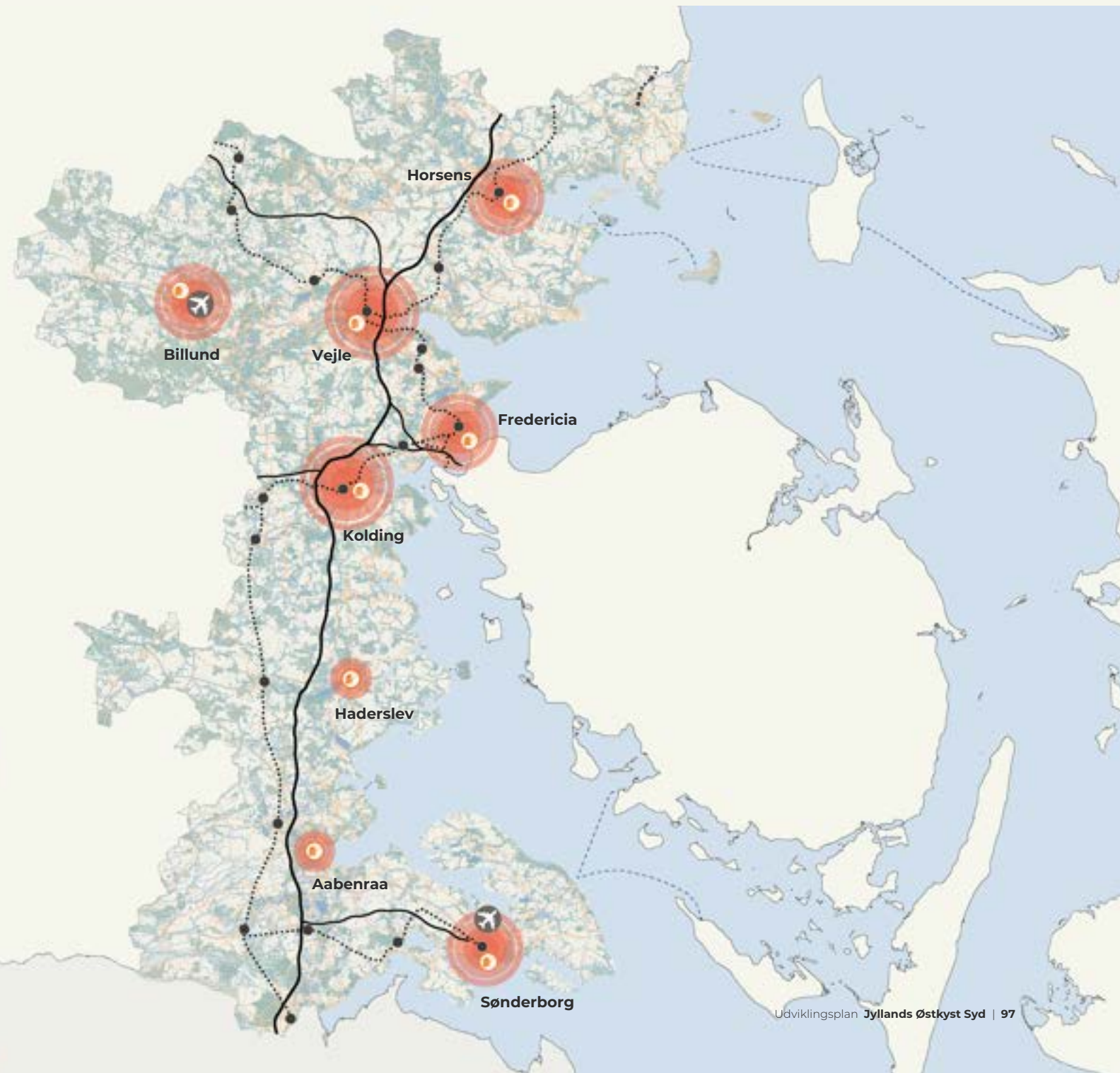

En stærk software i form af storytelling og en god ramme for at danne meningsfulde forbindelser

INDSATSOMRÅDE 4

ERHVERVSTURISME

- Byer med stærk erhvervsprofil
- Hotel
- Lufthavn
- Jernbanestation
- Jernbane
- Motorvej

TILTAG 4.1

ERHVERVSMÆSSIGE STYRKEPOSITIONER

Erhvervsturisme skal bygge på områdets erhvervsmæssige styrkepositioner og unikke kompetencer som et alternativ til storbyernes konferencentre. Det handler om at udvikle møde- og erhvervsturismetilbud, der er tæt forbundet med områdets særlige viden, kultur og erhvervsprofil.

Eksempler er Fredericia og Aabenraa med Power-to-X og den grønne omstilling, hvor møder og konferencer kan tematiseres omkring energi og bæredygtighed, samt Billund kommune, der med Børnenes Hovedstad har et internationalt vidensmiljø inden for leg og læring, FÆNGSLET i Horsens, hvis autentiske omgivelser kan sætte rammen for særlige møder, og Sønderborg-området, hvor Project Zero samler viden og praktik med fokus på et CO2-neutralt energisystem. Endelig har Haderslev en styrkeposition indenfor forsvar, som medfører mange internationale gæster. Alle steder kan tilbyde mødeoplevelser med indhold og værdi, som ikke kan findes i de traditionelle erhvervsturismedestinationer.

Stedsbaseret erhvervsturisme kan skabe stærke synergier mellem erhvervsliv, uddannelse, forskning og turisme, og samtidig bidrage til branding af området som en innovativ og bæredygtig erhvervsturismedestination.

Endelig er det vigtigt, at værditilbud kan differentieres, så mødeplanlæggerne oplever, at de kan skabe lige præcis den storytelling og de oplevelser, som de finder unikke for destinationen, og sammensætte attraktive møde- og conferencepakker.

Handlinger:

- ▶ Kortlæg områdets erhvervsmæssige og vidensbaserede styrkepositioner, som fundament for udvikling af erhvervsturisme.
- ▶ Udnyt de potentialer, der er inden for eksisterende lokale styrkepositioner og opdyrk de uudnyttede potentialer.
- ▶ Udvikl koncepter for mødeoplevelser med udgangspunkt i lokale fortællinger, virksomheder og vidensmiljøer.
- ▶ Udnyt eksisterende kultur- og oplevelsesinfrastruktur til erhvervsarrangementer uden for højsæson.

Hvem: Destinationsselskaberne har en opgave i at kortlægge styrkepositioner og udvikle koncepter. Kommunerne understøtter dette, fx via erhvervskontorer, erhvervsklynger og uddannelsesinstitutioner.

TILTAG 4.2

SAMARBEJDE OG FÆLLES FORTÆLLING

Udviklingen af erhvervsturismen kræver stærke samarbejder på tværs af sektorer og organisationer. Destinationsselskaberne har en central rolle i at bygge bro mellem turismeaktører, erhvervsliv, vidensinstitutioner og kulturinstitutioner. Ved at samle aktører omkring fælles mål og styrkepositioner kan der skabes sammenhængende indsatser og et stærkere erhvervsturismeprodukt.

Samarbejde er også nøglen til at sikre, at erhvervsturismen bidrager til den lokale erhvervsudvikling. Når virksomheder, uddannelsesinstitutioner og turismeaktører arbejder sammen, opstår nye partnerskaber, som styrker innovation, kompetenceudvikling og branding af området som en attraktiv erhvervsturismedestination.

Handlinger:

- ▶ Etabler lokale og regionale samarbejdsfora mellem destinations-selskaber, erhvervsklynger, uddannelsesinstitutioner, kulturinstitutioner med flere.
- ▶ Skab netværk mellem mødeaktører, overnatningssteder og lokale virksomheder for at udvikle nye mødeprodukter.
- ▶ Gennemfør fælles markedsføring af områdets erhvervsturismeprodukt med fokus på stedernes styrkepositioner.

Hvem: Destinationsselskaberne har en opgave i at etablere samarbejdsfora og skabe rammer for netværk mellem erhvervsaktører og vidensinstitutioner.

LEGO® HOUSE, BILLUND

Foto © Frame&Work, Destination Trekantområdet

TILTAG 4.3

STÆRK BÆREDYGTIGHEDSPROFIL

Bæredygtighed er en grundlæggende forudsætning for erhvervs- og mødeturismen på Jyllands Østkyst og er integreret i virksomhedernes og destinationsselskabernes arbejde. Internationalt bliver bæredygtighed stadig mere central i erhvervs- og mødeturisme, omend de eksplicite krav fra kunderne fortsat er begrænsede, men forventningerne vokser gradvist – især i kraft af internationale tendenser, EU-regulering og nye generationer på arbejdsmarkedet.

Fokus ligger derfor på at fastholde og styrke positionen som ansvarlig destination og vise, at bæredygtighed er integreret i planlægning og afvikling af møder og konferencer. Det skal ske gennem synliggørelse og dokumentation af den bæredygtige praksis, der allerede findes, gennem klare strategier, certificeringer og målbare handlinger på både miljømæssige, sociale og økonomiske områder.

En stærk bæredygtighedsprofil forudsætter, at både fysiske og digitale infrastrukturen understøtter grøn transport og effektiv ressourceudnyttelse. Transportløsninger som samkørsel, elbusser, cykelforbindelser og grønne mobilitetstilbud skal tænkes ind som en del af gæstens samlede oplevelse. Digital tilgængelighed, planlægningsværktøjer og bookingplatforme skal samtidig gøre det nemt at vælge de bæredygtige løsninger.

Handlinger:

- ▶ Dokumentér bæredygtighedsinitiativer via certificeringer, strategier og konkrete målepunkter.
- ▶ Understøt en digital kunderejse, der gør det enkelt at vælge bæredygtige løsninger.
- ▶ Kommunikér områdets stærke bæredygtighedsprofil aktivt til erhvervsturister og samarbejdspartnere.
- ▶ Integrér bæredygtighed som standard i alle erhvervsturismetilbud – herunder transport, indkvartering og arrangementets aftryk.

Hvem: Destinationsselskaber har en opgave med at initiere certificeringer og dokumentation af bæredygtighedsinitiativer. Destinationsselskaberne har en rolle i at initiere erhvervsgæsternes digitale rejse. Samtidig har de en rolle i at initiere samarbejder om bæredygtige erhvervsturismetilbud.

CASES

Foto © ruddy.media

Foto © Yibei Geng

EINDHOVEN

Eindhoven positionerer sig som Europas mødested for innovation og effektivitet. Eindhoven, beliggende i hjertet af Holland, har etableret sig som en fremtrædende destination for erhvervs- og mødeturisme, hvor innovation, teknologi og effektivitet forenes i en unik symbiose. Byen, kendt som "Brainport," er hjemsted for nogle af verdens førende teknologivirksomheder og har en imponerende infrastruktur og faciliteter til at imødekomme behovene hos mødeplanlæggere og forretningsrejsende.

FRANKFURT

Frankfurt positionerer sig som Europas finansielle hjerte og mødested for globale forretninger. Som et af Europas finansielle centre og hjemsted for et væld af internationale virksomheder byder Frankfurt på en unik kombination af professionelle faciliteter, kulturelle oplevelser og en særegen kapacitet for det finansielle marked. Frankfurt er en interessant case på grund af byens geografiske størrelse og kulturelle aktiviteter. Derudover har Frankfurt arbejdet strategisk med at blive associeret med mødeturisme.

HOTEL VEJLE FJORD

Foto © Jonas Landsfeldt, Destination Kystlandet

INDSATSOMRÅDE 5

OVERNATNINGSKAPACITET

Overnatningskapacitet er grundstammen i dansk turisme. Det kræver steder, hvor gæster kan sove, for at få det maksimale udbytte af turisternes besøg. For at indfri den nationale målsætning om bæredygtig vækst i turisme er det nødvendigt at skabe vækst i omsætningen for overnatning på flere områder. For det første at øge belægningsgraden i den nuværende kapacitet. For det andet at udnytte mulighederne for at hæve kvaliteten, så overnatningskapaciteten kan benyttes hele året. Bedre kapacitet er tæt forbundet med bedre priser, der giver højere forbrug per gæst. Sidst men ikke mindst skal ny kapacitet tilføjes på udvalgte steder i geografien.

Der er mange feriehuse i området, men udlejningsgraden er forholdsvis lav, hvilket indikerer, at der er et uudnyttet potentiale i denne ferieform, der er meget efterspurgt i markedet. Området har mange campingpladser, men flere steder er et kvalitetsløft påkrævet både i forhold til helårsanvendelse og størrelse på udlejningsenhederne. For hotelværelser gælder, at en kombination af erhvervs- og feriegæster vil bidrage til højere belægningsgrad og bedre udnyttelse af den eksisterende kapacitet.

Når det er muligt, skal ny udvikling af overnatningskapaciteten ske gennem transformation af eksisterende bygningsmasse til turistformål og overnatningskapacitet - dette vil bidrage til en mere bæredygtig udvikling af turismen. Der skal også etableres ny kapacitet, som skal koncentreres omkring byer og lokationer, hvor den kan bidrage til at skabe kritisk masse.

Ansvarlig arealforvaltning er et nøgleord i planlægningen og udbygningen af kapaciteten. Investeringer i turisme skal være langsigtede og planlægges bæredygtigt med fokus på at minimere ressourceforbruget og udnytte arealerne med omtanke. Dette indebærer blandt andet, at udviklingen af overnatningskapaciteten skal prioriteres på arealer, som ikke er udsat for risiko fra havvands- eller grundvandsstigninger, og som heller ikke er i konflikt med sårbar natur. Desuden bør der ligeledes fokuseres på en langsigtet strategi for håndtering af de eksisterende bebyggelser, som ligger i lavtliggende eller kystnære områder, som fx flere sommerhusområder.

Endelig bør offentlige og private investeringer koordineres, så planlægningen understøtter turismeudviklingen og omvendt, alt sammen med det fælles mål at skabe værditilvækst.

TILTAG

5.1 ØGET KAPACITET OG BEDRE UDNYTTELSE

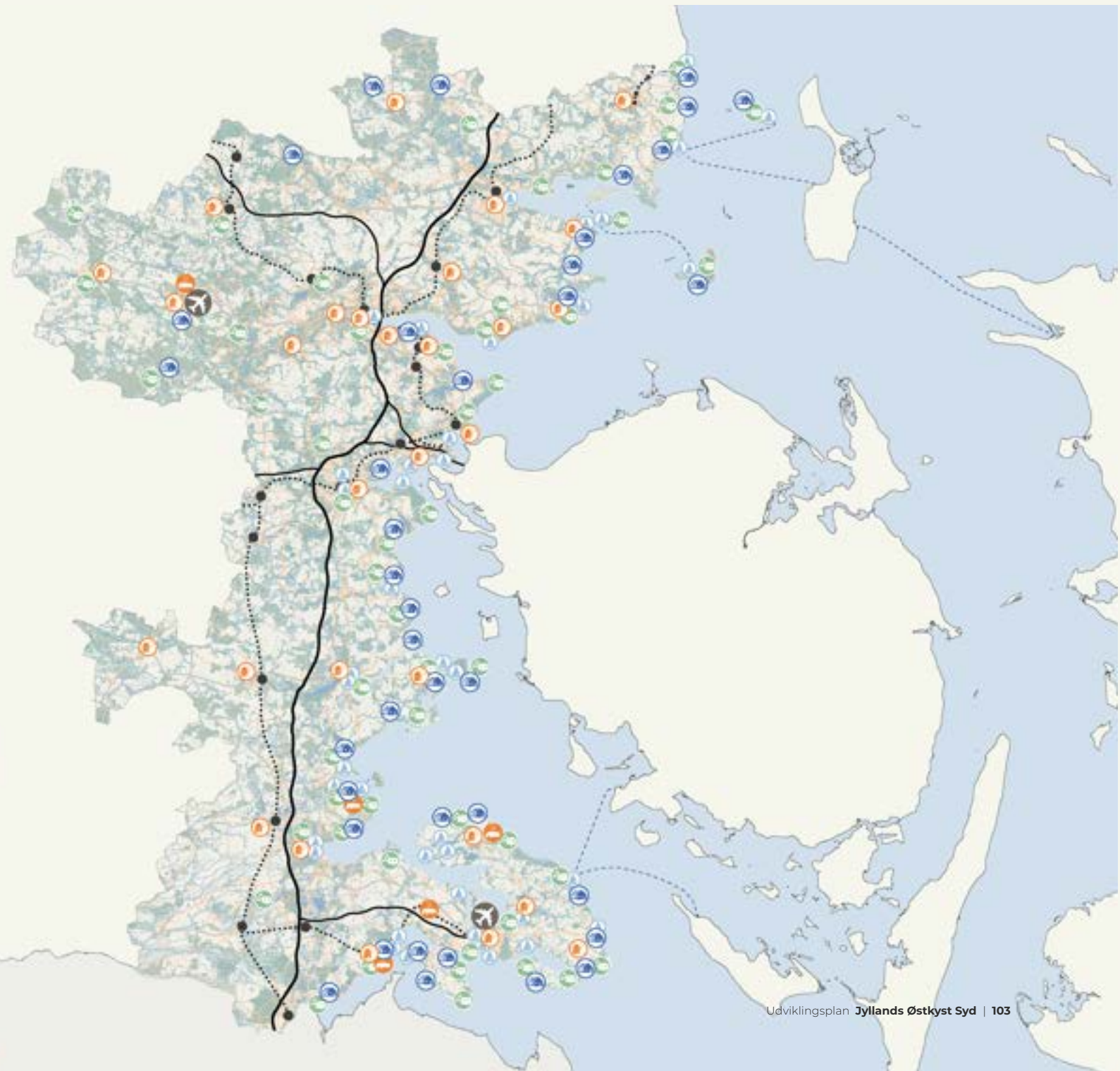
5.2 HØJERE KVALITET

5.3 TRANSFORMATION

INDSATSOMRÅDE 5

OVERNATningsKAPACITET

- Primære byer i kommuner for turismeovernatning
- 🏨 Hoteller
- 🏠 Feriecenter
- 🏡 Feriehuse
- 🏕️ Camping
- ⚓ Lystbådehavn
- ✈️ Lufthavn
- Jernbanestation
- ⋯ Jernbane
- Motorvej

TILTAG 5.1

ØGET KAPACITET OG BEDRE UDNYTTELSE

Jyllands Østkyst Syd har brug for ny overnatningskapacitet. Området har på Als fået ny kapacitet og et stærkt fyrtårn i forbindelse med Nordborg Resort, men mere skal tilføjes for at nå de nationale målsætninger. Store resorts tager mange år at planlægge og udvikle, så det er afgørende, at planlægning sker med langsigtede mål for øje. Det kræver betydelige offentlige investeringer, hvad angår både tid og penge. Gevinsten er tilsvarende stor i form af flere hundrede arbejdspladser, stærk branding af et område, overlevelse for detailhandlen og dermed bidrag til lokalområdet.

Konceptet "resort" forbindes ofte med talrige ensartede huse i lange rækker på et større areal, men også færre enheder i sammenhæng kan give de driftsmæssige fordele. Med nænsom og strategisk placering i landskabet og i respektfuld dialog med lokal byggeskik og lokalbefolkningen kan et resort være et værdifuldt bidrag til området og skabe lokale arbejdspladser og bosætning, og det kan være med til at tegne fremtiden for en landsby eller et havneområde.

Campingpladserne udgør fortsat en central del af overnatningskapaciteten på Jyllands Østkyst Syd og spiller en vigtig rolle i den samlede turismestruktur. Mange campingpladser står over for et generationsskifte, og der er behov for investeringer i kvalitet, differentiering og nye overnatningstilbud for at imødegå efterspørgslen og for at kunne levere et helårsprodukt og sprede turismen over flere måneder. En strategisk udvikling af campingpladserne kan samtidig bidrage til en bedre sæsonfordeling.

Udvidelse af eksisterende kapacitet af alle typer bør prioriteres, idet det ofte vil være mindre omkostningstungt at øge den eksisterende overnatningskapacitet end at etablere overnatning i nybyggeri, men i særlig grad

fordi mange mindre steder har brug for udvidelser for at være økonomisk bæredygtige og for at skabe mulighed for fortsat fremdrift i forbindelse med generationsskifte. Alternativet kan være lukning og dermed mindre kapacitet på markedet, hvor der snarere er brug for mere kapacitet..

Hoteller styrker bymidter, fordi hotelgæster har højt forbrug i lokale forretninger og spisesteder. Hotellerne er grundstammen i erhvervsturismen, der er vigtig for mange områder i denne geografi. Moderne hotelkapacitet er et forretningsområde i sig selv, men også en understøttelse af de lokale virksomheder og uddannelsesinstitutioner, der har brug for at indlogere gæster lokalt. Det er en vanskelig og langsigtet opgave at undersøge og tiltrække hotelinvesteringer, men udbyttet ved realisering er tilsvarende høj.

Geografien er med god infrastruktur, stærk gastronomi, unikke kulturtilbud og de levende bymidter meget attraktiv for autocampere. At skabe nye faciliteter for denne kundegruppe er også en måde at øge kapaciteten på og kan tilknyttes eksisterende idrætsanlæg eller campingpladser. Havneområder har historisk været populære faciliteter for denne type gæster og er idelle i forhold til at dobbeltudnytte pladsen, hvor havnearealer kan bruges til bådoplag om vinteren og autocampere om sommeren.

Havnene kan også i mindre omfang spille en rolle i forbindelse med overnatning på vandet. Det er mere tilgængeligt i denne geografi end i vestvendte havne, og overnatning i husbåde eller flydende hoteller er attraktive for et købestærkt publikum.

Handlinger:

- ▶ Forøg belægningsgraden på eksisterende overnatningssteder, fx via helårsåbne campingpladser og følg op med kampagner for at øge udlejningsprocenten.
- ▶ Udpeg arealer til større feriehuse, der matcher markedets efterspørgsel, fx flergenerationsferier, og etabler ferieboliger i funktionstømte bygninger i byer og landzoner.
- ▶ Gør området attraktivt for investorer. Det kan fx ske gennem feasibility studier.
- ▶ Øg samarbejde om forvaltning af administrationsgrundlag, love, regler og rammer vedrørende turisme og overnatning i landzone. Etabler samarbejde, vidensbank og erfaringsudveksling vedrørende forvaltning af regler.
- ▶ Udarbejd code of conduct for autocampere og del den via skiltning og digitale platforme – inkl. parkering, spildevand m.m. Etabler tydelig wayfinding og onlineinfo på flere sprog.

Hvem: Destinationsselskaberne, kommunerne og Dansk Kyst- og Naturturisme i dialog og samarbejde med private investorer - lokale og internationale. Kommunerne har en rolle i at opdatere udlejningstilladelser for campingpladser. Kommunerne har en opgave sammen med destinationsselskaberne med at informere og motivere feriehusere til udlejning. Destinationsselskabernes kommunikation skal tilpasses helårsturisme. Endelig har destinationsselskaberne og kommunerne en fælles opgave i at udarbejde og formidle code of conduct for autocamperturister.

CASE CITYCAMP ASSENS STRAND

Citycamp Assens Strand er en nyetableret campingplads, der ligger på kanten af strand, havn og by. Pladsen er etableret på et tidligere fabriksområde. Samarbejdet mellem virksomheden og kommunen har muliggjort etablering, og den udarbejdede lokalplan muliggør yderligere udvidelser med fx hotelfaciliteter på området.

CAMPING

Foto © Andrei Armiagov

NORDBORG

Foto © Anders Kibbel, Destination Sønderjylland

CASE LØVTAG

Løvtag er unik naturnær overnatning i høj kvalitet. Trætophytterne er placeret 8 meter oppe i træerne under træernes kroner og skaber dermed en enestående naturoplevelse. De arkitekttegnede trætophytter er bygget med respekt for naturen og med alle moderne faciliteter til rådighed.

LØVTAG

Foto © Søren Larsen

HOTEL VEJLEFJORD

Foto © Kristoffer Destination Kystlandet

TILTAG 5.2

HØJERE KVALITET

Helårsturisme skal fremtidssikre turismen og i væsentlig grad bidrage til at skabe bæredygtig vækst gennem investering i overnatningsformer af høj kvalitet og opgradering af eksisterende, hvor det er nødvendigt. Kvalitetsløft på tværs af ferieboliger, hoteller, feriecentre og camping skaber merværdi for gæster og styrker områdets attraktivitet samt bidrager til bæredygtige virksomheder og helårsarbejdspladser.

En helt afgørende forudsætning for helårsturismen er kvaliteten af specielt overnatningskapaciteten. Feriehuse bør kunne rumme flere gæster og designes med fokus på kvalitet, bæredygtige materialer og naturnære omgivelser. Nybyggede og renoverede feriehuse har højere miljøstandard og er bedre egnet til at tiltrække gæster uden for sommerperioden. Huse certificeret med fx Koglemærket og integreret i landskabet skaber unikke oplevelser og tiltrækker et kvalitetsbevidst publikum. Hoteller skal differentiere sig gennem stærke koncepter, som boutique hoteller, wellness- og spahoteller eller hoteller med gastronomisk profil, og tilbyde højt serviceniveau og lokal forankring. Ferielejligheder med hotelstandard og komfortable faciliteter tiltrækker gæster, der søger fleksibilitet og kvalitet, især uden for højsæson. Beliggenheder med udsigt, natur eller kulturtilbud bør prioriteres.

Camping står for mange overnatninger i denne geografi, så højere kvalitet for denne type af overnatningskapacitet bør prioriteres med faciliteter til nye campister, der søger enkelhed og nærhed til naturen, men også komfort. Glampingtelte og hytter med høj komfort er eksempler på høj-kvalitetsprodukter, som tiltrækker nye gæster og skaber bedre økonomi. Naturnær overnatning bør kobles til lokal kultur - fx gennem samarbejder med gårdbutikker eller restauranter - og tilbyde komfort og autenticitet.

Handlinger:

- ▶ Understøt campingpladsernes kvalitetsløft, markedsrelevante udbud og sæsonforlængelse gennem de kommunale udlejningstilladelser. Fysiske udvidelser eller kapacitetsændringer kræver ny tilladelse.
- ▶ Udnyt kapaciteten bedre hele året ved at etablere flere helårseggede feriehuse.
- ▶ Understøt implementering af bæredygtigheds certificering blandt overnatningssteder og øvrige turismevirksomheder.
- ▶ Styrk udvikling af unik, stedspecifik overnatningskapacitet – i stor skala som spa-hotel, i mindre som boutiquehoteller i historiske rammer.

Hvem: Destinationsselskaberne har en rolle i forhold til motivere virksomhederne til at benytte mærkningsordninger og certificeringer. Kommunerne har en opgave i at planlægge for turismeinvesteringer af høj kvalitet.

TILTAG 5.3 TRANSFORMATION

For at nå den nationale målsætning for turisme i 2030 vil det være nødvendigt at udvide overnatningskapaciteten på Jyllands Østkyst. Dette skal ske med en tidssvarende kapacitet, der matcher efterspørgslen i forhold til størrelse og serviceniveau, og som er egnet til helårsbrug. Denne kapacitet kan også etableres gennem omdannelse af bygninger og arealer.

Transformation af bygninger vil bidrage til at bevare kulturarv og lokal identitet. Transformation af eksisterende bygningsmasse til udbygning af kapaciteten er mere bæredygtig og kan rumme enestående projekter til glæde for både lokale og gæster.

Ændringer i bymidter og bygningsmassens udnyttelse kan give anledning til en transformation af disse gennem omlægning til hotellejligheder, garni-hoteller eller boutique hoteller, hvis gæster vil sætte pris på bynære og historiske omgivelser.

Transformation af tidligere industribygninger, havnearealer og landbrugsrelaterede ejendomme er også en mulighed for at øge overnatningskapaciteten inden for den eksisterende bygningsmasse. Her kan indrettes ferieboliger eller andre turismefaciliteter på mere bæredygtig vis og give plads til landdistriktsturisme. I storskala er Hotel Villa Copenhagen indrettet i det tidligere hovedsæde for Post og Telegrafvæsenet, på samme måde som den tidligere kaserne i Sønderborg nu rummer Hotel Sønderborg Kaserne og Fængslet i Horsens nu blandt andet tilbyder overnatning.

Geografien rummer både store byhavne, men også mindre havne langs den lange kyststrækning. Disse har nogle steder udtjent deres historiske funktioner med fiskeri, maritim industri og godstransport. Derfor bør de

indtænkes i forhold til transformation. Gerne med fokus på overnatningskapacitet til glæde for lokal detailhandel, kulturattraktioner og arbejdspladser.

Handlinger:

- ▶ Kortlæg relevante bygninger og områder med potentiale for omdannelse til overnatning med fokus på arkitektonisk kvalitet, adgang og herlighedsværdier.
- ▶ Transformér funktionstømte arealer, fx industriarealer, til turisme og rekreative formål, herunder større investeringer i fx hotelkapacitet.
- ▶ Giv mulighed for transformation af funktionstømte landbrugsbygninger og arealer for at skabe nye erhverv i landdistrikterne.
- ▶ Udvikl en værktøjskasse der sikrer, at transformation af eksisterende bygningsmasse til overnatning fokuserer på kvalitet, bæredygtighed og unikke tilbud.

Hvem: Kommunerne i forbindelse med sagsbehandling, fysisk planlægning og kortlægning som grundlag for private investeringer. Destinationerne og Dansk Kyst- og Naturturisme har en rolle i forhold til investordialog, rådgivning, kortlægning og formidling.

HOTEL SØNDERBORG KASERNE

Foto © Sønderborg Kommune

CASE **DET DANSKE LANDSTED**

Det Danske Landsted er et eksempel på transformation, hvor en funktionstømt landbrugsbygning på landet kan omdannes til rekreative formål som fritidsboliger i naturskønne omgivelser. I case-eksemplet er de tunge vægge og bygningens grundform bevaret, mens et nyt og let træhus er placeret ovenpå. Alle farver og materialer er inspireret af den lokale bygningskultur. Projektet vandt Renoverprisens specialpris i 2021.

DET DANSKE LANDSTED

Arkitekt: NORRØN arkitekter

Foto © Hampus Berndtson

INDSAT SOMRÅDE 6

KULTUR OG ATTRAKTIONER

Kulturturen bidrager til at forlænge sæsonen, da en stor del af kulturtilbuddene - herunder events, teatre og spillesteder - er aktuelle året rundt. Kulturtilbuddene kan i højere grad blive et trækplaster for nationale og internationale gæster og styrke tilbuddene til gavn for lokalsamfund, turismeerhverv, kulturinstitutioner og kulturaktører.

Events og festivaler har potentiale til at tiltrække opmærksomhed og internationale gæster gennem deres tydelige identitet og et skarpt målgruppefokus, som kan få afsmittende effekt i en større del af geografien. Koordinering og samarbejde mellem events kan yderligere styrke denne effekt, hvad enten aktiviteterne spredes for bedre udnyttelse af overnattingskapacitet eller samles for at opnå større gennemslagskraft i markedet.

Stærke attraktioner er vigtige for områdets samlede værditilbud. Områdets meget stærke, internationalt kendte attraktioner og kulturelle fyrtårne medvirker til valg af feriested og tiltrækker desuden mange dagsgæster, der overnatter eller bor i andre kommuner. Det samlede udbud af attraktioner er stort og rummer både forlystelses anlæg, kulturhistorie og brede kulturelle oplevelser. Kulturinstitutioner, scener og attraktioner ligger fordelt i geografien - både i større byer og landdistrikter.

De stærke tematiske oplevelseskæder 'Magt, modstand og brydningstider' samt 'Form, forvandling og skaberkraft', som destinationsselskaberne udvikler, skaber sammenhæng mellem kulturmiljøer og -institutioner, der

indgår i en samlet kulturhistorie, fx købstadsmiljøerne, grænselandets signifikante kultur eller de familieorienterede attraktioner i geografien.

Stærkere samarbejder og en sammentænkning af investeringer skal styrke kendskabet, fremme lokal stolthed og tiltrække yderligere investeringer. Samlet set skal dette skabe langsigtet værdiskabelse mellem kulturtilbud, lokalsamfund og turisme.

Turister er også kulturforbrugere, og for mere end halvdelen er kulturoplevelser en medvirkende årsag til at holde ferie i Danmark. Det giver Jyllands Østkyst en stærk profil, fordi der er kort afstand mellem feriesteder, natur, kyst og byernes kulturtilbud.

TILTAG

6.1 OPLEVELSESKÆDER OG STÆRKE FORTÆLLINGER

6.2 UNESCO-UDPEGNINGER

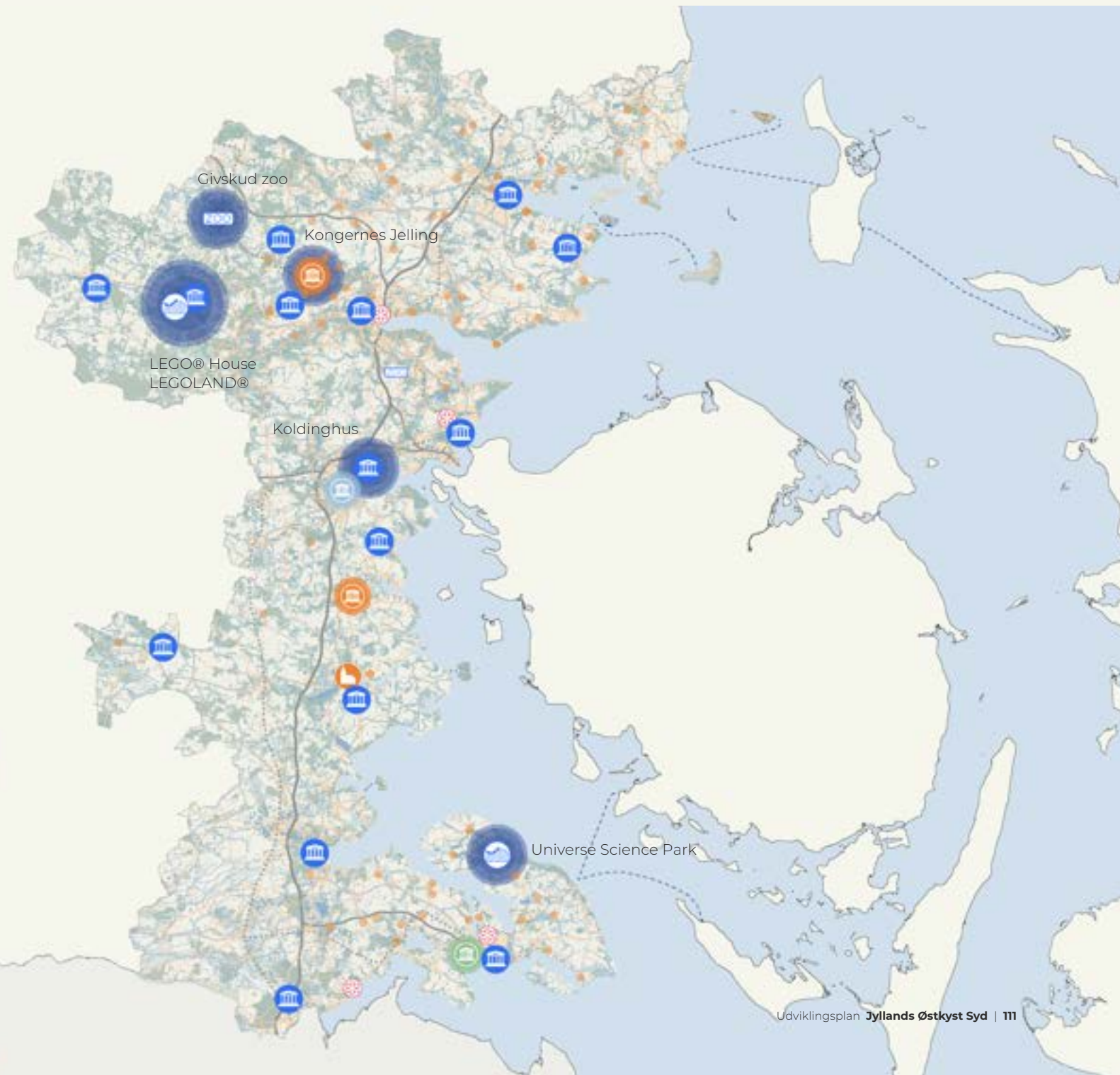
6.3 GASTRONOMI

6.4 EVENTS OG FESTIVALER

INDSATSOMRÅDE 6

KULTUR OG ATTRAKTIONER

- UNESCO Verdensarv
- UNESCO Lærende byer
- UNESCO Kreative byer
- Slotte og herregårde
- Domkirke
- Attraktionslistens top 50
- Attraktioner top 300
- Zoologiske Haver
- Forlystelsesparker
- Michelin

TILTAG 6.1

OPLEVELSESKÆDER OG STÆRKE FORTÆLLINGER

Den sydlige del af Jyllands Østkyst rummer nogle af landets mest markante historiske og kulturelle fortællinger. Overalt i geografien møder du den stærke kulturarv i museer, landskaber, byer, slotte og herregårde. Disse fortællinger er ikke blot fortid, men levende dele af nutidens identitet, som kan formidles, opleves og styrkes gennem en fælles indsats på tværs af byer, aktører og grænser.

På tværs af Destination Trekantområdet, Destination Kystlandet og Destination Sønderjylland udvikles en række sammenhængende oplevelseskæder, der gør det lettere for gæsterne at bevæge sig gennem områdets kulturarv, design og levende fortællinger. De tematiske fortællinger og værdikæder tager udgangspunkt i steder, historier og miljøer, der på hver sin måde afspejler områdets identitet og fælles historiske rødder.

Tilsammen synliggør oplevelseskæderne historiske steder, lokale værter og nutidige oplevelser gennem hele området. De skaber større sammenhæng, tydeligere fortællinger og en fælles identitet på tværs af destinationerne og gør området til en helhedsoplevelse med høj grad af autenticitet. For at løfte disse fortællinger til oplevelser af højeste kvalitet kræves en synlig, stærk og levende formidling. Det handler om at gøre historien nærværende gennem lyd, lys, digitale spor, guidede ruter og fortællinger, der også findes dér, hvor mennesker naturligt samles: i bymidter, på havne og i landskabet. Sammenhængen mellem oplevelsesprodukter og fortællinger skal styrkes, så formidling, fysiske steder og kommercielle oplevelser hænger sammen. Wayfinding og fælles visuel identitet kan skabe genkendelighed og invitere besøgende til at følge fortællingens spor gennem området fra sted til sted.

Et tæt samarbejde på tværs af kommuner, kulturinstitutioner, turismeaktører og erhverv er afgørende. Ved at samle de stærkeste fortællinger under én fælles ramme kan der skabes et differentieret, men sammenhængende oplevelsesprodukt med international gennemslagskraft. Når de historiske fortællinger formidles som levende oplevelser – og når fortidens stemmer får plads i nutidens byrum – bliver historien ikke blot noget, man besøger, men noget, man mærker, lever og tager med sig videre.

Handlinger:

- ▶ Styrk de unikke fælles fortællinger og værdikæder gennem formidling og markedsføring.
- ▶ Skab sammenhænge mellem steder og aktiviteter i hele området ved hjælp af wayfinding og henvisninger fra sted til sted.
- ▶ Integrer lokale stedbundne kvaliteter og samarbejd med overnattingssteder, spisesteder og producenter, sådan at den lokale økonomi styrkes og aktiviteten opnår et stærkt lokalt funderet brand.
- ▶ Etabler samarbejder med museer og andre kulturinstitutioner, så deres aktiviteter også udfolder sig i det offentlige rum, fx gennem pop-up udstillinger og kunstneriske performances i byens rum.

Hvem: Destinationsselskaberne har en rolle i at styrke oplevelseskæder, samle fælles fortællinger samt at formidle dem digitalt i samarbejde med aktørerne. Kommunerne og kulturinstitutionerne har en rolle i at understøtte de fælles fortællinger i wayfinding og aktiviteter.

OPLEVELSESKÆDER

Udarbejdet til internt brug for produkt- og kompetenceudvikling og markedsføring i forbindelse med Fælles Destinationsudvikling for Syd (2024-2027)

Magt, modstand og brydningstider fører gæsterne tæt på de begivenheder og personer, der formede Danmark. Her mærkes historiens vingesus fra vikingetid til besættelse – fra Kongernes Jelling og Koldinghus til Dybbøl Banke, Frøslevlejren og FÆNGSLET i Horsens. Fortællingen levedegøres gennem autentiske miljøer, engagerede formidlere og lokale traditioner som ringridning, historiske festivaler og det sønderjyske kaffebord. Sammen skaber de en oplevelsesrute, hvor kulturarv og nutid mødes i øjenhøjde.

Form, forvandling og skaberkraft sætter fokus på områdets design- og innovationskraft – fra LEGO® House og Universe Science Park til Trapholt, Fjordenhus og Sønderborgs moderne havnefront. Her mødes fortidens håndværk og fremtidens idéer i et levende samspil mellem arkitektur, kunst, gastronomi og hverdagskultur. Gæsterne inviteres til at udforske formgivning, æstetik og bæredygtig skaberkraft – og til at møde de mennesker, der holder traditionen for kreativt virke i live.

KOLDINGHUS

Foto © Destination Trekantområdet

CASE **KONGERNES JELLING**

Jelling Monumenterne er med de to store høje, runestenene, kirken, verdens største skibssætning og et imponerende palisadehegn Danmarks vigtigste kulturarvsmonument – det understreges med moderne palisade, bybelægninger, grønne områder og synliggørelse af Hærvejsforløbet igennem byen. Monumentområdet danner baggrund for eventet Jelling Viking Run - et familieløb, der inviterer til at løbe eller gå i vikingernes fodspor. Derudover også det årlige Vinkingemarked og arrangementet Musik Ved Højene. I tilknytning til Kongernes Jelling er Anesminde, som er en transformeret gård, der danner formidlingscenter for Hærvejen.

KONGERNES JELLING

Foto © Frame&Work

JELLINGE MONUMENTERNE

Foto © Stjernegaard Fotografi

TILTAG 6.2

UNESCO-UDPEGNINGER

UNESCO-udpegningerne i området – fra Kongernes Jelling og Christiansfeld til de kommende satsninger i Augustenborg samt Kolding, der er kreativ by, og Sønderborg, der er lærende by – udgør et unikt grundlag for strategisk fysisk og kulturel udvikling. Sammen med et potentielt UNESCO-biosfæreområde ved Flensborg danner de et stærkt netværk af steder, hvor natur, kulturarv, innovation og læring mødes på tværs af grænser, men indfrielsen af potentiale fordrer helhedstænkning, strategiske samarbejder og kommercielt fokus.

Der skal skabes sammenhænge og henvisninger mellem UNESCO-stederne, og der skal etableres samarbejde med overnatningsudbydere, restauranter og transportvirksomheder, der skal bidrage til udvikling af stærke og sammenhængende kulturhistoriske oplevelser. Det kan fx ske ved at skabe nye kommercielle produkter indenfor overnatning, service, oplevelser, events og souvenirs, der har relation til Brødremenighedens Christiansfeld og Kongernes Jelling. Hele turismens økosystem skal i spil for at skabe et grundfæstet, stærkt produkt.

Udviklingen skal tage afsæt i de stedbundne fortællinger og innovationskraften, samtidig med at den åbner for nye oplevelsesformer og partnerskaber. Sigtet er at skabe helhedsorienterede oplevelsesmiljøer, hvor formidling, service og fysisk infrastruktur løfter kvaliteten og gør kulturarven nærværende for både borgere og besøgende.

En central indsats er at styrke samarbejdet mellem UNESCO-stederne og kulturinstitutionerne, både lokalt og på tværs af kommune- og landegrænser. Tematiserede samarbejder og kommunalt støttede kulturevents, der placeres strategisk i tid og sted, kan skabe synergi med handelslivet og overnatningsaktører, og dermed øge den økonomiske og oplevelsesmæssige værdi.

På tværs af aktører, grænser og temaer skal UNESCO-arbejdet være en drivkraft for bæredygtig udvikling, kulturformidling og fælles stolthed med fortællinger, der binder fortid, nutid og fremtid sammen.

Handlinger:

- ▶ Understøt UNESCO-udpegninger, så verdensarvstemaet afspejles i området omkring besøgscentret i fysiske anlæg og i formidling.
- ▶ Planlæg og integrer kommercielle aktiviteter, der understøtter UNESCO-stedernes kernefortælling og øger turismen i området.
- ▶ Øg sammenhæng med nærområdet, hvor overnatning, restauranter og transportvirksomheder skal være med til at løfte kommunikations- og salgsopgaven.

Hvem: Kommunerne har en rolle i at skabe synlighed om verdensarven i fysiske anlæg og formidling. Destinationselskaberne har en opgave i at inddrage UNESCO-fortællingerne i de fælles fortællinger for hele området. Destinationselskaberne har en opgave i at understøtte produktudvikling.

TILTAG 6.3

GASTRONOMI

Gastronomien er en voksende styrkeposition, der binder landskaber, kultur og erhverv sammen og giver området en tydelig profil. Fra Michelin-restauranterne i Vejle, Fredericia, Sønderborg og Kollund til de mange andre restauranter af høj kvalitet, lokale gårdbutikker, bryggerier, destillerier og bagerier udfolder sig en mangfoldighed af smagsoplevelser, der afspejler kvalitet, håndværk og stedbundne traditioner.

I geografiens fødevarerlandskab, hvor natur, håndværk og fællesskab forvandler lokale råvarer til smagsoplevelser på gårde som Fru Møllers Mølleri ved Odder, Naturpark Lillebælt med 'Smag på Lillebælt', Gram Slot og Ravnsminde ved Børkop. I det grønne landskab venter vingårde som Lindely Vin mellem Kolding og Fredericia, Brandbygegaard ved Horsens Fjord og Årø Vingård, hvor værterne deler både passion og fortællinger. Fødevarerlandsabet omfatter også naturcentre og lokale formidlere, tangsafari ved Endelave og "vild mad" ved Sønderborg.

Gastronomien er både en "reason to go" og en "reason to stay" - et oplevelsesprodukt, der tiltrækker gæster, forlænger ophold og styrker områdets internationale synlighed. Samtidig spiller den en central rolle for erhvervsturismen, hvor madoplevelser og lokale produkter bliver en del af fortællingen om værtskab, kvalitet og innovation.

For lokalbefolkningen er gastronomien en vigtig del af identiteten - et samlingspunkt, der skaber stolthed og forankrer fortællingen om nærhed, natur og bæredygtighed. Investeringer i madoplevelser og lokale fødevarerprodukter har desuden en afsmittende effekt på andre brancher som detailhandel, overnatning og kultur, hvor samarbejder kan skabe nye helhedsoplevelser og forretningsmuligheder.

Ved at styrke kvalitet, formidling og synlighed på tværs af aktører kan gastronomien fungere som en strategisk drivkraft for udvikling, hvor lokale råvarer, kulinarisk innovation og byernes restauranter af høj standard går hånd i hånd og gør smagen af området til en central del af den samlede oplevelse.

Handlinger:

- ▶ Støt gastronomiske initiativer, der kan samle restauranter, producenter, bryggerier, gårdbutikker og kulturaktører i fælles samarbejdsfora, og som fremmer vidensdeling, innovation og samarbejde inden for gastronomi og fødevarer.
- ▶ Markedsfør området som en gastronomisk destination gennem kampagner og events, der profilerer lokale fødevarer og restauranter.

Hvem: Kommunerne har en rolle i at støtte events og samarbejdsfora, samarbejde med uddannelse og innovation. Destinationselskaberne har en rolle i at integrere gastronomiske oplevelser i markedsføring af overnatning og oplevelser for såvel ferieturisme som erhvervsturisme.

CASE ANNEBERG KULTURPARK

Det smukke, gamle psykiatriske hospital i Nykøbing Sjælland danner rammen for gastronomiske og kulturelle oplevelser for både private gæster, uddannelser og virksomheder. Anneberg Kulturpark er et samlingspunkt for kunst, kulturhistorie og gastronomi. Kulturparkens gastronomiske profil rummer fødevarermarked, Deeper Roots Brewingi, Dansk Tang, Contempehrary og flere restauranter, og det gastronomiske fyrtårn er Michelin-restauranten MOTA. I 2025 var Anneberg Kulturpark venue for Michelinuddelingen, hvilket var første gang, at denne fest afholdtes uden for de store byer.

ANNEBERG KULTURPARK

Foto © Anneberg Kulturpark og @Yunseo Jeong

GASTRONOMI

Foto © Destination Kystlandet

ROCK I BYPAKEN, VEJLE

Foto © Knapek photography

TILTAG 6.4

EVENTS OG FESTIVALER

Festivaler og events spiller en central rolle i at styrke turismen på Jyllands Østkyst Syd ved at tiltrække besøgende fra både nærområder og udlandet. De skaber unikke oplevelser, som appellerer til både turister og lokale, og de øger den økonomiske aktivitet i værtsbyerne. Gennem målrettet markedsføring og medieopmærksomhed kan festivaler tiltrække nye målgrupper, der ellers ikke ville have besøgt destinationen. Turisterne bruger penge på overnatning, mad og oplevelser, hvilket styrker den lokale økonomi.

De store koncerter i Horsens og festivaler som Jelling Musikfestival, Horsens Midalderfestival og maritime festivaler i Juelsminde tiltrækker både nationale og internationale gæster. Trekantsområdet Festuge, Vorbasse Marked og Kolding Light Festival er stærke kultur- og oplevelsesudbud, der kombinerer musik, mad, traditioner og kulturoplevelser generelt. Gråsten Æblefestival og Hertug Hans Fest i Haderslev og de mange lokale ringriderfester tiltrækker både familier, kulturinteresserede og internationale besøgende.

Events og festivaler giver mulighed for at fremvise lokal kultur, musik, traditioner og råvarer, hvilket styrker regionens nationale og internationale profil. Flere af disse events har potentiale til at blive udvidet over flere dage, øge publikumsantallet eller blive suppleret med mindre satellit-events på andre tidspunkter af året, hvilket også kan forlænge turismesæsonen.

Handlinger:

- ▶ Samarbejd om og koordiner planlægning af nye events og knopskydninger på eksisterende festivaler til afvikling på tidspunkter med lav belægningsgrad.
- ▶ Integrer lokale elementer i samarbejde med overnatningssteder, spisesteder og producenter, så den lokale økonomi styrkes, og aktiviteterne får et stærkt stedbundet brand.
- ▶ Kortlæg kulturtilbuddene via udarbejdelse af kulturprofiler med henblik på kobling til oplevelseskæder og koordinering.
- ▶ Inddrag events og festivaler i det samlede kulturtilbud for nationale og internationale gæster.
- ▶ Stil krav om samarbejde, strategisk relevans og langsigtede planer, når der ydes støtte til kunsthøjtider og events.

Hvem: Destinationssselskaberne har en central rolle i kortlægge kulturtilbuddene. Kommunerne understøtter udviklingen gennem rammer og støtte. Destinationssselskaberne har en rolle med synliggørelse og gæsteservice sammen med arrangører af festivaler og events. Kommuner og destinationssselskaber i samarbejde med arrangører om udvikling og koordinering af events og festivaler.

INDSATSOMRÅDE 7

KYST, NATUR OG OUTDOOR

Naturen er en af de vigtigste attraktioner for turister. Derfor skal et fokus være rettet mod at styrke de særegne og autentiske naturoplevelser, som geografien tilbyder – både til lands og til vands.

Oplevelser i naturen skal fremmes gennem udvikling af rekreative sammenhængende forbindelser og attraktive faciliteter til outdoorturisme og friluftsliv. Udviklingen af naturoplevelser bør koncentrerer om områder med høj rekreativ værdi og ske med det formål at både benytte og beskytte naturen. I udviklingen skal der være fokus på at sikre et samlet kvalitetsløft, der skal bidrage til en forbedret naturoplevelse til fordel for både turister, lokalsamfund og miljø.

For at sikre varige og autentiske naturoplevelser skal planlægningen tage udgangspunkt i at bevare naturinteresser og dermed sikre naturens bæreevne. Planlægning af naturarealer bør tænkes sammenhængende for at skabe synergier, så udviklingen af naturoplevelser sker med omtanke for både eksisterende og fremtidige naturområder. Dette omfatter også, at rekreative tiltag koordineres med investeringer i nye naturarealer og genopretning af naturområder, fx skovrejsning og omdannelse af lavbundsarealer til naturområder. Endelig skal rekreative tiltag, der understøtter outdoorturisme og friluftsliv, kunne sameksistere med naturinteresser, hvorfor det er afgørende, at der investeres mere i naturen og at faciliteter indtænkes med omtanke for naturens sårbarhed.

Udviklingen bør ske med fokus på den samlede værdikæde og på at styrke turismen i flere sæsoner, blandt andet ved udbygning af faciliteter og

anlæg, der kan understøtte såvel den almene rekreative brug som den kommercielle anvendelse og skabe attraktive naturoplevelser året rundt.

Vandkvaliteten er i mange områder langs Jyllands Østkyst under pres. Høj vandkvalitet har stor betydning for benyttelsen af de kystnære områder og dermed de rekreative værdier, ikke mindst kvaliteten af badevand. De blå outdooroplevelser, der findes ved kysten og inde i landet ved søer og åer, skal understøttes gennem en nænsom tilgang til udviklingen af faciliteter og rekreativ infrastruktur.

Endelig kræver udviklingen af natur og outdoor en langsigtet og koordineret indsats mellem forskellige parter fra både lodsejere, lokale aktører og kommune. Med brug af data fra undersøgelser og sensorer kan indsatsen reguleres løbende og justeres.

TILTAG

7.1 KYST OG STRAND

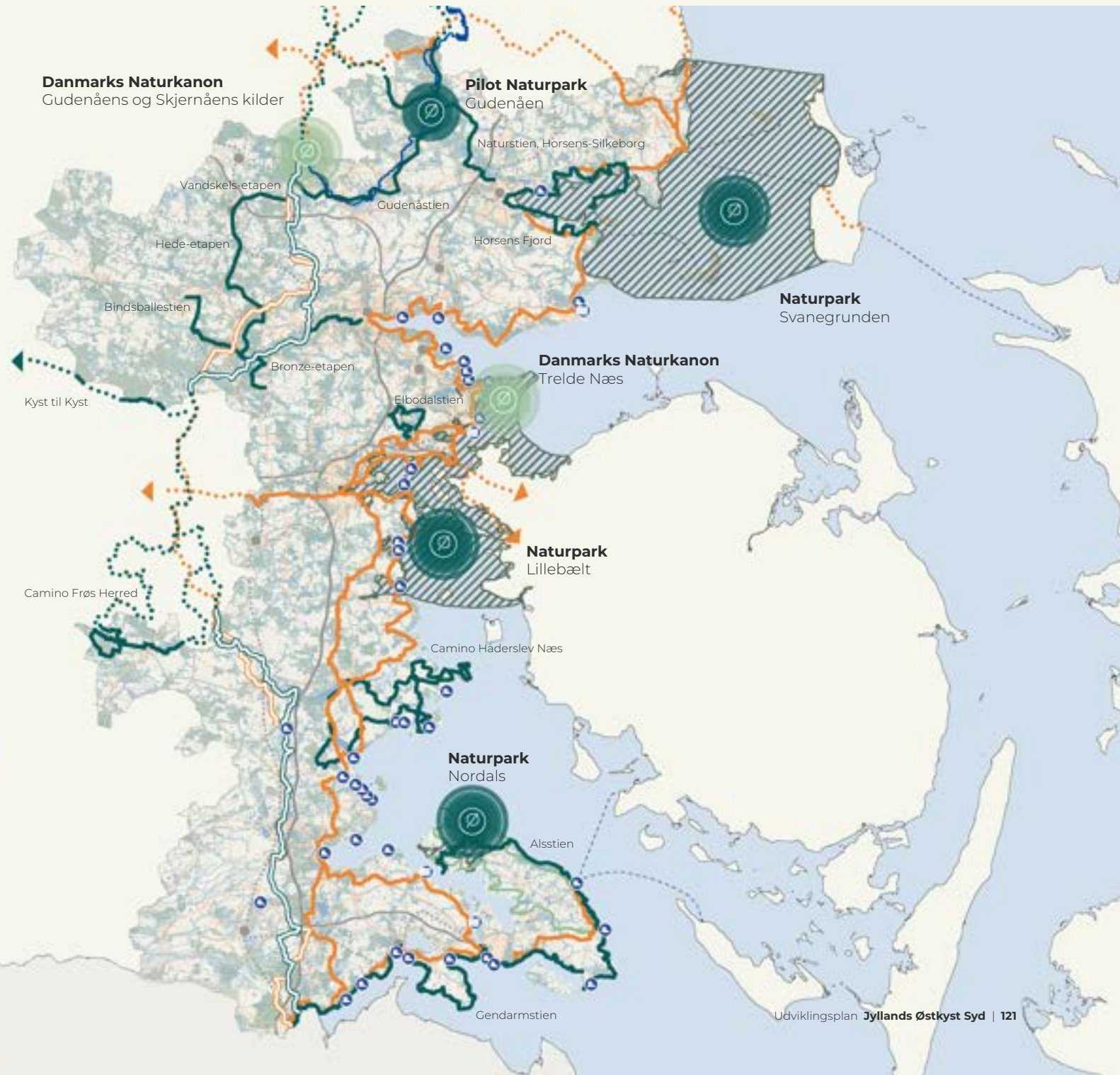
7.2 NATUROLEVELSER

7.3 REKREATIV INFRASTRUKTUR

INDSATSOMRÅDE 7

KYST, NATUR OG OUTDOOR

- Naturparker
- Områdeafgrænsning naturparker
- Danmarks Naturkanon
- Badestrande m. blå flag
- Badestrande med badepunkt
- Nationale cykelruter
- Vandreruter over 20 km
- Hærvejens vandrerute
- Hærvejens cykelrute
- Gudenåen
- Riderute Als

TILTAG 7.1

KYST OG STRAND

Vandet er en af Jyllands Østkysts mest markante og tilgængelige kvaliteter. Kysten, fjordene og ådalene skaber unikke landskaber, der indbyder til både ro og aktivitet samt danner rygraden i områdets friluft- og oplevelsesbaserede turisme. Den milde kyst med lavvandede bugter og fjorde gør området særligt egnet til aktiviteter som kajak, paddleboard og børnevenligt strandliv. Strandene langs Jyllands Østkyst er blandt områdets største aktiver og rummer et stort potentiale som ramme for både afslapning, aktivitet og turisme. Derfor er det vigtigt med en strategisk tilgang til udviklingen, hvor forskellige typer af strande profileres og understøttes forskelligt, fra livlige bystrande og lavvandede børnestrande til mere stille og uforstyrrede kyststrækninger.

Strande med Blå Flag og Badepunkt har en særlig værdi, fordi mærkningsordningen sender et klart signal om høj kvalitet, god vandkvalitet, sikkerhed og drift. Da det er ressourcekrævende at opretholde disse standarder, bør Blå Flag-strande udpeges og udvikles strategisk, særligt der, hvor der også er potentiale for kommerciel aktivitet og forbrug. Her kan mindre faciliteter som en kaffevogn, en foodtruck eller udlejning af fx SUP-boards eller kajaker bidrage til en bedre gæsteoplevelse og understøtte den lokale turismeomsætning. Gode basisfaciliteter er afgørende for en god strandoplevelse. Det gælder parkeringsforhold, også for cyklister, adgang til rent drikkevand, ordentlige toiletforhold og affaldshåndtering. For at understøtte helårsturisme bør udvalgte strande have faciliteter, der fungerer hele året. Det gælder særligt toiletter og affaldshåndtering, men også etablering af faciliteter som saunaer, der kan gøre vandet attraktivt for vinterbadere og helårgæster.

Det er også vigtigt, at tilgængeligheden til kysterne bevares og udvides

yderligere. Ikke mindst med hensyn til faciliteter som kan understøtte rekreation, men også danne grundlag for kommercielle muligheder. Der skal investeres i ankomstpunkter, faciliteter og formidling, der fremmer adgangen til kysten, så gæsten bliver mødt med tydelighed og kvalitet og ledes videre ud i landskabet på en tryk og imødekomende måde. Her bør der planlægges med udgangspunkt i aktiviteter og funktioner før faciliteter, hvor områdets iboende muligheder og kvaliteter afgør, hvad der placeres hvor.

Handlinger:

- ▶ Udpeg og profilér strandtyper med forskellig funktion, målgruppe og serviceniveau - herunder hvilke strande, hvor Blå Flag eller Badepunkt skal prioriteres.
- ▶ Understøt kommercielle og rekreative aktiviteter i strandnære zoner.
- ▶ Udbyg basisfaciliteter ved udvalgte strande med fokus på helårssanvendelse og driftsplaner der sikrer en god oplevelse.
- ▶ Udvikl kystnære ankomst- og støttepunkter samt adgangsforhold med fokus på stedets identitet, landskab og potentiale.

Hvem: Destinationerne og kommunerne samarbejder om at prioritere og profilere strande, herunder valg af mærkningsordning. Kommunerne skal sikre basisfaciliteter og drift, planlægning af faciliteter, der er adgangsgivende til kysten, samt sagsbehandling i forbindelse med kommercielle tiltag. Destinationerne, aktører og erhverv samarbejder om at belyse muligheder for kommercielle aktiviteter og produkter.

CASE SHORES LANGELAND

SHORES på Langeland er et eksempel på, hvordan aktiviteter har dannet grundlag for at udvikle faciliteter. Projektet tager udgangspunkt i Langelands natur, ved kysten og havet. SHORES skal indfri det iboende potentiale, som vandet giver, og danne grundlag for en udvikling af øen som et øhavs-hotspot med mange forskellige vandaktiviteter, der tiltrækker turisme, erhverv og bosætning.

SHORES LANGELAND
Foto © Visit Langeland

AABENRAA HAVN

Foto © Dorte Shabe, Destination Sønderjylland

TILTAG 7.2

NATUROPLEVELSER

Jyllands Østkyst rummer en mangfoldighed af attraktiv natur, fra bugtede fjorde og kuperede ådale til heder, enge, skove, kystlandskaber og øhav.

En af områdets helt særlige styrker er den bynære natur, som ved mange byer giver mulighed for, at man kan bevæge sig direkte fra handegade til kyststi eller fra restaurant til ådal. Det gør naturen tilgængelig for både hverdagsbrugere og gæster, samtidigt med at det skaber gode muligheder for at integrere naturen i både bosætning, friluftsliv og turisme. For at forløse dette potentiale i endnu højere grad er stærke forbindelser mellem by og natur afgørende. Det handler ikke alene om rekreative forbindelser, men også om wayfinding og formidling af natur- og kulturlandskaber.

Naturen skal være en aktiv og varig del af geografiens turismeudbud. Derfor er det vigtigt at balancere beskyttelse og benyttelse gennem målrettet planlægning, tydelig wayfinding og bevidst formidling. Det kræver udvikling med omtanke, hvor nogle områder skal være tilgængelige og inviterende, mens andre kræver beskyttelse. Denne differentiering skal være intuitiv og tydelig for såvel turister som borgere. Samtidig skal adgang og faciliteter til friluftsliv og outdooraktiviteter udvikles bæredygtigt og tilpasses stedets karakter, så både naturens kvalitet og gæstens oplevelse sikres. Autentiske naturoplevelser skal sikre, at naturen ikke blot bliver et passivt tilbud, men en rekreativ oplevelse, der skaber lokal værdi og stolthed, der hvor naturhensyn tillader det. Dette kræver et kontinuerligt fokus på at sikre balance mellem at skabe adgang til naturen og samtidig bevare og understøtte en høj biodiversitet, hvilket er central del af en bæredygtig udvikling.

Grøn Trepert vil i de kommende år spille en rolle i udviklingen af nye naturområder. I denne udvikling bør faciliteter, der understøtter den rekreative værdi, søges realiseret gennem frivillighed for at skabe merværdi gennem outdoor-oplevelser. Gennem dialog og samarbejde mellem det offentlige, lodsejere, civilsamfundet og øvrige aktører kan der skabes lokal forankring og outdoor-oplevelser med respekt for naturen.

Der er allerede flere steder investeret i naturgenopretning, som med strategisk planlægning og lokal tilpasning kan bringes endnu mere i spil som rekreative kvaliteter. Gateways og ankomstpunkter bør udformes, så de inviterer både borgere og turister ud i landskabet og samtidig understøtter læring, naturforståelse, nysgerrighed og unikke oplevelser. Oplevelser som kombinerer kultur, natur og aktivitet kan styrke tilgængelighed og værdi for flere målgrupper. I denne forbindelse vil det også være oplagt at bygge videre på og prioritere de fremtrædende projekter, som allerede er søsat - herunder Naturpark Lillebælt og Naturpark Svanegrund. Naturpark Svanegrund skal udvikles til et stærkt brand, der kan bidrage til at skabe en øget opmærksomhed på området mellem Norsminde, Samsø og As Vig og danne platform for både unikke naturoplevelser og udvikling af turismeprodukter. Naturpark Lillebælt har, siden den blev udpeget i 2018, udviklet sig til et stærkt og fremtrædende brand, som spiller en væsentlig rolle for flere typer af turisme i området. Yderligere er Lillebælt udpeget til en kommende marin nationalpark. Dette ville bidrage til at styrke brandet yderligere og give området et endnu større grundlag for marin turisme, ikke mindst internationalt.

Handlinger:

- ▶ Etabler gateways og ankomspunkter med fokus på tilgængelighed, formidling og sammenhæng mellem by og natur.
- ▶ Udarbejd en samlet analyse og kortlægning af turismepotentialet i eksisterende og nye naturområder.
- ▶ Afklar eventuelle muligheder for at tænke rekreative tiltag ind i naturprojekter afledt af Grøn Trepert.
- ▶ Formidl og udvikl de rekreative kvaliteter og kommercielle muligheder i allerede etablerede og planlagte projekter for at udnytte dem bedst muligt.

Hvem: Kommunerne har en rolle i forbindelse med at kortlægge turismepotentialet i både eksisterende og nye naturområder. Destinationsselskaberne har en rolle i at markedsføre naturområderne, undersøge kommercielle muligheder samt produktudvikling. Kommunerne skal arbejde for at etablere gateways, ankomspunkter og faciliteter for at understøtte brug af naturområderne.

CASE KIRKESTIEN

Kirkestien genetablerer og tilgængeliggør en historisk rute i Limfjordslandskabet. Kirkestien har fået en ny betydning som en rekreativ formidlingsrute, der forbinder lokale natur- og kulturrum med et væld af lokale fortællinger, sagn og historiske begivenheder. Kirkestien modtog Viborg Kommunes Arkitekturpris i 2025.

KIRKESTIEN
Arkitekt: FLÅK
Foto © Mette Johnsen

TØRNING MØLLE

Foto © Kristoffer Loft, Destination Sønderjylland

TILTAG 7.3

REKREATIV INFRASTRUKTUR

Rekreativ infrastruktur er en nøglekomponent i udviklingen af bæredygtig turisme på Jyllands Østkyst. De grønne og blå forbindelser skaber adgang til landskaber og byer og bidrager samtidig til øget mobilitet, mental og fysisk sundhed samt lokal stedsudvikling.

Planlægningen af den rekreative infrastruktur skal ske helhedsorienteret og på tværs af kommunegrænser. Det kræver en strategisk tilgang, hvor ruter anlægges som oplevelsesrige forløb med en tydelig identitet, funktionel kvalitet og stedbunden formidling. Der skal særligt arbejdes for at styrke adgangen til udpegede naturområder samt forbindelser langs fjordene og kysten.

I sammenhæng med den rekreative infrastruktur skal der planlægges og investeres i friluftsfaciliteter med gateways og ankomstpunkter. Dette kan med fordel tage udgangspunkt i det lokale aktive friluftsliv. Nøje placerede faciliteter kan være med til at skabe mere outdoorturisme med kommercielle oplevelsesprodukter og flere rekreative oplevelser, samtidig med at sårbar natur beskyttes og formidles. Desuden kan der med fordel planlægges og etableres overnatningskapacitet langs ruterne.

Desuden bør der arbejdes med 'sløjfer' på eksisterende stier, så de forbinder attraktioner, overnatningssteder og byer. På den måde bliver de rekreative forbindelser ikke blot lineære, men netværksskabende. Der skal fokuseres på, at eksisterende stærke rekreative infrastrukturer som Hærvejen, Gudenåstien og Gendarmstien knyttes sammen med tilstødende forbindelser og indgår som en naturlig del af et fintmasket rekreativt stinetsværk. I forlængelse heraf skal der arbejdes målrettet med certificering af udvalgte eksisterende ruter, så de opfylder både nationale og internati-

onale standarder.

Hærvejssekretariatet og Gudenåsamrådet er eksempler på stærke tværkommunale samarbejder, der løfter vandre- og cykelruter fra lokale initiativer til oplevelsesprodukter med national appel. Med tydelig identitet, god afmærkning og gennemførte faciliteter har disse ruter potentiale til at blive feriemål i sig selv. Et andet vigtigt element i den samlede rekreative infrastruktur er støttepunkter og Danmarks Rekreative Cykelnet, der er under opbygning som et nationalt netværk af sikre og sammenhængende cykelruter. På Jyllands Østkyst rummer dette netværk et betydeligt potentiale for at koble oplevelser på tværs af kommunegrænser.

I forbindelse med udviklingen af sammenhængende rekreativ infrastruktur bør der være fokus på udvikling af tilbud for både cykel-, vandre- og rideturisme. Her skal der lægges vægt på kvalitet og stedbundne oplevelser, hvor de tilbudte ruter er attraktive, robuste og tilgængelige hele året. Det er vigtigt, at de forskellige discipliner inden for de respektive grupper imødekommes målrettet, da de vil have forskellige ønsker og krav til tilbuddet af ruter, faciliteter, tilbud og oplevelser. Eksempler som Riderute Als og Bjerre Skov mountainbikespor viser, hvordan der gennem kvalitativ specialiseret rekreativ infrastruktur er potentiale for at tiltrække specifikke målgrupper, flere gæster og skabe unikke naturoplevelser.

Udviklingen skal komme både borgere og turister til gavn. Derfor er det vigtigt, at investeringer i rekreativ infrastruktur også bidrager til by- og landsbyudvikling. Dette kræver, at forbindelserne planlægges som koblinger mellem natur og by samt mellem hverdag og oplevelse.

Handlinger:

- ▶ Styrk tværkommunale og nationale samarbejder om rekreativ infrastruktur for at løfte lokale stier til synlige og sammenhængende oplevelsesprodukter.
- ▶ Digitaliser den rekreative infrastruktur i GeoFA, så data bliver tilgængelige for aktører og kan bruges i fx planlægning, formidling og kort.
- ▶ Etabler sammenhængende stier og ruter på tværs af kommunegrænserne.
- ▶ Brug rekreativ infrastruktur til at forbinde trafikale knudepunkter som stationer, busruter og p-pladser med landskabet, fx gennem et knudepunktsystem, der skaber et mere fleksibelt anvendelse.
- ▶ Afklar mulighed for udrulning af Danmarks Rekreative Cykelnet, så det både kommer turister og borgere til gavn.

Hvem: Kommunerne har en rolle i at samarbejde med destinations-selskaberne og aktører som fx Danmarks Naturstier, Cyklistforbundet, Dansk Rideforbund, Udvikling Hærvejen og Gudenåsambejdet og herudover lokale klubber og foreninger for udvikling af rekreative forbindelser. Kommunerne har en opgave i at planlægge for rekreative sammenhængende forbindelser. Destinations-selskaberne har en rolle i samarbejde med erhvervslivet om at belyse muligheder for produktudvikling.

PAMHULE, HADERSLEV

Foto © Camilla Hylleberg, Destination Sønderjylland

UDVIKLINGSPLAN SYD
JYLLANDS ØSTKYST
EN SAMLET BÆREDYGTIG TURISMEUDVIKLING FREM MOD 2030